

**ПРОЦЕНКА НА ОДГОВОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ НА ЛОКАЛНО НИВО НА
COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА**

Автор: м-р Васко Поповски

јуни 2020

ЛИСТА НА КРАТЕНКИ (АКРОНИМИ)

АР	Агенција за разузнавање
АРМ	Армија на РСМ
БЈБ	Биро за јавна безбедност
БРО	Биро за развој на образованието
ГИС	Географски информативен систем
ГП	Група за процена
ГРЦУК	Главен регионален центар за управување со кризи
ГШ	Главен штаб
ДБКИ	Дирекција за безбедност на класифицирани информации
ДЗС	Дирекција за заштита и спасување
ДЗС – ПО	Дирекција за заштита и спасување - подрачно одделение
ДИТ	Државен инспекторат за труд
ДПИ	Државен просветен инспекторат
ДСЗИ	Државен санитарен и здравствен инспекторат
ЕЛС	Единица на локална самоуправа
ЕУ	Европска унија
ЗД	Здравствен дом
ЗДК	Здравствен дом - Куманово
ЗУК	Закон за управување со кризи
ИЈЗ	Институт за јавно здравје
ЈП	Јавно претпријатие
ЈКП	Јавно комунално претпријатие
МВР	Министерство за внатрешни работи
МВР СВР	Министерство за внатрешни работи – Секретаријат за внатрешни работи
МЕ	Министерство за економија
МЗ	Министерство за здравство
МЗШВ	Министерство за земјоделство, шумарство и водостопанство
МЖСПП	Министерство за животна средина и просторно планирање
МНР	Министерство за надворешни работи
МО	Министерство за одбрана
МОН	Министерство за образование и наука
МТВ	Министерство за транспорт и врски
МФ	Министерство за финансии
МЦСР	Меѓуопштински центар за социјални работи
НУС	Неексплодирани убојити средства
ОБК	Општа болница - Куманово
ОКШ	Општински кризен штаб
ОПЦЕН	Оперативен центар
ОШЗС	Општински штаб за заштита и спасување
РСМ	Република Северна Македонија
РЦУК	Регионален центар за управување со кризи
РШУК	Регионален штаб за управување со кризи
СБР МО	Служба за безбедност и разузнавање при Министерството за одбрана

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19
пандемијата

СОП	Стандардни оперативни процедури
СУК	Систем за управување со кризи
ПО	Подрачно одделение
ТППЕ	Територијална противпожарна единица
УБК	Управа за безбедност и контраразузнавање
УЈП	Управа за јавни приходи
УК	Управувачки комитет
УКРН	Управа за катастар и регистрација на недвижности
УНДП	Програма за развој на Обединетите нации
ФПИОМ	Фонд за пензиско и инвалидско осигурување
ЦЈЗ	Центар за јавно здравје
ЦУК	Центар за управување со кризи
ШСЕ	Шумско стопанска единица

1. ВОВЕД

1.1 Краток осврт

Профилот на опасности на Република Северна Македонија е изложен на влијанието на разни видови на природни и од човек предизвикани катастрофи, како што се поплавите, шумските пожари, сушите, земјотресите, свлечиштата, настаните поврзани со временските услови, итн. Поплавите се најчести и со најголем интензитет и магнитуда, шумските пожари се зголемуваат во интензитетот, додека земјотресите имаат најголемо влијание врз државата и нејзините граѓаните, во однос на загубите на човечки животи и предизвиканите материјални штети. Така на пример, во последните две децении од поплави загинале 32 лица и економските штети изнесувале повеќе од 175 милиони од само шест настани случени во текот на 2004, 2008, 2013, 2015 и 2016 година. Од шумските пожари во 2007 година биле зафатени еден милион лица на повеќе од половина од територијата на државата, а екстремно ниските температури во 2001 година однеле 15 човечки животи.¹ Според профилот на опасности, заразните болести претставуваат низок ризик т.е. состојбата е редовна со ретко манифестирани појави на загрозеност. Оваа состојба произлегува од системските мерки на превенција кои се преземаа и кои се преземале во минатото, при што дел од заразните болести се искоренети (на пр. маларија, тифус, вариола вера, детска парализа), а дел се регистрираат со значително намалена инциденција и морбидитет (на пр. мали сипаници, заразни заучки, рубеола, голема кашлица и сл.). За време на последната деценија, преовладуваат ентероколитите, овчите сипаници, салмонелозите, вирусните хепатити, менингитите, сезонскиот грип, и поретко туберкулозата и СИДА. Сепак, имајќи го во предвид постојаното влошување на состојбата на животната средина и зголеменото влијание на климатските промени, очекувано е да настапи значително зголемување на фреквенцијата, интензитетот и магнитудата на катастрофалните настани кои ќе имаат сериозно влијание на отпорноста на локалните заедници.

Од друга страна, во изминативе неколку години сведоци сме на појава на нови, нетипични ризици и закани, кои претставуваат акутен шок и долготраен стрес за системот за управување со кризи во поглед на подготвеноста, одговорот и опоравокот, како на национално, така и на локално ниво. Во текот на 2015 година, во периодот јули – декември, повеќе од 700,000 бегалци и мигранти од Сирија и останатите блискоисточни и азиски држави, престојуваша во и транзитираа низ државата на нивниот пат до Западна Европа². Оваа состојба која во помал обем трае континуирано последниве години, претставуваше акутен шок за системот за управување со кризи на национално и локално ниво во единиците на локална самоуправа во Гевгелија и Куманово, при што се наруши нормалното функционирање и се исцрпија ресурсите на овие две единици на локална самоуправа. Последователно, со цел за овозможување на доволни ресурси и подобрена координација, комуникација и соработка, беше прогласена кризна состојба на јужната и северната граница, која се уште е на важност.

¹ Прегледот на случените катастрофи е направен според податоците од: 1) *План за подготвеност и одговор на здравствениот систем при справување со итни, кризни состојби и катастрофи*. Министерство за здравство. 2018 <https://tinyurl.com/ydx3dv22> и 2) *Меѓународната база на податоци за катастрофи EM-DAT* - https://www.emdat.be/emdat_db/ (Пристапено на 22 мај 2020 год.)

² Vasko Popovski. *Crisis Management and the Concept of Resilience: Case of the Republic of Macedonia*. Contemporary Macedonian Defence – International Scientific Journal. Vol. 18, No. 34, June 2018. pp. 74

Во овој контекст на нови, неочекувани ризици со мала веројатност, но со голем ефект и кои се очекува да бидат чести во иднина, се вбројува и COVID-19. Од прогласувањето на пандемијата од страна на Светската здравствена организација (СЗО) на 12 март 2020 година, па се до денес опфатени се 216 држави и територии во светот, со 12.5 милиони заболени и преку 550,000 починати.³ Во повеќето држави првичниот удар на пандемијата беше стравичен, предизвикувајќи крах на здравствениот систем, како и преземање на досега незапаменети мерки за одговор, со прогласување на вонредни состојби и карантини, при што за период од два месеци, најголемиот дел од економските и други активности запреа. Истата состојба е пресликана во контекстот на Република Северна Македонија. Од појавата на првиот пациент на 26 февруари 2020 година, па се до денес, како во контекст на здравствената состојба, така и во поглед на управувањето со кризи и општествено-економските состојби во државата, на национално и локално ниво, кои се елаборирани подолу во текстот.

Пандемијата има ефект не само врз субјектите на СУК, туку предизвикува и директни социоекономски шокови кои значително ги исцрпуваат способностите и капацитетите на единиците на локална самоуправа во испораката на услугите и сервисите од нивната надлежност. Од една страна, фокусот на општините е да се спречи ширењето на вирусот преку преземање на низа на пропишани мерки и активности од нивната надлежност и обезбедување на заштита на населението, и од друга страна зачувување на благосостојбата на граѓаните преку испорака на целосни и редуцирани општински услуги во време на новата нормалност. Сето ова влијае на забрзано исцрпување на ресурсите и капацитетите на единиците на локалната самоуправа во екстремно кус временски период, со потенцијална неизвесност доколку не се спречи понатамошното ширење на вирусот во наредниот период и можен ефект на прелевање на ефектите од другит опасности и ризици.

Имајќи го сето ова во предвид, како и транзитирањето кон т.н. нова нормалност која се ќе се карактеризира со зголемен број на опасности и настани, вклучувајќи нови и нетипични ризици, системот на управувањето со кризи добива се поголемо значење, и на национално и на локално ниво, и преминува од фрагментиран сет на активности и мерки за одговор и опоравок, во структуриран систем за превенција, рано предупредување и одговор.

1.2 Цел на задачата

Главната цел на оваа задача е да го процени одговорот на COVID-19 на системот за управување со кризи на локално ниво во определени единици на локална самоуправа во Република Северна Македонија со цел за придонесување во нивниот отпорен опоравок и подобрување на подготвеноста за слични кризи и обезбедување на препораки за подобрување на управувањето со кризи.

1.3 Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

Извештајот за проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата содржи идентификација на општинските профили на опасности, преглед на развојот на состојбата со пандемијата, проценка на импактот на кризата врз надлежностите за управување со кризи во определените општини, анализа на одговорот на системот за управување

³ <https://coronavirus.jhu.edu/map.html> Пристапено на 09 јули 2020 год.

со кризи на пандемијата на локално ниво со вклучени ранливости, празнини, преклопување на надлежности, научени лекции за време на кризата, како и дефинирање на приоритети за опоравок и препораки за подобрување на надлежностите и обврските кои произлегуваат од управувањето со кризи.

2. ПРИСТАП И МЕТОДОЛОГИЈА ЗА ПРОЦЕНКА НА ОДГОВОРОТ

2.1. Општо за пристапот за проценка на одговорот

Со цел да се реализира проценката на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата, дефиниран е соодветен пристап и методолошка рамка. Тие се во согласност со предметот и целите на задачата, нејзините карактеристики и утврдената рамка за имплементација. **Пристапот** за реализација на овој дел од сегментот на консултантската задача се засновани на барањата според Проектната задача, насоките дадени од претставникот на проектот, потребите за сеопфатен и мулти-секторски пристап во остварувањето на генералните цели на задачата со останатите консултанти, како и врз основа на експертизата и практиката на консултантот. Според тоа, главните активности кои се имплементирани се следниве:

- *Преглед на клучните стратешки, нормативни, програмски документи, извештаи и сл. при тоа идентификувајќи ги клучните елементи на управувањето со кризи;*
- *Подготовка на Извештај за преглед на надлежностите за управување со кризи на локално ниво;*
- *Преглед на клучните документи, постапки, нормативни акти, извештаи и сл. кои се однесуваат на преземените мерки и активности на системот за управување со кризи на локално ниво за одговор на пандемијата;*
- *Подготовка на полуструктуриран прашалник за собирање на информации и податоци за областите од интерес и примена на терен во определените општини;*
- *Подготовка на Извештајот за проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата.*

2.2 Општо за применетата методологија

Методолошката рамка е избалансирана помеѓу рамката на истражувањето и целите што треба да се постигнат и применети се следниве методи на истражување:

- *Анализа на содржината* - во текот на првиот дел од задачата, разгледана и анализирана е содржината на сите доставени акти, документи, и извештаи.
- *Компаративна анализа* - споредба на избрани решенија (концептуални, нормативни и практични).
- *Квантитативен и квалитативен метод на истражување* - се применува со цел за собирање на податоци преку употребата на полуструктурираниот прашалник со определените лица од субјектите на системот за управување со кризи во единиците на локална самоуправа.

Клучни испитаници и истражувачки примерок – Со цел за подобро разбирање на локалниот контекст на справувањето со здравствената криза предизвикана од COVID-19 пандемијата, беше определена листа на клучни испитаници од редот на субјектите на системот за управување со кризи на локално ниво. Истите беа претходно прифатени и одобрени од УНДП и усогласени со останатите консултанти кои учествуваат во изработката на анализата на импактот на пандемијата врз

единиците на локална самоуправа. Истите се подетално наведени во Глава 7. Анкетно истражување за проценка на одговорот на сук на локално ниво, точка 7.1 Кус осврт. Со оглед на методолошкиот пристап, референтниот примерок за учество на клучни испитаници во анкетното истражување е дефинирано на 30%, со оглед на профилот на истражувачката задача, како комбинација на преглед на материјали, користење на резултатите и препораките од претходно спроведеното анкетно истражување во единиците на локална самоуправа и примена на анкетниот прашалник и интервјуа и ограничувањата на истражувањето.

Собирање на податоци, анализа и синтеза на информации – Потребните податоци и информации беа собрани со употреба на пристапот за преглед на релевантните материјали, и употреба на полуструктуриран прашалник и интервју и беа верификувани преку **методот на триангулација**. Целта е да се валидираат информациите и податоците преку верификација од повеќе извори на податоци на структуриран начин и постапката за триангулација е претставен на сликата подолу.

Слика 1 – Метод на триангулација

Ограничување на истражувањето т.е анализата и проценката на одговорот системот за управување со кризи на локално ниво на пандемијата на COVID-19 пандемијата постои во неколку аспекти: расположливоста на клучните испитаници за учество во анкетниот прашалник, потенцијалната осетливост на одговорите и воздржување од учество во анкетата, т.н. заситеност на клучните испитаници за учество во анкетата со оглед на големиот број на истражувања, прашалници и виртуелни состаноци кои се одвиваат во меѓувреме, предизборниот период, сезона на годишни одмори, состојбата со COVID-19 пандемијата, агилноста и ажурноста на општинските координатори за организирање и олеснување на целиот процес на практичната имплементација на анкетите на локално ниво. Сите овие ограничувања беа навремено споделени со проектот на УНДП, главниот консултант и останатите консултанти, а со цел за изнаоѓање на ефикасен и ефективен начин на реализација на задачата. Примарната улога во координацијата на анкетата на локално ниво, дисеминацијата на прашалниците и собирање на одговорите ја имаше проектот на УНДП, додека улогата на консултантот е во делот на остварување на контакти со клучните национални институции и обработка и анализа на податоците.

2.3 Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

Во рамките на оваа задача, процената на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата се реализира во пет избрани единици на локална самоуправа од страна на Програмата за развој на Обединетите нации. Изборот на овие општини е направен врз основа на стратешкиот пристап за соработка на локално ниво, како и критериумите на

територијална распространетост, урбани/рурални, демографските карактеристики, како и локалните системи за управување со кризи. Тие единици на локална самоуправа се следниве:

- **Куманово** (Североисточен регион);
- **Свети Николе** (Источен регион);
- **Прилеп** (Пелагониски регион);
- **Центар Жупа** (Југозападен регион), и
- **Боговиње** (Полошки регион).

Прегледот и проценката на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво се направени врз основа на документите од **Прилог 6**. Од оваа проценка се добива разбирање за импактот на кризата врз надлежностите за управување со кризи во определените општини, нивното справување со пандемијата вклучувајќи ги ранливостите, празнините, преклопувањето на надлежности, обврските, употребените ресурси. Исто така, се вклучени научените лекции, и приоритетите за опоравок и препораки за подобрување на надлежностите и обврските од управувањето со кризи. Анализата се заснова врз аспектите на покриеност со програмска и планска документација, исполнувањето на обврските, како и координацијата, комуникацијата и соработката на субјектите во системот за управување со кризи на локално ниво.

3. СИСТЕМ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

3.1. Општ осврт

Во 2005 год. со *Законот за управување со кризи (ЗУК)* се воспоставија **Центарот за управување со кризи** и системот за управување со кризи за превенција, рано предупредување и справување со кризи⁴ кои се ризик за животот и здравјето на луѓето и животните, материјалните, природните и културните добра, како и општата безбедност во државата. **Системот за справување со кризи (СУК)** опфаќа организирање, функционирање, донесување одлуки и употреба на ресурси, комуникација, координација и соработка, проценка на безбедноста и загрозеноста на Републиката, планирање и финансирање, како и други прашања и него го сочинуваат органите на државна управа и на државна власт (Собрание, Претседател и Влада), вооружените сили – АРМ, силите за заштита и спасување и органите на општините и градот Скопје, како и јавните претпријатија, јавните установи и трговските друштва. Граѓаните, здруженијата на граѓаните, невладините организации, Црвениот крст и другите организации можат да учествуваат во превенцијата, раното предупредување и справувањето со кризи под определени услови. Ризиците и опасностите кои се опфатени со ЗУК според член 2, ст.1, точка 3 се ризиците и заканите по националната безбедност; елементарните и други непогоди; техничко-технолошките катастрофи; епидемиите, епизотиите и епифитотиите и деградацијата од поголем обем и уништувањето на животната средина.

3.2 Раководна структурна на системот за управување со кризи

Заради предлагање на одлуки и постојани консултации, координација, брза реакција, ефикасна и прецизна употреба на достапни ресурси во евентуални кризни ситуации, обезбедување на навремена, квалитативна и реална проценка на загрозеноста на Републиката од ризици и опасности, во рамките на системот за управување со кризи се формираат следниве тела и органи: Управувачки комитет, Група за процена и Центар за управување со кризи (ЦУК).

⁴ UNDP Macedonia. *Macedonia IPA Beneficiary Needs Assessment – SEE RDRMP*. UNDP, August 2011, pp. 9.

Шема бр. 1. Организациона и институционална поставеност на системот за управување со кризи во Република Северна Македонија

Управувачки комитет (УК)⁵ – Највисокот тело во рамките на СУК со надлежност за негова координација и управување. Составен е од највисоките претставници на клучните институции од СУК - министрите на МНР, МЗ, МТВ, МО, МНР; раководителот на Групата за проценка, како и претставници на собраниската комисија за одбрана и безбедност и претседателот на државата. Доколку има потреба се вклучуваат и други експерти. Со УК раководи лице определено од Владата. По доставен предлог може да донесе одлука за прогласување на кризна состојба и да ја достави до Владата. При тоа се дава предлог за активирање на потребните механизми за справување и нејзино разрешување. Последователно, останатите субјекти на СУК имаат обврска да ги спроведуваат одлуките донесени од негова страна.

Група за проценка (ГП)⁶ - Врши “постојано проценување на ризиците и опасностите по безбедноста на Републиката и предлага мерки и активности за нивна превенција, рано предупредување и справување со кризната состојба” (ЗУК, член 17, 29/05). Составена е од директорите на БЈБ, УБК, АР, директорите и замениците на директорите на ЦУК и ДЗС, заменикот на началникот на ГШ и раководителот на СБР МО. По потреба се повикуваат и други претставници на органите на државната управа, општините и на градот Скопје и експерти за определената област. Со ГП раководи лице кое го определува Претседателот на Владата. Анализите, препораките и заклучоците се доставуваат на УК, и претседателите на владата, на државата и на собранieto.

Центар за управување со кризи (ЦУК)⁷ - Независен државен орган и носител на целокупната поддршка (експертиза, организациона, административна, итн.) на УК и ГП. Според член 21, став 1 од ЗУК (29/05) ги врши следниве работи: обезбедување континуитет во меѓуресорската и меѓународната соработка, консултации и координација во управувањето со кризи; изработување и

⁵ Управувачкиот комитет е регулиран со одредбите од ЗУК (29/05), членови 13 – 16.

⁶ Групата за проценка е регулирана со одредбите од ЗУК (29/05), членови 17 – 19.

⁷ Влада на Република Северна Македонија - Центар за управување со кризи на www.cuk.gov.mk

ажурирање на единствената проценка за сите ризици и опасности по безбедноста на Републиката; предлагање на мерки и активности за разрешување на кризната состојба; како и извршување на други работи утврдени со закон. Во рамките на центарот се формира и **Главен Штаб (ГШ)** како оперативно-стручно тело кое раководи со активностите за превенција и справување со кризни состојби (ЗУК 29/05, член 24). Истиот го раководи директорот на ЦУК и го сочинуваат претставници од учесниците во УК, раководителот на итната медицинска помош во Скопје, директорот на ДЗС, претставници на Армијата, АР и ДБКИ. На регионално ниво се формираат и **Регионални штабови за управување со кризи** како оперативно – стручни тела за раководење со активностите за превенција и справување со кризни ситуации (ЗУК, 29/05, член 25).

Според член 23 од ЗУК (29/05) заради информирање, следење на состојбата, размена на податоци и информации, давање на предлози за управување со кризна состојба и изработка на единствена проценка, се формираат регионални центри за управување со кризи: 27 регионални центри за управување со кризи (РЦУК) и 8 главни регионални центри за управување со кризи (ГРЦУК). Прегледот на дистрибуцијата на РЦУК и ГРЦУК е даден подолу, а деталната листа во **Прилог 1**. Локалното покривање на помалите општини се врши со назначување на поединечно определени лица од регионалните центри за управување со кризи кои се надлежни согласно територијалната поставеност на системот. Така на пр. РЦУК Свети Николе преку назначено лице, го покрива и подрачјето на Општина Лозово. Во ГРЦУК се работи непрекинато 24/7 и дежурниот оперативен центар може да се добие на единствениот повикувачки бесплатен телефонски број за итни состојби - 195, кој ќе биде заменет со Европскиот број за итни повици E-112.

4.3 Надлежности на субјектите во системот за управување со кризи

Владата на РСМ во системот за управување со кризи ги извршува следните надлежности:

- Донесува одлука за постоење на кризна состојба, го определува подрачјето кое е зафатено со кризната состојба и презема потребни мерки и активности за нејзино разрешување⁸;
- За сите активности поврзани со кризната состојба ги известува Собранието и Претседателот и по завршувањето на истата поднесува писмено известување за сите преземени мерки;
- Донесува одлука за употребата на ресурсите на субјектите на СУК;
- Поднесува предлог до Претседателот на државата за употреба на делови од Армијата;
- Определува начин на користење на ресурси во сопственост на јавните претпријатија и установи, трговските друштва од посебен интерес и граѓаните, и утврдува надоместок за употреба;
- Одлучува за прифаќање и испраќање на хуманитарна помош и соработка;
- Донесува единствена проценка од сите ризици и опасности кои можат да го загрозат животот и здравјето на граѓаните, нивниот имот, материјалните, природните и културните добра на државата, како и нејзината општа безбедност;
- Одлучува за висината на средствата од буџетот на РСМ наменети за превенција, рано предупредување и справување со кризи;
- Го уредува јавното тревожење во Републиката и ги пропишува знаците за тревожење;
- Ја уредува примената на мерките за криптозаштита и противелектронското обезбедување;

⁸ Одлуката за постоење кризна состојба, не може да трае подолго од 30 денови. Доколку е потребно подолго траење на кризната состојба, Владата го доставува предлогот до Собрание за усвојување и прогласување на кризна состојба со подолг рок. Пример за ова е прогласувањето на кризна состојба на северната и јужната граница поради мигрантската криза на секои шест месеци, континуирано од 2015 година.

- Го уредува видот и начинот на планирање и спроведување на обуките и вежбите, како и процедурите кои задолжително се спроведуваат во системот за управување со кризи;
- Врши други работи во согласност со законските прописи.⁹

Министерствата и другите органи на државната управа имаат слични надлежности: мерки за осварување на непречена функција на ресорната област во услови на кризна состојба; планирање и обезбедување на средства во своите буџети за превентивни и мерки за одговор и опоравок; обезбедување на располагање на ресурси и други обврски според закон. **Дирекцијата за заштита и спасување** во овој поглед има клучна улога во оперативната организација на справувањето со криза и кризна состојба, со оглед на фактот дека е надлежна за системот на заштита и спасување. Всушност, силите за заштита и спасување на територијално и на просторно ниво се клучните оперативни сили за справување со ризикот од природни катастрофи и катастрофи предизвикани од човек.

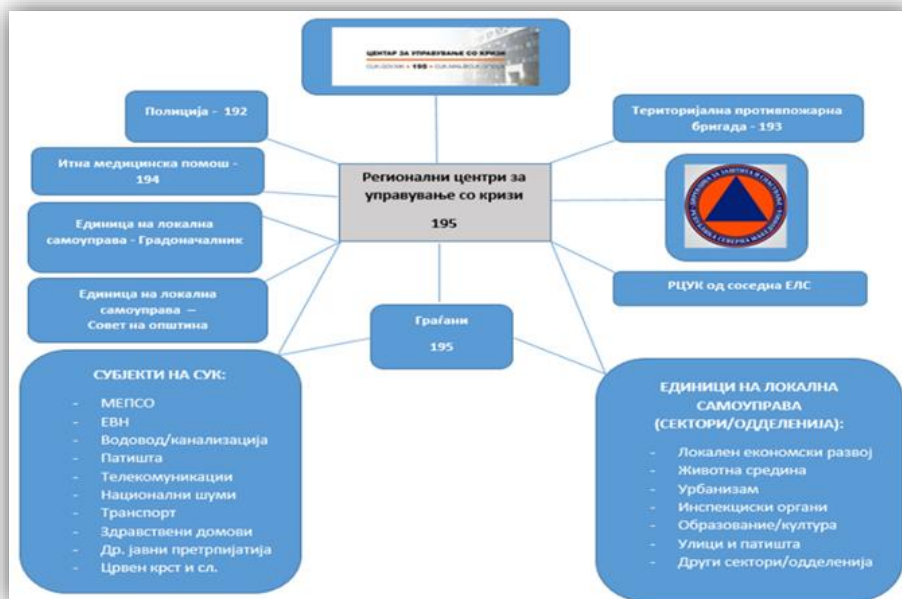
3.4 Систем за управување со кризи на регионално и локално ниво

Во рамките на СУК своја улога имаат и **единиците на локална самоуправа (ЕЛС)**. Нивните обврски се пропишани на општ, генерален начин во член 5 од ЗУК (29/05). Имено, тие во рамките на своите надлежности, имаат обврска за свои потреби, заради ефикасна превенција и рано предупредување од потенцијална кризна состојба да ги следат состојбите и појавите кои можат да доведат до настанување на криза на нивното подрачје; да вршат проценка на ризиците и опасностите и да донесат Процена на загрозеност; да донесуваат програма за ревитализација на општината по елиминирањето на кризата; да ги утврдат потребите и да ги планираат ресурсите, како и да ги спроведуваат одлуките на Владата и да одлучат за висината на средствата за управување со кризи од буџетот на општината. Процената на загрозеноста од ризици и опасности за општината ја изработува соодветниот РЦУК на нејзина територија. Во справувањето со криза, градоначалникот на општината, обезбедува координација на учесниците во СУК на локално ниво.

Од друга страна и **јавните претпријатија (ЈП), јавните установи и служби, како и трговските друштва од посебно значење за работа во кризна состојба**, кои ќе ги определи Владата, а кои се наоѓаат на територијата на општината, имаат обврска да се подготвуваат за извршување на нивните функции и задачи за превенција и справување со ризици и опасности кои можат да предизвикаат криза или кризна состојба во државата или на одреден нејзин дел, да ги стават на располагање нивните ресурси, како и да и вршат други работи.¹⁰

⁹ Петревски, Владимир, Куцуловски, Владимир. **Систем за управување со кризи: Прирачник за граѓаните**. Програма за развој на Обединетите нации - УНДП, 2010. стр. 18-19.

¹⁰ Петревски, Владимир, Куцуловски, Владимир. **Систем за управување со кризи: Прирачник за граѓаните**. Програма за развој на Обединетите нации - УНДП, 2010. стр. 20.

Шема бр. 2. Системот за управување со кризи на локално и регионално ниво¹¹

Што се однесува до оперативниот аспект на управувањето со кризи, на регионално ниво, на подрачјето на делување на РЦУК се формираат **Регионални штабови за управување со кризи (РШУК)** како оперативно-стручни тела за раководење со активностите за превенција и справување со кризни ситуации (член 25 од ЗУК, 29/05). Со Регионалниот штаб раководи раководителот на РЦУК, а составен е од висок претставник на единицата на локална самоуправа (градоначалник или друг назначен претставник), на подрачните единици на министерствата во општината, претставник на регионалното одделение на ДЗС, претставник на општинската организација на Црвениот крст, како и по потреба останати членови (претставници на јавните комунални претпријатија и др.). Активирањето на штабот го врши Директорот на ЦУК на предлог на Раководителот на РЦУК или по предлог на ОПЦЕН.

РШУК одлуките ги донесува на редовни и вонредни седници, а ги спроведува постојано. Редовните седници се свикнуваат најмалку еднаш на 6 месеци т.е два пати годишно, пред почетокот на летната и зимската сезона, при што се разгледуваат евентуалните ризици и опасности кои би можеле да настанат, а кои можат да ги загорзат здравјето и животот на луѓето и животните, доброта, предизвикани од елементарни и други непогоди. Се оценува состојбата на подготвеност на субјектите и начинот на функционирање во евентуална опасност. РШУК за секоја од овие точки по потреба носи заклучок за реализирање (Поповски, 2020:23).¹² Вонредните седници се свикнуваат заради итна превенција или справување со кризна ситуација. РШУК донесува заклучоци во форма на заклучок, одлуки, препораки, насоки и други мерки и активности на РШУК. Следењето на реализацијата на заклучоците, одлуките, насоките и другите мерки и активности донесени на седницата на штабот, го врши раководителот, а врз основа на доставените извештаи со податоци и

¹¹ Поповски, Васко. *Преглед на надлежностите за управување со кризи на локално ниво*. Програма за развој на Обединетите нации. 2020. стр. 14.

¹² Поповски, Васко. *План за управување со кризи за подрачје на РШУК Валандово*. ЦУК. Мај 2020. стр. 23.

информации за ризиците и опасностите. За време на прогласена кризна состојба, РШУК е во постојано заседавање за времетраењето на истата. Кога одлуката на РШУК на терен ја спроведуваат повеќе субјекти, координацијата со субјектите ја води раководителот на Регионалниот штаб. Координацијата на сопствените сили и средства на теренот, ја водат членовите на Регионалниот штаб од соодветните субјекти. Членовите на Регионалниот штаб, одлуките ги спроведуваат врз основа на позитивните прописи кои ги опфаќаат ризиците и опасностите, а во координација со сите органи и институции кои учествуваат во системот за управување со кризи.

3.5 Функции и задачи на единиците на локална самоуправа во услови на прогласена кризна состојба

Кога е прогласена кризна состојба, единиците на локална самоуправа се во функција на поддршка на националниот систем за справување со кризната состојба. Според ЗУК, член 30 (29/05) кризна состојба се прогласува заради справување со состојба која претставува ризик по добрата, здравјето и животите на луѓето и животните или опасност по безбедноста на Републиката или на нејзин дел. Прогласувањето на кризната состојба (со важност до 30 денови) го врши Владата на предлог на УК (член 31, ЗУК 29/05). Последователно се активираат механизмите за одговор и справување со употреба на ресурсите на органите на државната управа, општините и Градот Скопје. На национално ниво се обезбедуваат претставници за постојана работа во Главниот штаб, а на регионално/локално ниво функционираат РШУК. Преку нив практично се раководи и се имплементираат активностите за справување со кризната состојба. Според потребата општините можат да учествуваат и во работата на Главниот штаб за управување со кризи. Обврските на единиците на локална самоуправа со просторни сили за заштита и спасување, јавните претпријатија и ТППЕ во услови на прогласена кризна состојба се следниве¹³:

- Проценување на кризната состојба и активирање на просторниот штаб за заштита и спасување;
- Активирање на оперативните планови и интерните процедури за работа при кризна состојба;
- Активирање на просторните единици за заштита и спасување и ставање во функција на сите ресурси (ЈП, општинскиот Црвен крст и невладините организации во рамките на општината);
- Подготвување на комуналните потреби на собирните места за евакуирани граѓани;
- Ангажирање на граѓаните во урбаните заедници, односно месните заедници;
- Организирање на работа на комисијата за утврдување на штетите од кризната состојба;
- Мобилизирање на просторните единици за заштита и спасување и ставање во функција на сите ресурси во рамките на општината (ЈП, општинскиот Црвен крст и невладините организации во рамките на општината);
- Поддршка на државните институции со силите и капацитетите на ЈП и ТППЕ.

Од друга страна, единиците на локална самоуправа имаат и конкретни задолженија во рамките на справувањето (реакција и поддршка) со индивидуалните ризици/опасности. Во табелата подолу се претставени активностите за справување (реакција и поддршка) во случај на појава на заразни болести кај луѓето (епидемии) чија ескалација може да доведе до прогласување на кризна состојба.

¹³ Центар за управување со кризи. Стандардни оперативни процедури за комуникација, координација и соработка помеѓу субјектите на системот за справување со кризи во прогласена кризна состојба. 2016. стр.16-17.

Всушност, најголемиот дел од ресурсите и обврските на општините се токму во овие сегменти на превенција и одговор.

Активност	Институција	Подготвеност за извршување	Известување
СПРАВУВАЊЕ (РЕАКЦИЈА И ПОДДРШКА) СО ПОЈАВА НА ЗАРАЗНИ БОЛЕСТИ КАЈ ЛУЃЕТО (ЕПИДЕМИИ)			
Непосредно справување со епидемијата			
Определување на алтернативни патни правци	МТВ, МВР, ЈП-МП, ЕЛС со ЈП	2 часа	Редовно
Помош на непосредно загрозените лица			
Пренамена на објекти (сали, школи и др.) во болници	МЗ, ЦК, АСМ, МТСП, МОН, АРМ, МВР, ЕЛС со ЈП	24 часа	Редовно и вонредно
Справување со последиците			
Погребување на загинатите	ЕЛС со ЈП, ДЗС	24 часа	Редовно
Логистичка поддршка			
Определување на базни кампови за силите за заштита и спасување	ДЗС, МВР, ЕЛС со ЈП	24 часа	Редовно
Снабдување со вода	МЗ, ЦК, АРМ, МЕ, ЕЛС со ЈП, ТППЕ	24 часа	Редовно
Снабдување со храна, лекови и хигиенски материјал	АСР, МТВ, МЗ, МО, ЕЛС со ЈП, МТСП	24 часа	Редовно

3.6 Заштитата и спасувањето како дел од системот за управување со кризи

3.6.1. Општо за системот за заштита и спасување

ЗУК во член 2 определува дека силите на заштита и спасување се дел од СУК и системот за заштита и спасување заедно со него го сочинуваат системот на управување со ризикот од катастрофи. На овој начин се остварува мулти-секторскиот пристап во сегментот на ризикот од природни и од човек предизвикани несреќи и катастрофи. Системот за заштита и спасување е воспоставен во 2004 год. со цел за заштита на населението, животната средина, материјалните добра, природните ресурси, биодиверзитетот и културното наследство од природни непогоди и други несреќи во мир, вонредна и воена состојба. Според Законот за заштита и спасување (Пречистен текст) меѓу другото се остварува преку откривање и следење на можни опасности од природни непогоди и други несреќи, преземање мерки за превенција, обука, тренинг и вежби за оспособување за заштита, спасување и помош, организирање на територијални и просторни сили за заштита и спасување, одредување и споредување на мерки за заштита, спасување и помош, отстранување на последиците од природните непогоди и другите несреќи, давање и примање на помош, идентификација и процена на опасностите, изработка на процени за загрозеност и планови за заштита и спасување.

Централна институција во системот за заштита и спасување е **Дирекцијата за заштита и спасување¹⁴ (ДЗС)**. Се состои од централна дирекција со седиште во Скопје и 35 подрачни одделенија. Територијалната дистрибуција на подрачните одделенија го следи пристапот на ЦУК и тие се во истите општини во кои се наоѓаат РЦУК. ДЗС е одговорна за координирање на активностите за заштита и спасување помеѓу секторите за цивилна заштита и за противпожарна заштита.

¹⁴ Влада на Република Северна Македонија – Дирекција за заштита и спасување <https://www.dzs.gov.mk/>

Нејзините задачи се насочени кон превенција и ублажување на влијанијата предизвикани од природни непогоди или други вонредни состојби, а кои што ги загрозуваат населението, растителниот и животинскиот свет, добрата и објектите од општ интерес, итн. Покрај спроведувањето на процената на загрозеност и планот за заштита и спасување, ДЗС го организира и подготвува системот за заштита и спасување, го раководи одговорот преку штабовите за заштита и спасување и предлага урбанистичко-технички и хуманитарни, и други мерки за заштита и спасување кои би се појавиле при и по природните непогоди и други несреќи. Една од најзначајните функции на ДЗС е ефикасната употреба на силите за заштита и спасување (територијални – државни и просторни – општински) и тимовите за брз одговор при справување со природни и други непогоди. Органите на државна власт и управа, трговските друштва, јавните претпријатија и другите субјекти имаат свои обврски кои произлегуваат од нормативната рамка за заштита и спасување и во рамките на областите кои што се во делокруг на нивната надлежност.

3.6.2 Надлежности на единиците на локална самоуправа за заштита и спасување

Заштитата и спасувањето е една од оригинерните надлежности на единиците на локална самоуправа и имаат обврски и одговорности. Всушност, преку заштитата и спасувањето како оперативен и реактивен сегмент на управувањето со кризи, општините имаат шанса да ја реализираат својата улога како субјекти кои први ќе одговорат (*first responders*) и кои ќе први обезбедат заштита и ублажување на негативните ефекти (*first preventers*). Деталниот преглед на надлежностите е претставен во **Прилог 2**, а како најважни би ги споменале следниве: изработка и донесување на процена на загрозеност од природни непогоди и други несреќи и План за заштита и спасување, вградување на предвидените мерки за заштита и спасување во редовното планирање и работа, формирање на просторни сили за заштита и спасување, основање на општински штаб за заштита и спасување, обезбедување на потребните ресурси, како и преземање на мерки и активности за справување со природните непогоди и други несреќи, вклучително и епидемии на заразни болести, како и преземање на различни мерки и активности за отстранување на овие непогоди и несреќи.

3.7 Системот на локална самоуправа и управувањето со кризи

Од поголемата листа на надлежности во врска со управувањето со кризи и намалувањето на ризиците од катастрофи поважни се следниве:

- Урбанистичко (урбано и рурално) планирање, градење на објекти од локално значење утврдени со закон и уредување на просторот;
- Заштита на животната средина и природата;
- Планирање на локалниот економски развој, утврдување на развојните и структурните приоритети, водење на локална економска политика и друго;
- Комунални дејности - снабдување со вода за пиење, испорака на технолошка вода, одведување и пречистување на отпадните води, одведување и третман на атмосферските води, снабдување со природен гас и топлинска енергија, регулација, одржување и користење на речните корита, мостови и други инфраструктурни објекти;
- Социјална заштита и заштита на децата - детски градинки и домови за стари лица, грижа за инвалидни лица, деца без родители и родителска грижа, деца со воспитно-социјални проблеми, деца со посебни потреби;

- Здравствена заштита - управување со мрежата на јавни здравствени организации и објекти од примарната здравствена заштита;
- Спроведување на подготовки и преземање мерки за заштита и спасување на граѓаните и материјалните добра од воени разурнувања, природни непогоди и други несреќи и од последиците предизвикани од нив;
- Противпожарна заштита што ја вршат територијалните противпожарни единици.¹⁵

3.8. Противпожарна заштита

Пожарникарството е дел од системот за заштита и спасување и е надлежност на општините и Градот Скопје.¹⁶ На територијата на државата во Градот Скопје и 29 општини, се формираат територијални противпожарни единици (ТППЕ). Исто како во случај на системот за управување со кризи, вклучително и заштита и спасување, ТППЕ од овие општини ги покриваат соседните, помали општини со ограничени материјални, финансиски и човечки ресурси. Од аспект на организациска поставеност, овие ТППЕ се дел од организационата единица за заштита и спасување во општината и претставуваат главен оперативен ресурс на општините за справување со кризи и непогоди, со оглед на нивната главна дејност која се состои од гаснење на пожари, спасување на животот на граѓаните и заштита на имотот кои се загрозувани од пожари и експлозии, укажување на техничка помош при незгоди и опасни ситуации, како и извршување на други работи при несреќи и непогоди.

3.9 Надлежности на единиците на локална самоуправа во здравствената заштита

Надлежностите од сегментот на здравствената заштита се дефинирани со член 22 од Законот за локална самоуправа и се состојат од учество во управувањето со мрежата на јавни здравствени организации и објекти од примарна здравствена заштита кои треба да вклучат застапеност на локалната самоуправа во сите одбори на сите здравствени организации во јавна сопственост; здравственото воспитување; унапредување на здравјето; превентивни активности; заштита на здравјето на работниците и заштита при работа; здравствен надзор над животната средина; надзор над заразните болести; помош на пациенти со специјални потреби (на пример, ментално здравје, злоупотреба на деца итн.) и други области кои ќе бидат утврдени со закон.

Врз основа на **Законот за здравствена заштита – Редакциски пречистен текст (37/16)**¹⁷ со кој се уредува целокупниот систем на здравствена заштита во државата, општините учествуваат во управните одбори на јавните здравствени установи од примарната здравствена заштита (член 100 од 333).

Со **Законот за јавно здравје (Редакциски пречистен текст 37/16)**¹⁸ се наметнуваат индиректни обврски на општините, како субјекти на здравствениот систем кој е централно поставен и раководен. Така на пример, општините се дел од организацијата на системот на јавно здравје или ги обезбедуваат и спроведуваат основните функции на јавното здравје (член 8). За таа цел,

¹⁵ Петревски, Владимир, Куцуловски, Владимир. Систем за управување со кризи: Прирачник за граѓаните. Програма за развој на Обединетите нации - УНДП, 2010. стр. 21-22.

¹⁶ Закон за пожарникарството - Пречистен текст (168/17)

¹⁷ <http://zdravstvo.gov.mk/zakon-za-zdravstvenata-zashtita/>

¹⁸ <http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2018/01/ZAKON-ZA-JAVNO-ZDRAVJE-zakluchno-so-br.-37-od-2016.pdf>

единиците на локална самоуправа на своја територија формираат *Совет за јавно здравје*, при што две или повеќе единици можат да формираат еден совет. На подрачјето на Град Скопје се формира еден совет, во кој претставници има од сите скопски општини (член 18). Во овој контекст е нагласена и меѓуопштинската соработка според која можат да формираат дополнителни активности, како и да формираат заеднички работни и координативни тела, комисии или други стручни тела заради размена на информации, искуства и координирање на соработката за определени прашања од интерес за јавното здравје за подрачјето на нивните општини во согласност со закон (член 19). И на крај, општините учествуваат во финансирањето на јавното здравје, вклучувајќи ги и дополнителните активности од интерес за јавното здравје на нивните подрачја (член 40).

Врз основа на ***Законот за заштита на населението од заразни болести (Редакциски пречистен текст 2018)***¹⁹, општините ги имаат следниве обврски:

- во рамките на своите надлежности и права и обврски, да соработуваат и разменуваат информации за спроведувањето на мерките за спречување на појавата, раното откривање, спречување на ширењето и сузбивањето на заразните болести и на инфекциите (член 3);
 - доставуваат барања до центрите за јавно здравје за информации за состојбата со заразните болести на подрачјето за кое се основани (член 10);
 - спроведуваат општи мерки за заштита од заразни болести според член 12 (обезбедување здравствено исправна вода за пиење и контрола на исправноста, отстранување на отпадните води и цврстите материји, обезбедување санитарно-технички и хигиенски услови во јавни објекти (училишни и предучилишни установи, објекти за храна, објекти за водоснабдување, други јавни установи и други јавни места), вршење на превентивна дезинфекција, дезинсекција и дератизација, обезбедување на превентивно-промотивни активности за унапредување на здравјето на населението, и одржување на комуналната хигиена;
 - Советите на општините и на Градот Скопје донесуваат програми за спроведување на општите мерки за заштита на населението од заразни болести на своето подрачје (член 14, ст. 2);
 - општините и Градот Скопје се надлежни за редовна и вонредна дезинфекција, дезинсекција и дератизација на населбите и нивната околина (членови 39 – 42);
 - општините и градот Скопје во соработка со ЦЈЗ го планираат и организираат спроведувањето на промоцијата на здравјето и превенцијата од заразните болести на подрачјето за кое се основани во соработка и со други органи и организации (член 50);
 - обезбедува финансиски средства од своите буџети за спроведување на општите мерки и здравствена едукација (член 60);
- општините и градот Скопје вршат надзор над состојбата и движењето на заразните болести на своето подрачје преку размена на информации со надлежниот центар за јавно здравје согласно со овој и друг закон (член 63).

4. ПРОФИЛ НА ОПАСНОСТИ НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА

4.1 Општо за единиците на локална самоуправа

Како што беше погоре наведено, проценката на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата се имплементира во следниве пет избрани единици на

¹⁹ <http://zdravstvo.gov.mk/wp-content/uploads/2018/01/ZAKON-ZA-ZASHTITA-NA-NASELENIETO-OD-ZARAZNI-BOLESTI-zakluchno-so-br.-37-od-2016.pdf>

локална самоуправа од страна на Програмата за развој на Обединетите нации. Изборот на овие општини е направен врз основа на стратешкиот пристап за соработка на локално ниво, како и критериумите на територијална распространетост, урбани/рурални, демографските карактеристики, како и локалните системи за управување со кризи. Тие единици на локална самоуправа се следниве:

- **Куманово** (Североисточен регион);
- **Свети Николе** (Источен регион);
- **Прилеп** (Пелагониски регион);
- **Центар Жупа** (Југозападен регион), и
- **Боговиње** (Полошки регион).

4.2. Профил на опасности на Општина Куманово

Општина Куманово е една од десетте најголеми општини во државата и се наоѓа во нејзиниот северен-североисточен дел, во граничниот предел со Република Србија. Територијалниот опфат изнесува 509,48 км² со 48 населени места.

Мапа на подрачјето на Општина Куманово со населените места²⁰

➤ **Управување со кризи на локално ниво** – На подрачјето на Општина Куманово е формиран Регионален центар за управување со кризи Куманово кој има надлежност над подрачјето на општините Куманово и Старо Нагоричане. Истовремено, РЦУК Куманово е и Главен регионален центар за управување со кризи кој ги опфаќа и регионалните центри во Кратово и Крива Паланка. ГРЦУК Куманово работи непрекинато 24 часови, 7 дена во неделата со дежурен оперативен центар.

➤ **Општинска администрација** - За извршување на општинските надлежности формирана е општинска администрација со свои надлежни органи. Во табелата подолу е даден основен преглед на органите на општините. Покрај овие органи, на територијата на општините функционираат јавни претпријатија, јавни установи и служби, како и подрачни единици на државната власт.

²⁰ Мапата е преземена од <https://mk.wikipedia.org/>

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

#	Општина	Градоначалник	Општински совет (советници)	Сектори/одделенија
1	Куманово	Максим Димитриевски	33	1. Секретар на Општина Куманово 2. Сектор за поддршка на градоначалникот и советот на Општината, информирање и односи со јавност; 3. Сектор за правни работи, имотни правни и општи работи; 4. Сектор за финансиски прашања; 5. Сектор за администрирање на приходи, стратешко планирање, локален економски развој (ЛЕР) и информатичка технологија; 6. Сектор за урбанизам, комунални дејности и заштита на животната средина и природата; 7. Сектор за образование; 8. Сектор за култура, спорт, социјална заштита, заштита на децата и здравствена заштита; 9. Сектор за инспекциски надзор – Инспекторат; 10. Сектор за внатрешна ревизија; 11. Сектор за меѓународна соработка и евроинтеграции; 12. Територијална противпожарна единица на Општина Куманово; 13. Одделение за човечки ресурси.

➤ **Субјекти на СУК** – Во рамките на системот за управување со кризи, на локално ниво во Општина Куманово се присутни субјекти кои се делат на органи на државната управа, локални субјекти/јавни претпријатија и трговски друштва од посебен интерес за работа во кризна состојба:

Органи на државна управа	Локални субјекти/ЈП	Трговски друштва
МВР СВР Куманово	ЕЛС Куманово	Златен клас - Куманово
МО ПО Куманово	ЈП Национални шуми – ПШС Куманово	Екстра-меин - Куманово
МЗШВ ПО Куманово	ЈП Македонија пат – Секција Куманово	Бони Ер - Куманово
МЕ ПО Куманово (Државен пазарен инспекторат)	ЈП Кумановско-Липковско поле	
МФ ПО Куманово (УЈП)	ЈП Водовод - Куманово	
МОН ПО Куманово (БРО и ДПИ)	ЈП Чистота и зеленило - Куманово	
МЗ ПО Куманово (ДСЗИ, ЦЗ, ЗДК, ОБК)	ЈП Куманово гас - Куманово	
МЖСПП ПО Куманово (УКРН)	ЈП Куманово паркинг – Куманово	
МТСП ПО Куманово (ФПИОМ, ДИТ, МЦСР)	ЈП Пазаришта - Куманово	
РЦУК Куманово	Приватни здравствени организации	
ДЗС ПО Куманово	Здруженија на граѓани	
Државен завод за статистика	Воспитно-образовни институции	
	Општинска организација на Црвен крст - Куманово	

➤ **Демографски профил** – Според последниот Попис на население и домаќинства од 2002 год. вкупниот број на население изнесува 105, 484 жители во 27,052 домаќинства и 45,968 станови во градот Куманово и 28 селски средини. Густината на населеност изнесува 201 жители на 1 км² и е една од најгусто населените општини во државата. Месната самоуправа е организирана во 16 урбани заедници и 50 месни заедници. Поделбата на населението според полоа и национална структура е дадена во табелата подолу. Особено се загрозени ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.

#	Општина	Вкупно	Мажи	%	Жени	%	Македонци	Турци	Албанци	Роми	Срби	Останати
1	Куманово	103,205	53,143	50,4	52,341	49,6	61,495	292	27,290	4,256	9,035	837

➤ **Профил на опасности** – Според анализата на профилот на опасности и случените настани во минатото, постои најголема веројатност Општина Куманово да биде изложена на опасност и ризик од поплави, пожари, екстремни временски појави и други опасности: заразни болести и загадување на воздухот и животната средина.

- **Поплави** – Според карактеристиките на територијата и хидрографијата, подрачјето на општината е изложено на опасноста од поплави поради силни врнежи (порои), излевање на речните текови, зголемување на мразот во водотеците, промени во речните текови, рушење на брани и хидроаккумуляции и зилевање на долови и суводолици. Позначајни настани се поплавите од 2005, 2008, 2009, 2010, 2011 и 2012 год. Досегашните поплави немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

- **Пожари** - Карактеристични се пожарите на отворено (шумските пожари) и пожарите на објектите, со тоа што првите се најчести и со најголем интензитет. Пожарите се присутни секоја година. Досега пожарите не предизвикале значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за шумскиот фонд и биодиверзитетот во регионот.

- **Екстремни временски појави** - Подрачјето на Општина Куманово со своите релјефни, хидрографски, климатски и други карактеристики придонесува за појава на опасности од екстремните временски појави како топлотни и студени бранови, мразеви, врнежи од дожд и снег.

- **Епидемии од заразни болести** - Ви изминативе децении на подрачјето на општината биле прогласени неколку епидемии: салмонелоза во 2002 и 2004 год., заразна жолтица во 2009 год., морбили во 2010 и 2011 год. Главна причина се некавалитетните води за пиење, отпадните води, пренос во затворените средини, дивите депонии и векторското пренесување. Појавата на заразни болести може да резултира и со смртност, како и негативно да влијае, а во одредени случаи (при појава на епидемии и слично) и во потполност ќе ја оневозможи способноста на субјектите од СУК на локално и регионално ниво да се справи со последиците од појавата на оваа опасност. Пример е постојната пандемија. Епидемиите на заразни болести можат да доведат до директни, индиректни и одложени штети за општината и субјектите.

- **Мигрантска и бегалска криза** - Подрачјето на општината е особено погодено од мигрантската и бегалската криза, од 2015 год, па се до денес. Прогласена е кризна состојба на северниот дел од границата со Република Србија, во делот на општината и во Табановце се наоѓа транзитниот центар Север.

Општина Куманово – Профил на ризици и т.н. жешки точки²¹

ОПАСНОСТ	ТИП	СТЕПЕН НА ЗАГРОЗЕНОСТ			ЖЕШКИ ТОЧКИ	ВЕРОЈАТНИ ПОСЛЕДИЦИ	ИЗЛОЖЕНО НАСЕЛЕНИЕ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Поплава	Поплави поради силни врнежи (порои), зголемување на мразот во водотеците, проемни во речните токови, рушење на брани и хидроакumulации, излевање на долови и суводолици	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Поплави од големи води на реките Којнарка (од мостот кај Долно Којнаре до Средорек), Кумановка (од крајот на кејот кај Митев мост, долж речното корито, па се до вливот во река Пчиња), Липковка (од мостот на автопатот до Средорек), Крива река (од Бељаковце до вливот во река Пчиња кај Клевовце) и Пчиња (од Шупли Камен преку Бислимска Клисура до селата Пчиња и студена Бара); од поројните текови (меѓу селата Речица и Куманово, Долно Којнаре и Куманово, населбата Проевце и селото Доброшане, Бари кај населбата Карпош, Трмеѓанскиот дол кај селото Шупли Камени и Доброшане и др.), подземните води во подрачјето на Речица, Долно Којнаре, централното градско подрачје, населбите Проевце и Кисела вода, Клевовско-Шупликаменско-Доброшанскиот регион, Лопатско-Режановската регија и селата по сливното подрачје на реката Пчиња, како и поплави со излевање на браните Липково и Глажна.	Загуба на човечки животи ; Објекти (станбени, градежни и др.); Инфраструктура (патишта, улици, мостови, пропуси, одводни канали и др.); Земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие поплави: 33,949 од кои 17,115 мажи (50,42%) и 16,834 жени (49,58%), во 6 урбани заедници и 14 месни заедници	април - мај, септември - октомври, февруари
Пожар	Пожари на отворен простор, шумски пожари и урбани пожари	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Пожари на отворено и шумски пожари во подрачјето на ШСЕ Козјак, Пелинце, Дренак и Пчиња и парк шумите Соколана, Автобуска станица, Кисела вода – Проевце и помалите паркови во урбаниот дел. Урбаните пожари се присутни во 16те урбани заедници во Куманово.	Загуба на човечки животи ; Објекти (станбени, градежни и др.); Инфраструктура (енергетска, комуникациска, и др.); Шумско и земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие пожари: 103,205 од кои 51,961 мажи (50,34%) и 51,244 жени (49,66%).	јуни - септември за шумски и пожари на отворено најчесто за време на грејната сезона - урбани пожари
Екстремни временски појави	Топлотни и ладни бранови, мразови, врнежи од дожд и снег	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Целото подрачје на Општина Куманово.	Објекти, Земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие појави: 103,205 од кои 51,961 мажи (50,34%) и 51,244 жени (49,66%). Особено би биле загрозени ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.	мај - јуни, но и во други делови од годината
Други опасности	Земјотрес, загадување на животна средина, епидемии на заразни болести,	Прв степен		РЕДОВНА СОСТОЈБА (Нема ризик)	Земјотрес – изградената средина на целото подрачје на општината; Загадување на животната средина – целото подрачје на општината; Епидемии на заразни болести – целото подрачје на општината.	Загуба на човечки животи ; Објекти (станбени, градежни и др.); Инфраструктура (патишта, улици, мостови, пропуси, одводни канали и др.); Земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие појави: 103,205 од кои 51,961 мажи (50,34%) и 51,244 жени (49,66%). Особено би биле загрозени ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.	мај - јуни, но и во други делови од годината

²¹ Степенот на загрозеност на безбедноста на подрачјето на Општина Куманово е направен во согласност со член 6 од Уредбата за методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности (Сл. Весник на РМ бр. 13/11), а профилот на ризици и идентификувањето на т.н. жешки точки е изготвен во согласност со Процената на загрозеност на подрачјето на Општина Куманово од сите видови на ризици и опасности, подготвена од РЦУК Куманово, а усвоена од Советот на Општина Куманово во 2014 година

4.3 Профил на опасности на Општина Свети Николе

Општина Свети Николе го зафаќа централниот дел на државта и се наоѓа во овчеполаската котлина. Територијалниот опфат изнесува 480 км² и се вбројува во поголемите општини, но густината на населеност е под националниот просек и изнесува 38.5 жители на км². Општината се состои од 32 населени места од кои едно е градот Свети Николе.

Мапа на подрачјето на Општина Свети Николе со населените места²²

➤ **Управување со кризи на локално ниво** – На подрачјето на Општина Свети Николе е формиран Регионален центар за управување со кризи Свети Николе кој има надлежност над подрачјето на општините Свети Николе и Лозово. РЦУК Свети Николе спаѓа под надлежноста на Главниот регионален центар за управување со кризи во Штип кој работи непрекинато 24 часови, 7 дена во неделата со дежурен оперативен центар.

➤ **Општинска администрација** - За извршување на општинските надлежности формирана е општинска администрација со свои надлежни органи. Во табелата подолу е даден основен преглед на органите на општините. Покрај овие органи, на територијата на општините функционираат јавни претпријатија, јавни установи и служби, како и подрачни единици на државната власт.

#	Општина	Градоначалник	Општински совет (советници)	Сектори/одделенија
1	Свети Николе	Сашо Велковски	15	- Сектор за нормативно-правни работи, поддршка на Градоначалникот, даноци, образование, локален економски развој и социјална заштита; - Сектор за урбанизам, заштита на животната средина, комунални работи и отуѓување на градежно земјиште; - Сектор за финансиски прашања; - Одделенија за управување со човечки ресурси, внатрешна ревизија и инспекциски надзор; - Територијална противпожарна единица.

²² Mapата е преземена од <https://mk.wikipedia.org/>

➤ **Субјекти на СУК** – Во рамките на системот за управување со кризи, на локално ниво во Општина Свети Николе се присутни субјекти кои се делат на органи на државната управа, локални субјекти/јавни претпријатија и трговски друштва од посебен интерес за работа во кризна состојба:

Органи на државна управа	Локални субјекти/ЈП	Трговски друштва
МВР СВР Штип - ПС Свети Николе	ЕЛС Свети Николе	Ветеринарна станица – Свети Николе
МО Одделение за одбрана – Свети Николе	ЈКП Комуналец – Свети Николе	
МЗШВ Подрачна единица - Свети Николе	ЈП Погребални услуги – Свети Николе	
УХМР противграден полигон Ѓуриште	ЈП Национални шуми – ПШС Шумарство Свети Николе	
МЕ ПО Свети Николе (Државен пазарен инспекторат)	Доброволно противпожарно друштво – Свети Николе	
МФ ПО Свети Николе (УП)	Општинска организација на Црвен крст – Свети Николе	
МЗ ПО Свети Николе (ДСЗИ, ЦЗ, ЗД)	Водни заедници во Свети Николе	
АХВ Подрачна ветеринарна инспекција и инспекција за храна – Свети Николе	Приватни здравствени организации	
РЦУК Свети Николе	АД „Водостопанство“ на РМ – Скопје, Подружница „Брегалница“ – Кочани	
ДЗС ПО Свети Николе	Здруженија на граѓани	
	Воспитно-образовни институции	

➤ **Демографски профил** – Според последниот Попис на население и домаќинства од 2002 год. вкупниот број на население изнесува 18,497 жители во 5,698 домаќинства и 7,157 станови во градот Свети Николе и 33 населени места. Месната самоуправа е организирана во 3 урбани заедници и 20 месни заедници. Поделбата на населението според полова и национална структура е дадена во табелата подолу. Според старосната структура доминира населението на возраст од 20 до 44 години со 5,318 жители, а по него со 4,563 жители доаѓа со возраст од 45 до 64 годишна возраст, односно доминира работно способното население. Особено се загрозуени ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 8,000 граѓани.

#	Општина	Вкупно	Мажи	%	Жени	%	Македонци	Турци	Албанци	Роми	Срби	Останати
1	Свети Николе	18,497	9,571	51.7	8,926	48,3	18,005	81		72	71	268

➤ **Профил на опасности** – Според анализата на профилот на опасности и случените настани во минатото, постои најголема веројатност Општина Свети Николе да биде изложена на опасност и ризик од пожари, поплави и други опасности: екстремни временски појави, земјотрес, заразни болести и загадување на воздухот и животната средина.

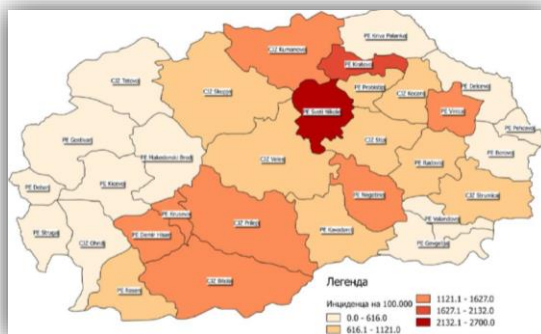
- **Пожари** - Карактеристични се пожарите на отворено и шумските пожари, како и пожарите на објектите, со тоа што првите се најчести и со најголем интензитет. Пожарите се присутни секоја

година, во иста сезонска рамка. Досега пожарите не предизвикале значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за шумскиот фонд и биодиверзитетот во регионот. Позначајни пожари се случиле во 2007 и 2012 и 2017 год.

- **Поплави** – Според карактеристиките на територијата и хидрографијата, подрачјето на општината е изложено на опасноста од поплави поради излевање на реки, порои и поплава од акумулацијата. Позначајни настани се поплавите од 2010, 2013 и 2015 год. Досегашните поплави немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

- **Екстремни временски појави** - Подрачјето на Општина Куманово со своите релјефни, хидрографски, климатски и други карактеристики придонесува за појава на опасности од екстремните временски појави како олујно невреме со град, суша, поројни дождови, снежни врнежи и наноси и мразеви. Првите се доста чести и претставуваат хроничен стрес за населението, така на пример, последното олујно невреме со град во 2018 год. предизвикало пријавена штета од повеќе од 600,000 евра, а невремето од 2008 год. чинело еден милион евра. Досегашните настани немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

- **Епидемии од заразни болести** - Во извештајот на Институт за јавно здравје на Република Македонија „Движење на акутните заразни заболувања во Република Македонија во 2018 година“²³ наведено е дека највисока инциденца на заразни заболувања од 2.637,5 на 100.000 жители регистрирана е на територијата на Центарот за јавно здравје Велес/Подрачна единица Свети Николе. Односно општина Свети Николе е на прво место во државата по бројот на лица заболени од акутни заразни заболувања во однос на бројот на жители со бројот на заразени, како што е прикажано на картограмот подолу. На листата на заразни болести доминираат грипот, ентероколитите, варичелата (овчи сипаници), хламидија трахоматис и други заболувања.

Во текот на изминативе децении на подрачјето на општината биле прогласени неколку епидемии. Главна причина се некавалитетните води за пиење, отпадните води, пренос во затворените средини, дивите депонии и векторското пренесување. Појавата на заразни болести може да резултира и со смртност, како и негативно да влијае, а во одредени случаи (при појава на епидемии и слично) и во потполност ќе ја оневозможи способноста на субјектите од СУК на локално и регионално ниво да се справи со последиците од појавата на оваа опасност. Пример е постојната пандемија. Епидемиите на заразни болести можат да доведат до директни, индиректни и одложени штети за општината и субјектите.

²³ <https://tinyurl.com/y8fnmbgy> Пристапено на 10 јуни 2020 година.

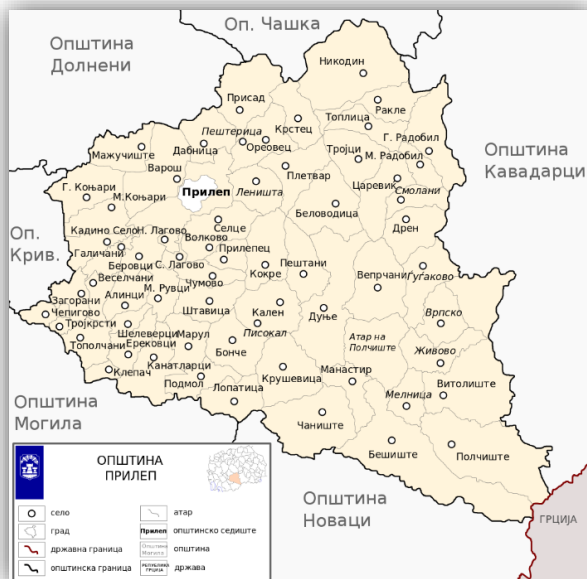
ОПШТИНА СВЕТИ НИКОЛЕ – ПРОФИЛ НА РИЗИЦИ И Т.Н ЖЕШКИ ТОЧКИ²⁴

ОПАСНОСТ	ТИП	СТЕПЕН НА ЗАГРОЗЕНОСТ			ЖЕШКИ ТОЧКИ	ВЕРОЈАТНИ ПОСЛЕДИЦИ	ИЗЛОЖЕНО НАСЕЛЕНИЕ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Пожар	Пожари (пожари на шуми, пожари на отворен простор и пожари на објекти)	Трет степен		ПОКАЧЕН РИЗИК (можен почеток на криза или кризна состојба)	<i>Пожари на отворено/шумски пожари</i> (ШСЕ, „ѓуриште“, депонија на река Мавровица, како и неуредените борови култури и пошумувања) <i>Пожари на објекти</i> (објектите во градот Свети Николе во колективните згради, индустриските и објектите за домување, како и објектите во населените места)	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (енергетска, комуникациска, и др.); <i>Шумско и земјоделско земјиште</i>	18,497 Мажи - 9,571 (52%) Жени - 8,926 (48%)	јули - септември ноември - март (грејна сезона)
Поплава	Поплави (поплава со излевање на реките, поплава со излевање на пороите и поплава од излевање на акумулацијата)	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Целото подрачје на општината, особено поплавување може да ја предизвикаат реките Мавровица, Караташ, Периш, Светиниколска и Буриловска река, како и акумулацијата Мавровица. Особено се изложени селата кои се лоцирани во Овчеполската котлина со пониска надморска висина и во рамичарски дел, како и градот.	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.); <i>Земјоделско земјиште</i>	17,719 Мажи - 9,254 (52%) Жени - 8,465 (48%)	декември - март
Земјотрес		Прв степен		РЕДОВНА СОСТОЈБА (нема ризик)	Целото подрачје на Општина Свети Николе	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.)	18,497 Мажи - 9,571 (52%) Жени - 8,926 (48%)	Преку целата година
Екстремни временски услови	Олујно невреме со град, суша	Прв степен		РЕДОВНА СОСТОЈБА (нема ризик)	Целото подрачје на Општина Свети Николе при што низинскиот дел претрпува најголеми штети	<i>Објекти</i> (кровни конструкции на постари објекти и сл.); <i>Земјоделско земјиште</i>	18,497 Мажи - 9,571 (52%) Жени - 8,926 (48%)	Мај - септември
Загадување		Прв степен		РЕДОВНА СОСТОЈБА (нема ризик)	Целото подрачје на Општина Свети Николе	<i>Население;</i> <i>Шумско и земјоделско земјиште</i>	18,497 Мажи - 9,571 (52%) Жени - 8,926 (48%)	Преку целата година

²⁴ Степенот на загрозеност на безбедноста на подрачјето на Општина Куманово е направен во согласност со член 6 од Уредбата за методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности (Сл. Весник на РМ бр. 13/11), а профилот на ризици и идентификувањето на т.н. жешки точки е изготвен во согласност со Процената на загрозеност на подрачјето на Општина Свети Николе од сите видови на ризици и опасности, ажурирана од РЦУК Свети Николе во март 2019 година.

4.4 Профил на опасности на Општина Прилеп

Општина Прилеп го зафаќа во централниот дел од јужното подрачје на државата и се наоѓа во северниот дел на Пелагонија. Територијалниот опфат изнесува 1,194,40 км² и е најголема во државата. Општината се состои од 59 населени места од кои едно е градот Прилеп.

Мапа на подрачјето на Општина Прилеп со населените места²⁵

➤ **Управување со кризи на локално ниво** – На подрачјето на Општина Прилеп е формиран Регионален центар за управување со кризи Прилеп кој има надлежност над подрачјето на општините Прилеп, Кривогаштани и Долнени. РЦУК Прилеп спаѓа под надлежноста на Главниот регионален центар за управување со кризи во Битола кој работи непрекинато 24 часови, 7 дена во неделата со дежурен оперативен центар.

➤ **Општинска администрација** - За извршување на општинските надлежности формирана е општинска администрација со свои надлежни органи. Во табелата подолу е даден основен преглед на органите на општините. Покрај овие органи, на територијата на општините функционираат јавни претпријатија, јавни установи и служби, како и подрачни единици на државната власт.

#	Општина	Градоначалник	Општински совет (советници)	Сектори/одделенија
1	Прилеп	Илија Јовановски	27	- Сектор за правни и општи работи и јавни дејности; - Сектор за финансиски прашања; - Сектор за урбанизам, комунални работи и заштита на животната средина; - Сектор инспекторат; - Одделение за внатрешна ревизија; - Одделение за управување со човечки ресурси, и - Територијална противпожарна единица.

²⁵ Mapата е преземена од <https://mk.wikipedia.org/>

➤ **Субјекти на СУК** – Во рамките на системот за управување со кризи, на локално ниво во Општина Прилеп се присутни субјекти кои се делат на органи на државната управа, локални субјекти/јавни претпријатија и трговски друштва од посебен интерес за работа во кризна состојба:

Органи на државна управа	Локални субјекти/ЈП	Трговски друштва
МВР СВР Битола - ПС Прилеп	ЕЛС Прилеп	Кланекс - Прилеп
МО ПЕ – Прилеп	ЈП Водовод и канализација Прилеп	
МЗШВ ПЕ - Прилеп	ЈП Комуналец Прилеп	
МЕ ПО Прилеп (Државен пазарен инспекторат)	ЈП Национални шуми – ПШС Црн бор - Прилеп	
МФ ПО Прилеп (УЈП)	Општинска организација на Црвен крст – Прилеп	
МЗ ПО Прилеп (ДСЗИ, ЦЗ, Градска болница, ЗД)	Здруженија на граѓани	
АХВ ПО – Прилеп	Приватни здравствени организации	
РЦУК Прилеп	ЈП Водостопанство - Прилеп	
ДЗС ПО Прилеп	Воспитно образовни институции	

➤ **Демографски профил** – Според последниот Попис на население и домаќинства од 2002 год. вкупниот број на население изнесува 76,768 жители во 24,396 домаќинства и 29,651 станови во градот Прилеп и 58 населени места. Густината на населеност изнесува 69,27 жители на 1 км² и е во рамките на националниот просек. Месната самоуправа е организирана во 19 урбани заедници и 20 месни заедници. Поделбата на населението според полова и национална структура е дадена во табелата подолу. Нема прецизен податок за изложено и ранливо население, и како такви се сметаат децата на возраст до 14 год. - 12,105 (51% машки и 49% женски) и лицата над 65 год. - 10,618 (44% мажи и 56% жени). Како дополнително ранливи се сметаат лицата со посебни потреби (426), корисниците на нега од трето лице (2,000), корисниците на социјална помош (8,000) и бездомниците. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.

#	Општина	Вкупно	Мажи	%	Жени	%	Македонци	Турци	Албанци	Роми	Срби	Останати
1	Прилеп	76,768	38,525	50,2	38,243	49,8	70,878	917	22	4,433	172	346

➤ **Профил на опасности** – Според анализата на профилот на опасности и случените настани во минатото, постои најголема веројатност Општина Прилеп да биде изложена на опасност и ризик од поплави, пожари, екстремни временски појави и други опасности: заразни болести.

- **Поплави** – Според карактеристиките на територијата и хидрографијата, подрачјето на општината е изложено на опасноста од поплави поради излевање на реките, пороите и рушење на браната на акумулацијата. Позначајни настани се поплавите од 2010, 2011 и 2013 год. Досегашните поплави немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

- **Пожари** - Карактеристични се пожарите на отворено, шумските пожари и пожарите на објектите, со тоа што првите се најчести и со најголем интензитет. Пожарите се присутни секоја година, во сите сезони. Позначајни се шумските пожари од 2008, 2011 и 2012 год., пожарот во Манастирот Трескавец во 2013 год., и пожарите на објекти во 1993 и 2008 год. Досега пожарите не предизвикале значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на

СУК, но претставуваат голема закана за шумскиот фонд, биодиверзитетот во регионот и културно-историските споменици.

- **Екстремни временски појави** - Подрачјето на Општина Прилеп со своите релјефни, хидрографски, климатски и други карактеристики придонесува за појава на опасности од екстремните временски појави како поројни дождови и град, силен ветер, обилни снежни врнежи, снежни наноси и мраз. Позначајни настани се од 2008 и 2014 година. Досегашните настани немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

- **Епидемии од заразни болести** – На подрачјето на општината присутни се повеќе заразни болести како вирусните хепатити, ентероколитите, вирусните менингити, дизентеријата, салмонелозите, грип и сл. Главна причина се некавалитетните води за пиење, отпадните води, пренос во затворените средини, дивите депонии и векторското пренесување. Појавата на заразни болести може да резултира и со смртност, како и негативно да влијае, а во одредени случаи (при појава на епидемии и слично) и во потполност ќе ја оневозможи способноста на субјектите од СУК на локално и регионално ниво да се справи со последиците од појавата на оваа опасност. Пример е постојната пандемија. Епидемиите на заразни болести можат да доведат до директни, индиректни и одложени штети за општината и субјектите.

ОПШТИНА ПРИЛЕП – ПРОФИЛ НА РИЗИЦИ И Т.Н ЖЕШКИ ТОЧКИ²⁶

ОПАСНОСТ	ТИП	СТЕПЕН НА ЗАГРОЗЕНОСТ			ЖЕШКИ ТОЧКИ	ВЕРОЈАТНИ ПОСЛЕДИЦИ	ИЗЛОЖЕНО НАСЕЛЕНИЕ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Поплава	Поплави од излевање на реките, излевање на пороите и од рушење на браната од вештачката акумулација.	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Излевање на водите од коритата на Градска река, Дабничка река и Селечка река; од неисчистеното корито на р. Црна на потег под с. Клепац до с. Пашинорувци; неконтролирано излевање на водиите на браната Прилеп која е лоцирана на на 5км. североисточно од градот; излевање на урбани води во централно градско подрачје пред објект на „Комерцијална Банка“, Прилеп, Населба Тризла, Реон на Пожарна, Реон на Димо Наредникот, Јужен дел од градот и покриените канали на ул. Вера Циривири, Мечкин камен, ул. Ваташа и 11 ти Октомври, поплавување на населените места: Чепигово, Тројкрсти, Клепац Мало и Големо коњари, Беровци, Кадино село др.	Загуба на човечки животи; Објекти (станбени, градежни и др.); Инфраструктура (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.); Земјоделско земјиште	Нема прецизен податок и како изложени и ранливи се сметаат децата на возраст до 14 год. - 12,105 (51% мажи и 49% женски) и лицата над 65 год. - 10,618 (44% мажи и 56% жени). Како дополнително ранливи се сметаат лицата со посебни потреби (426), корисниците на нега од трето лице (2,000), корисниците на социјална помош (8,000) и бездомниците.	Во текот на целата година, а почесто во периодите март-април и ноември-декември. Поројни поплави може да се случат и во текот на летните месеци.
Пожар	Пожари на отворен простор, шумски пожари и урбани пожари	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Пожари на отворено и шумски пожари во ШСЕ Дервен-Никодин, Царевик-Дрен-Беловодица, Рамнобор-Зелка, Витолишка шума, Лабиница и урбани пожари во сите населени места.	Загуба на човечки животи; Објекти (станбени, градежни и др.); Инфраструктура (енергетска, комуникациска, и др.); Шумско и земјоделско земјиште	Нема прецизен податок и како изложени и ранливи се сметаат децата на возраст до 14 год. - 12,105 (51% мажи и 49% женски) и лицата над 65 год. - 10,618 (44% мажи и 56% жени). Како дополнително ранливи се сметаат лицата со посебни потреби (426), корисниците на нега од трето лице (2,000), корисниците на социјална помош (8,000) и бездомниците.	март-април, јуни - септември за шумски и пожари на отворено најчесто за време на грејната сезона - урбани пожари
Екстремни временски појави	Поројни дождови и град, силен ветер, обилни снежни врнежи, снежни наноси и мраз	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Целото подрачје на Општина Прилеп.	Објекти, Земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие појави: 103,205 од кои 51,961 мажи (50,34%) и 51,244 жени (49.66%). Особено би биле загрозувани ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.	Во текот на целата година.
Други опасности	Епидемии на заразни болести, епифитотии, епизотии, НУС, опасност од нарушувања во комуналната сфера, сообраќајот и во снабдувањето со животните намирници	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (Редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Целото подрачје на Општина Прилеп.	Население; биодиверзитет, сточен фонд; земјоделско земјиште	Вкупно изложено население од овие појави: 103,205 од кои 51,961 мажи (50,34%) и 51,244 жени (49.66%). Особено би биле загрозувани ранливите групи на населението деца до 14 години, лица постари од 65 години, хронично болни лица, социјално ранливите категории, лица со посебни потреби, бремени жени и сл. Приближната бројка изнесува околу 30,000 граѓани.	Во текот на целата година.

²⁶ Степенот на загрозеност на безбедноста на подрачјето на Општина Куманово е направен во согласност со член 6 од Уредбата за методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности (Сл. Весник на РМ бр. 13/11), а профилот на ризици и идентификувањето на т.н. жешки точки е изготвен во согласност со Процената на загрозеност на подрачјето на Општина Прилеп од сите видови на ризици и опасности, ажурирана од РЦУК Прилеп во март 2017 година.

4.5 Профил на опасности на Општина Центар Жупа

Општина Центар Жупа се наоѓа во западниот дел на државата. Територијалниот опфат изнесува 107,21 км² и типична рурална општина која ја сочинуваат 22 населени места (села), вклучувајќи го и општинскиот центар – Центар Жупа.

Мапа на подрачјето на Општина Центар Жупа со населените места²⁷

➤ **Управување со кризи на локално ниво** – Подрачјето на Општина Центар Жупа е под Регионалниот центар за управување со кризи Дебар. РЦУК Дебар спаѓа под надлежноста на Главниот регионален центар за управување со кризи во Охрид кој работи непрекинато 24 часови, 7 дена во неделата со дежурен оперативен центар.

➤ **Општинска администрација** - За извршување на општинските надлежности формирана е општинска администрација со свои надлежни органи. Во табелата подолу е даден основен преглед на органите на општините. Покрај овие органи, на територијата на општините функционираат јавни претпријатија, јавни установи и служби, како и подрачни единици на државната власт.

#	Општина	Градоначалник	Општински совет (советници)	Сектори/одделенија
1	Центар Жупа	Аријан Ибраим	11	- Одделение за нормативно-правни и општи работи и јавни дејности; - Одделение за финансии, администрација и надоместоци; - Одделение за урбанизам, градежништво и заштита на животната средина; - Одделение за локален економски развој и комунални работи; - Одделение за управување со човечки ресурси.

²⁷ Mapата е преземена од <https://mk.wikipedia.org/>

➤ **Субјекти на СУК** – Во рамките на системот за управување со кризи, на локално ниво во Општина Центар Жупа се присутни следниве субјекти: ЕЛС Центар Жупа, ЈП „Кале“, ЈП Национални шуми ПШС, Стогово Дебар', воспитно-образовни институции, здруженија на граѓани и приватни здравствени организации во с. Броштица, с. Новак и Центар Жупа (со дежурна служба). Подрачните одделенија и единици на државните органи се наоѓаат во Дебар и ја покриваат општината, додека преку договор за меѓуопштинска соработка, дел од општинските надлежности се покриени исто така од Дебар, вклучувајќи ја и противпожарната заштита.

➤ **Демографски профил** – Според последниот Попис на население и домаќинства од 2002 год. вкупниот број на население изнесува 6,519 жители во 1,444 домаќинства и 1,583 станови во населените места. Густината на населеност изнесува 60.81 жители на 1 км² и е во рамките на националниот просек. Месната самоуправа е организирана во 19 урбани заедници и 20 месни заедници. Поделбата на населението според полова и национална структура е дадена во табелата подолу.

#	Општина	Вкупно	Маж	%	Жени	%	Македонци	Турци	Албанци	Роми	Срби	Останати
1	Центар Жупа	6,519	3,314	51	3,205	49	814	5,226	454			25

➤ **Профил на опасности** – Според анализата на профилот на опасности и случените настани во минатото, постои најголема веројатност Општина Центар Жупа да биде изложена на опасност и ризик од пожари, земјотрес и лизгање на земјите и одрони.

- **Пожари** - Карактеристични се пожарите на отворено, шумските пожари и пожарите на објектите, со тоа што првите се најчести и со најголем интензитет. Пожарите се присутни секоја година, во сите сезони. Позначајни се шумските пожари од 2004, 2007 и 2012 год. Досега пожарите не предизвикале значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за шумскиот фонд, и биодиверзитетот во регионот.

- **Земјотрес** – Општина Центар Жупа се наоѓа епицентралната зона на Дебар и оваа гранична територија меѓу Република Северна Македонија и Република Албанија се карактеризира со феноменот на катастрофални земјотреси од 6 степени до 9 степени. Последниот посилен земјотрес се случил во 2009 год. со проценети штети од повеќе од 300,000 евра. Досега оваа опасност не предизвикала значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за населението и целокупниот општествено-економски систем.

- **Лизгање на земјиште и одрони** – Поради конфигурацијата на теренот, подрачјето на општината е изложено на опасност од лизгање на земјиштето, одрони и снежни врнежи. На овие опасности се изложени дел од критичната инфраструктура, како и населението во планинските предели на Стогово. Досега оваа опасност не предизвикала значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за населението и критичната инфраструктура во општината.

ОПШТИНА ЦЕНТАР ЖУПА – ПРОФИЛ НА РИЗИЦИ И Т.Н ЖЕШКИ ТОЧКИ²⁸

ОПАСНОСТ	ТИП	СТЕПЕН НА ЗАГРОЗЕНОСТ		ЖЕШКИ ТОЧКИ	ВЕРОЈАТНИ ПОСЛЕДИЦИ	ИЗЛОЖЕНО НАСЕЛЕНИЕ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Пожар	Пожари (пожари на отворен простор, шумски пожари и пожари на објекти)	Трет степен		ПОКАЧЕН РИЗИК (можен почеток на криза или кризна состојба) <i>Пожари на отворено/шумски пожари</i> (ШСЕ„Модрич“, депонија во Пареша) <i>Пожари на објекти</i> (објектите во Центар Жупа, с.Броштица, с.Баланци с.Голем и Мал Папрадник, с.Брештани, с.Бајрамовци, с.Долгаш, с.Елевци, с.Горенци, с.Новак, с.Коџаџик, с.Оџовци, с.Житинени, с.Праленик, Црнобоци, с.Пареша, с.Васики, Горно и Долно Мелничани)	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (енергетска, комуникациска, и др.); <i>Шумско и земјоделско земјиште</i>	6,299 Мажи - 3,200 (51%) Жени - 3,099 (49%)	април - септември, ноември - март (грејна сезона)
Земјотрес		Четврт степен		ВИСОК РИЗИК (веројатност за почеток на криза или кризна состојба) Целото подрачје на Општина Центар Жупа	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.)	6,299 Мажи - 3,200 (51%) Жени - 3,099 (49%)	Преку целата година
Лизгање на земјиште и одрони	Лизгање на земјиште, одрони, снежни врнежи	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност) На одроните кои се појавуваат на оваа подрачје изложени се регионалниот пат Р-2249 , локалниот пат во с.Броштица како и зафатените во тој момент материјални ресурси и население.На интензивни снежни врнежи изложено е подрачјето на селата под падините на планинскиот масив Стогово,каде најизложени се населените места Броштица, Новак, Коџаџик и Елевци сместени на надморска височина повисока од 1.000 м.н.в.	<i>Загуба на човечки животи ;</i> <i>Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.)	6,299 Мажи - 3,200 (51%) Жени - 3,099 (49%)	зимски, пролетен и есенски период

²⁸ Степенот на загрозеност на безбедноста на подрачјето на Општина Куманово е направен во согласност со член 6 од Уредбата за методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности (Сл. Весник на РМ бр. 13/11), а профилот на ризици и идентификувањето на т.н. жешки точки е изготвен во согласност со Процената на загрозеност на подрачјето на Општина Центар Жупа од сите видови на ризици и опасности, подготвена од РЦУК Дебар и усвоена од Советот на општината во 2014 година.

4.6 Профил на опасности на Општина Боговиње

Општина Боговиње се наоѓа во северозападниот дел на државата, во долно-полошкиот регион. Територијалниот опфат изнесува 145 км² и е типична рурална општина која ја сочинуваат општинскиот центар Боговиње и 13 населени места (села).

Мапа на подрачјето на Општина Боговиње со населените места²⁹

➤ **Управување со кризи на локално ниво** – Подрачјето на Општина Боговиње е под Регионалниот центар за управување со кризи Тетово. РЦУК Тетово истовремено е и главен регионален центар за управување со кризи во Полошкиот регион и работи непрекинато 24 часови, 7 дена во неделата со дежурен оперативен центар.

➤ **Општинска администрација** - За извршување на општинските надлежности формирана е општинска администрација со свои надлежни органи. Во табелата подолу е даден основен преглед на органите на општините. Покрај овие органи, на територијата на општините функционираат јавни претпријатија, јавни установи и служби, како и подрачни единици на државната власт.

#	Општина	Градоначалник	Општински совет (советници)	Сектори/одделенија
1	Боговиње	Аљбон Џемаили	19	- Сектор за правни работи и административно-општи работи; - Сектор за јавни дејности; - Сектор за финансиски прашања; - Одделение урбанизам, заштита на животната средина, комунални дејности, сообраќај и патишта; - Одделение за инспекциски надзор; - Одделение за внатрешна ревизија; - Одделение за управување со човечки ресурси.

➤ **Субјекти на СУК** – Во рамките на системот за управување со кризи, на локално ниво во Општина Боговиње се присутни следниве субјекти: ЕЛС Боговиње, ЈКП Боговиње, воспитно-образовни институции, здруженија на граѓани и приватни здравствени организации во сите населени места, МВР СВР Тетово ПС Боговиње, МТВ ПО Боговиње. Подрачните одделенија и

²⁹ Мапата е преземена од <https://mk.wikipedia.org/>

единици на државните органи се наоѓаат во Тетово и ја покриваат општината. Преку договор за меѓуопштинска соработка, одредени општински надлежности се покриени исто така од Тетово, вклучувајќи ја и противпожарната заштита.

➤ **Демографски профил** – Според последниот Попис на население и домаќинства од 2002 год. вкупниот број на население изнесува 28,997 жители во 7,299 домаќинства и 7,341 станови во населените места. Густината на населеност изнесува 60.81 жители на 1 км² и е во рамките на националниот просек. Месната самоуправа е организирана во 19 урбани заедници и 20 месни заедници. Поделбата на населението според полова и национална структура е дадена во табелата подолу.

#	Општина	Вкупно	Мажи	%	Жени	%	Македонци	Турци	Албанци	Роми	Срби	Останати
1	Боговиње	28,997	14,636	50	14,361	50						

➤ **Профил на опасности** – Според анализата на профилот на опасности и случените настани во минатото, постои најголема веројатност Општина Боговиње да биде изложена на опасност и ризик од пожари, поплави и екстремни временски појави.

- **Поплави** – Според карактеристиките на територијата и хидрографијата, подрачјето на општината е изложено на опасноста од поплави поради излевање на реките, пороите и висок водостој на реките. Позначаен настан е поплавата од 2010 год. Досегашните поплави немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК. Вкупно изложено население е 25,558, од кои 4,160 жители се сметаат за ранливи.

- **Пожари** - Карактеристични се пожарите на отворено, шумските пожари и пожарите на објектите, со тоа што првите се најчести и со најголем интензитет. Пожарите се присутни секоја година, во сите сезони. Позначајни се пожарите од 2014 и 2015 год. Досега пожарите не предизвикале значителна штета на клучната инфраструктура или го нарушиле функционирањето на субјектите на СУК, но претставуваат голема закана за шумскиот фонд, биодиверзитетот во регионот и населението. Вкупно изложено население е 28,997, од кои 4,504 жители се сметаат за ранливи.

- **Екстремни временски појави** - Подрачјето на Општина Боговиње со своите релјефни, хидрографски, климатски и други карактеристики придонесува за појава на опасности од екстремните временски појави како обилни снежни врнежи и силни локални ветрови. Позначајни настани се од 2009, 2012 и 2013 година. Досегашните настани немаат предизвикано загуба во човечки животи и немаат предизвикано значителни штети на клучната инфраструктура и функционирањето на субјектите на СУК.

ОПШТИНА БОГОВИЊЕ – ПРОФИЛ НА РИЗИЦИ И Т.Н ЖЕШКИ ТОЧКИ³⁰

ОПАСНОСТ	ТИП	СТЕПЕН НА ЗАГРОЗЕНОСТ			ЖЕШКИ ТОЧКИ	ВЕРОЈАТНИ ПОСЛЕДИЦИ	ИЗЛОЖЕНО НАСЕЛЕНИЕ	ВРЕМЕНСКИ ПЕРИОД
Пожар	Пожари (пожари на шуми, пожари на отворен простор и пожари на објекти)	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Масивот на Шар планина на север и североисток со Врапчиште во делот на општина Боговиње, како и во рамничарскиот дел од Полошката котлина. Пожари на објекти се присутни во сите населени места.	<i>Загуба на човечки животи ; Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (енергетска, комуникациска, и др.); <i>Шумско и земјоделско земјиште</i>	Вкупно изложено население е 28,997, од кои 4,504 жители се сметаат за ранливи.	март-април и јули- август, ноември - март (грејна сезона)
Поплава	Поплави (поплава со излевање на реките, поплава со излевање на пороите и поплава од висок водостој на реките)	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	Најизложени на ризикот од поплавување се атарите на селата с.Жеровјане, с.Г.Седларце при зголемен водостој на Боговињска река.	<i>Загуба на човечки животи ; Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.); <i>Земјоделско земјиште</i>	Вкупно изложено население е 25,558, од кои 4,160 жители се сметаат за ранливи.	ноември - април
Екстремни временски услови	Обилни снежни врнежи, силни и специфични локални ветрови	Втор степен		НИЗОК РИЗИК (редовна состојба со ретко манифестирани појави на загрозеност)	На обилни <i>снежни врнежи</i> се изложени населените места: Боговиње, с.Урвич, с.Јеловјане, с.Ново Село, с.Селце кеч , с.Камењане , с.Пирок , с.Синичане, с.Раковец , с.Новаке, и с.Горно Палчиште, односно во повисоките делови на општината. На <i>силните ветрови</i> најизложени се долно полошките населби, с.Камењане , с.Пирок , с.Д.Палчиште , с.Горно Седларце, с. Синичане, с.Жеровјане, с.Раковец , с.Новаке, на Боговинска река и Камењанска река на северо исток од општината .	<i>Загуба на човечки животи ; Објекти</i> (станбени, градежни и др.); <i>Инфраструктура</i> (патишта, улици, мостови, пропусти, одводни канали и др.); <i>Земјоделско земјиште</i>	Вкупно изложено население е 28,997, од кои 4,504 жители се сметаат за ранливи.	декември-февруари (снежни врнежи) и есенски и пролетен период (силни ветрови)

³⁰ Степенот на загрозеност на безбедноста на подрачјето на Општина Куманово е направен во согласност со член 6 од Уредбата за методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности (Сл. Весник на РМ бр. 13/11), а профилот на ризици и идентификувањето на т.н. жешки точки е изготвен во согласност со Процената на загрозеност на подрачјето на Општина Боговиње од сите видови на ризици и опасности, ажурирана од РЦУК Тетово.

5. СОСТОЈБАТА СО COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА ВО РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

5.1 Почетоци на кризата

На 30 јануари 2020 година, Светската здравствена организација (СЗО) го прогласи избивањето на заразната болест COVID-19 како јавна здравствена итна состојба од меѓународно значење³¹ и на 12 март 2020 година ја прогласи како пандемија³². Корона вирусот за прв пат се појави во декември 2019 година во градот Вухан во Кина и од тогаш, па се до денес е проширен на сите континенти како заразна болест COVID-19³³. Во Република Северна Македонија првиот потврден случај на заболено лице беше детектиран на 26 февруари 2020 година, кај жена која престојувала во Италија. Здравствениот систем на национално и локално ниво, како и системот за управување со кризи веднаш се мобилизираа за справување со пандемијата, преку последователно активирање на надлежните тела и органи – Кризниот штаб за справување со „корона“ вирусот на Министерството за здравство³⁴ и Управувачкиот комитет за координација и управување во системот за управување со кризи и Групата за процена³⁵. Последователно, Владата преку системот за управување со кризи донесе низа на одлуки со цел за превенција и контрола на ширењето на COVID-19, на пр. одложување на сите јавни собири до 06 март 2020 година, организирање на спортски собири без публика, и организаторите на сите други јавни настани своите одлуки да ги донесуваат врз основа на консултација и мислење на Комисијата за заразни болести³⁶.

Во периодот кој следеше, бројот на заболени лица постепено се зголемуваше со оглед на поврзаноста на македонските граѓани со тогашно големо жариште во Северна Италија. Така на пример, првите случаи во Центар Жупа се регистрирани на 06 март 2020 година. Поради се поголемиот број на случаи во регионот на Центар Жупа и Дебар, како и појавата на случаи во останатите делови од државата, Владата редовно носеше различни одлуки за превенција и справување со пандемијата, а врз основа на препораки на Координативното тело за прибирање и размена на информации за спроведување на мерките за спречување на појавата, раното откривање, спречување на ширењето и сузбивањето на корона вирус инфекцијата и Управувачкиот комитет за координација и управување во системот за Управување со кризи. Така на пример, во периодот од 10 до 12 март 2020 година се донесоа низа на одлуки со цел за превенција и рано справување со пандемијата (прекин на воспитно-образовниот процес во детските градинки, основното, средното и високото образование, забрана за масовни јавни настани и забрана за организираните патувања во високо ризичните земји³⁷; ослободување од работа на најразлични категории на лица, дисеминација на информациите за заштита и постапување и дезинфекција на сите детски градинки и училишта на територијата на државата и други мерки³⁸; како и прекин на сите едукативни, културни, спортски настани, ограничено работно време на одредени бизниси, забрана за превоз и патување во високо ризичните земји и други мерки.³⁹

³¹ <https://tinyurl.com/y8b4zakp> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³² <https://tinyurl.com/y8nkjbzt> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³³ <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019> Пристапено на 13 јуни 2020 год.

³⁴ <https://koronavirus.gov.mk/vesti/213799> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³⁵ <https://tinyurl.com/y9rwntnh> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³⁶ <https://koronavirus.gov.mk/vesti/213797> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³⁷ <https://vlada.mk/node/20446> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

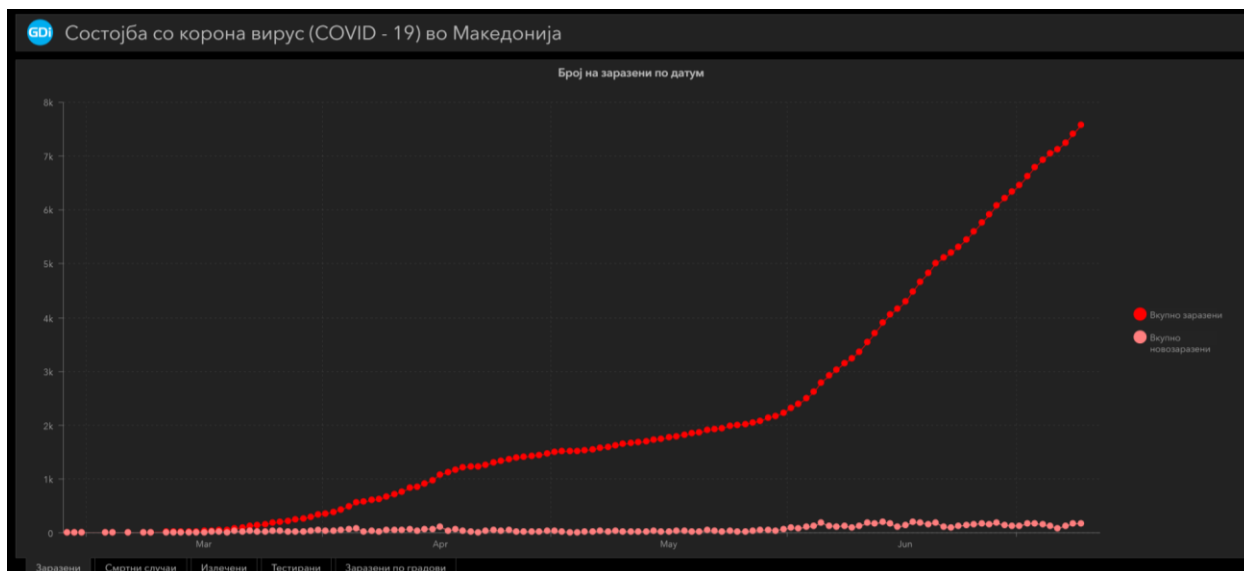
³⁸ <https://koronavirus.gov.mk/vesti/213791> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

³⁹ <https://koronavirus.gov.mk/vesti/213789> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

Поради првичниот голем број на случаи во неколку кластери во општините Дебар и Центар Жупа и предвидувањето за експоненцијално ширење на вирусот во тоа подрачје, за прв пат се прогласи кризна состојба⁴⁰ поради епидемија на заразна болест на територијата на единици на локална самоуправа во траење од 30 денови (13 март – 14 април 2020 год.). Во согласност со ЗУК се активираше Главниот штаб при Центарот за управување со кризи кој беше во постојано заседавање и се изготви е Акциски план за спречување на внесување и ширење и можноста од заразување од COVID-19 на дел од територијата на државата на подрачјата на општините Дебар и Центар Жупа, како и целосен преглед за расположливи човечки и материјално – технички средства и ресурси. Целото подрачје на општините беше ставено во карантин со забрана за влез и излез, затворање на граничниот премин кон Република Албанија и ангажирање на припадниците на АРМ.

5.2 Вонредна состојба на целата територија на државата

Во периодот од прогласувањето на кризната состојба, справувањето со пандемијата беше првенствено преку системот за управување со кризи, и тоа на две нивоа, примена на специфични мерки и активности за одговор на терен во Дебар и Центар Жупа, како и сет на превентивни мерки и одговор на остатокот од подрачјето на државата. Кривата на пораст на бројот на заболени лица во периодот од февруари, па потоа, може да се види на графиконот подолу, при што за забележува првичен благ пораст, за да од месец април 2020 год. истиот се зголеми и на крајот на мај/почетокот на јуни да прерасне во оштра крива на пораст.

Состојбата со COVID-19 пандемијата во државата (пресек на вкупно заразени и ново заразени) по датум⁴¹

На сликата подолу е даден преглед на интерактивната ГИС платформа за следење на состојбата со пандемијата и изразено во бројки, можеме да видиме дека од првиот пријавен случај на 26.02.2020

⁴⁰ https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/odluka_krizna_sostojba.pdf Пристапено на 14 јуни 2020 год.

⁴¹ GDI Skopje: GIS Dashboard. Состојба со корона вирус (COVID - 19) во Македонија. <http://gdi.mk/corona/> Пристапено на 09 јули 2020 год.

год., па се до 09 јули 2020 год. вкупно се заболени 7,572 граѓани, во 30 градови (од вкупно 34), со 3,678 активни случаи и вкупно починати 362 лица.

Интерактивна ГИС платформа за следење на состојбата со COVID-19 во државата⁴²

Последователно, на 14.03.2020 год. Владата донесе одлука за формирање на **Главен координативен кризен штаб**⁴³ за обезбедување целосна координација на органите на државната управа, на правните лица основани од државата, како и на единиците на локалната самоуправа, во врска со спречување, внесување и ширење на Коронавирусот COVID-19. Со него раководи претседателот на Владата и во состав од сите заменици на претседателот на Владата, министрите за здравство, одбрана, внатрешни работи, транспорт и врски, финансии, образование и наука, и надворешни работи, директорот на Центарот за управување со кризи и директорот на Дирекцијата за заштита и спасување. Главниот координативен кризен штаб е ново тело кое не постои во нормативните рамки за управување со кризи или здравствена заштита и истото е формирано со одлука на Влада при што му се определени и основните функции:

- изготвување на заклучоци, мерки и препораки за органите на државната управа, за правните лица основани од државата, како и за единиците на локалната самоуправа и координирање на извршувањето и спроведувањето на нивните законски утврдени надлежности врз основа на доставени извештаи, записници и предлози од овие институции, во врска со спречување, внесување и ширење на Коронавирусот COVID-19;
- предлагање заклучоци, мерки, активности и препораки до органите на државната управа, до правните лица основани од државата, како и до единиците на локалната самоуправа;
- следење на динамиката на реализација и имплементација на заклучоците, мерките и препораките донесени од Владата на Република Северна Македонија

⁴² GDj Skopje: GIS Dashboard. *Состојба со корона вирус (COVID - 19) во Македонија*. <http://gdi.mk/corona/> Пристапено на 09 јули 2020 год.

⁴³ <https://koronavirus.gov.mk/glave-koord-shtab> Пристапено на 14 јуни 2020 год.

- давање насоки на органите на државната управа, на правните лица основани од државата, како и на единиците на локалната самоуправа, во функција на координирање, организирање, имплементирање и операционализирање на заклучоците, мерките, активностите и препораките на Владата на Република Северна Македонија, и
- вршење други задачи добиени од Владата на Република Северна Македонија во врска со спречување, внесување и ширење на Коронавирусот COVID-19.

Во периодот до 18 март, се донесоа низа на рестриктивни мерки, како што се затворање на граничните премини и аеродромите, забрани за патување, како и работа на низа на трговски, услужни и други дејности, а се со цел за превенција на пандемијата во рана фаза. Со воспоставувањето на Главниот координативен кризен штаб целосната координација, комуникација и соработка за справувањето со пандемијата беше префрлено од Управувачкиот комитет и СУК, во рамките на ова владино тело.

Со оглед на зголемениот број на случаи и во другите општини (вкупно 35), како и со цел за одговор на здравствениот систем и во согласност со искуството и практиката од другите држави, на 18 март 2020 год. за прв пат во современата историја на државата беше прогласена вонредна, која континуирано беше продолжувана до 22 јуни 2020 год.⁴⁴ Во текот на оваа вонредна состојба за прв пат се имплементираа мерки за ограничувањето на слободата на движењето на граѓаните во различни периоди т.е. на определени категории на граѓани (под 18 години и над 65 години), за сите граѓани за време на работната, седмица или преку викендите и за време на државните и верските празници, забрани за собирање на групи на лица на јавни површини, задолжителни мерки за карантин на лица кои доаѓаат од други држави.

Покрај воспоставувањето на Главниот координативен кризен штаб како преседан во справувањето со кризи, на седницата на 27.03.2020 год. Владата донесе Уредба со законска сила⁴⁵ со која се утврдува дека за време на траењето на вонредната состојба, координирањето на штабовите на единиците на локалната самоуправа (општините и градот Скопје) се врши од страна на координативно тело кое го сочинува главен координатор, заменик на главниот координатор и членови на штабот. Главен координатор на координативното тело е заменикот на претседателот на Владата на Република Северна Македонија задолжен за европски прашања, д-р Бујар Османи, а членови се државните секретари во министерствата за здравство, внатрешни работи, одбрана и пет инспектори од редот на инспекторите на ДЗС.

Во наредниот период од важењето на вонредната состојба, мерките и активностите беа насочени кон справување со пандемијата, при што рестриктивниот пристап и мерки даваше резултат во поглед на штедење на здравствениот систем т.е. контролирано рамнење на кривата, а со цел здравствениот систем и расположливите капацитети и ресурси, да не се преоптоварат. Од друга страна, во овој период започна и применувањето на низа на мерки кои беа насочени кон социо-економска помош на деловните субјекти и граѓаните, вклучувајќи ги и единиците на локална самоуправа.

Со оглед на контекстот на задачата и целта на анкетното истражување, фокусот е на проценката на одговорот на локално ниво, во согласност со мерките кои се дефинирани на национално ниво.

⁴⁴ Вонредната состојба вкупно траеше 96 дена од 18 март до 22 јуни 2020 год.

⁴⁵ <https://tinyurl.com/y4t347yx> Пристапено на 14 јуни 2020 година.

Пандемијата има ефект не само врз субјектите на системот за управување со кризи, првенствено здравствениот сектор, како на национално, така и на локално ниво, туку предизвикува и директни социо-економски шокови кои значително ги исцрпуваат способностите и капацитетите на единиците на локална самоуправа во испораката на услугите и сервисите од нивната надлежност. Од една страна, фокусот на општините е да се спречи ширењето на вирусот преку преземање на низа на пропишани мерки и активности од нивната надлежност и обезбедување на заштита на населението, и од друга страна зачувување на благосостојбата на граѓаните преку испорака на целосни и редуцирани општински услуги во време на новата нормалност. Сето ова влијае на забрзано исцрпување на ресурсите и капацитетите на единиците на локалната самоуправа во екстремно кус временски период, со потенцијална неизвесност доколку не се спречи понатамошното ширење на вирусот во наредниот период.

5.3 Заклучоци, одлуки, препораки и мерки донесени од страна на Владата на Република Северна Македонија кои се однесуваат на единиците на локална самоуправа

Во текот на периодот на превенција, како и справувањето со COVID-19 пандемијата, Владата во прво време преку УК на СУК и во рамките на своите надлежности и потоа преку Главниот координативен кризен штаб донесе низа на заклучоци, одлуки, препораки и мерки, од кои дел се однесуваат и на единиците на локална самоуправа. Истите се дадени во Прилог 5, а нивната имплементација во петте општини е дел од прегледот на материјалите и истражувањето за проценката на одговорот на пандемијата. Општ заклучок е дека истите се имплементирани во согласност со важечката рамка и насоките за имплементација и нема отстапувања на локално ниво во тој поглед.

6. ПРЕГЛЕД НА МАТЕРИЈАЛИ

6.1. Општ вовед

Во овој дел на анализата проценката на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата, претставен е преглед на материјалите кои беа доставени од страна на општинските координатори, а со цел за разбирање и анализа на локалниот контекст на пандемијата, воспоставените оперативно-стручни механизми, превземените мерки и активности, состојбата со задолжителната планска и оперативна документација и реализацијата на препораките и мерките од страна на Главниот координативен кризен штаб.

6.2 Општина Куманово

Надлежен РЦУК	РЦУК Куманово
Надлежен ЦЈЗ	ЦЈЗ Куманово
Прв случај на COVID-19	22.03.2020 год.
Општински штаб за справување со COVID-19	Да, активиран е на 10.03.2020 год.
Донесени мерки и активности на локално ниво	• Дезинфекција на сите јавни објекти, јавни површини, прометни површини, улици, паркови • Основање на мобилни тимови на волонтери • Дистрибуција на помош/храна и лекови за ранливи категории на граѓани • Помош на болни и немоќни • Дистрибуција на заштитни материјали

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

	• Ажурирање на список на дистрибутери на храна • Локација за лица кои треба да бидат во самоизолација, а немаат услови • Информирање на граѓаните • Прекин и продолжување на јавниот превоз • Затворање/отворање на пазар
Комуникација со граѓани	• Јавни препораки • Информативни флаери и прирачници • Регионални медиуми • Социјални медиуми • Телефонска линија за граѓани
Документи од областа на управување со кризи	Процена на загрозеност на подрачјето на Општина Куманово од сите ризици и опасности (2015) Проценка на загрозеност од природни непогоди, и други несреќи на територијата на општина Куманово (2008) План за заштита и спасување Оперативен план за поплави Оперативен план за пожари
Сили за заштита и спасување	Формирани просторни сили за заштита и спасување
Документи од областа на заштита од заразни болести	Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести во 2019 година Програма за превентивна дезинсекција и дератизација (2020)
Плански документи за справување со COVID-19	/
Спроведување на мерки и активности од страна на Влада	Да, навремено.
Забелешки	Оперативно-стручните тела биле воспоставени навремено во март 2020 год. Планската документација за управување со кризи не ја елаборира посебно епидемијата на заразни болести и просторните сили, исто така, не се со мандат за делување во случај на епидемија. Не е донесен оперативен план за превенција и справување со пандемијата. Специфичната состојба на висок број на заболени на почетокот на април, доведе до почеста комуникација на ОКШ со Главниот координативен кризен штаб, при што општината истакнала барања воведување на дополнителни и порестриктивни мерки отколку што биле утврдени од главното тело. На дел од нив е одговорено, додека на дел не е одговорено.

6.3 Општина Свети Николе

Надлежен РЦУК	РЦУК Свети Николе
Надлежен ЦЈЗ	ЦЈЗ Велес (Свети Николе)
Прв случај на COVID-19	19.05.2020 год.
Општински штаб за справување со COVID-19	Да, воспоставен на 18.03.2020 год. Во работата на ОКШ учествува и Општина Лозово со поддршка на РШУК
Донесени мерки и активности на локално ниво	• Дезинфекција на сите јавни објекти, јавни површини, прометни површини, улици, паркови • Основање на мобилни тимови на волонтери • Дистрибуција на помош/храна и лекови за ранливи категории на граѓани • Дистрибуција на заштитни материјали

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

	• Ажурирање на список на дистрибутери на храна • Локација за лица кои треба да бидат во самоизолација, а немаат услови • Информирање на граѓаните • Прекин и продолжување на јавниот превоз • Затворање/отворање на пазар
Комуникација со граѓани	• Јавни препораки • Информативни флаери и прирачници • Регионални медиуми • Социјални медиуми • Телефонска линија за граѓани
Документи од областа на управување со кризи	Процена на загрозеност на подрачјето на Општина Свети Николе од сите ризици и опасности (2015) Проценка на загрозеност од природни непогоди, и други несреќи на територијата на општина Свети Николе (2009) План за заштита и спасување (2018) нема епидемија Оперативен план за поплави Оперативен план за пожари
Сили за заштита и спасување	Формирани просторни сили за заштита и спасување (2007) Универзална единица за заштита и спасување (2019)
Документи од областа на заштита од заразни болести	Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести во 2019 година Програма за превентивна дезинсекција и дератизација (2020)
Плански документи за справување со COVID-19	/
Спроведување на мерки и активности од страна на Влада	Да, навремено
Забелешки	Оперативно-стручните тела биле воспоставени навремено во март 2020 год. Планската документација за управување со кризи не ја елаборира посебно епидемијата на заразни болести и просторните сили исто така, не се со мандат за делување во случај на епидемија. Не е донесен оперативен план за превенција и справување со пандемијата.

6.4 Општина Прилеп

Надлежен РЦУК	РЦУК Прилеп
Надлежен ЦЈЗ	ЦЈЗ Прилеп
Прв случај на COVID-19	25.03.2020 год.
Општински штаб за справување со COVID-19	Да, воспоставен е ОКШ во поширок состав од 36 членови на 13.03.2020 год., вклучувајќи и претставници од НВО и приватен сектор. Состанок на РШУК на 13.03.2020 год.
Донесени мерки и активности на локално ниво	• Дезинфекција на сите јавни објекти, јавни површини, прометни површини, улици, паркови • Основање на мобилни тимови на волонтери • Дистрибуција на помош/храна и лекови за ранливи категории на граѓани • Дистрибуција на заштитни материјали • Локална компанија започнала производство на заштитни маски • Апели до верските заедници за почитување на превентивните мерки и ограничувања • Информирање на граѓаните

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

	• Прекин и продолжување на јавниот превоз • Затворање/отворање на пазар
Комуникација со граѓани	• Јавни препораки • Информативни флаери и прирачници • Регионални медиуми • Социјални медиуми • Телефонска линија за граѓани
Документи од областа на управување со кризи	Процена на загрозеност на подрачјето на Општина Прилеп од сите ризици и опасности (2015) Проценка на загрозеност од природни непогоди, и други несреќи на територијата на општина Прилеп План за заштита и спасување на Општина Прилеп Оперативен план за поплави Оперативен план за пожари
Сили за заштита и спасување	Формирани просторни сили за заштита и спасување
Документи од областа на заштита од заразни болести	Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести во 2020 година детална
Плански документи за справување со COVID-19	План за справување со појава на заразни болести (КОВИД-19) кај луѓето на територија на Општина Прилеп (2020)
Спроведување на мерки и активности од страна на Влада	Да, навремено.
Забелешки	Оперативно-стручните тела биле воспоставени навремено во март 2020 год. Планската документација за управување со кризи не ја елаборира посебно епидемијата на заразни болести и просторните сили исто така, не се со мандат за делување во случај на епидемија. Оперативниот план за справување со пандемијата, општ и хронолошки приказа на преземени активности и со вклучени оперативни планови за постапување на локалните субјекти на СУК и институциите од значење.

6.5 Општина Центар Жупа

Надлежен РЦУК	РЦУК Дебар
Надлежен ЦЈЗ	ЦЈЗ Дебар
Прв случај на COVID-19	06.03.2020 год.
Општински штаб за справување со COVID-19	Да, воспоставен на 08.03.2020 год. *Со оглед на прогласената кризна состојба бил активиран и РШУК Дебар, како надлежно регионално оперативно-стручно тело за општините Дебар и Центар Жупа
Донесени мерки и активности на локално ниво	• Дезинфекција на сите јавни објекти, јавни површини, прометни површини, улици, продавници, кафулиња • Дистрибуција на помош за ранливи категории на граѓани • Дистрибуција на заштитни материјали • Ажурирање на список на дистрибутери на храна
Комуникација со граѓани	• Јавни препораки • Информативни флаери • Регионални медиуми • Видео-звучни пораки за лица со оштетен вид/слух

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

Документи од областа на управување со кризи	Процена на загрозеност на подрачјето на Општина Центар Жупа од сите ризици и опасности (2015) Проценка на загрозеност од природни непогоди, и други несреќи на територијата на општина Центар Жупа (2018) План за заштита и спасување (2018)
Сили за заштита и спасување	Формирани просторни сили за заштита и спасување - Универзална единица за заштита и спасување (2019)
Документи од областа на заштита од заразни болести	Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести во 2020 година
Плански документи за справување со COVID-19	Оперативен план за превенција и справување со појавата и ширењето на COVID-19 во Општина Центар Жупа (20.03.2020)
Спроведување на мерки и активности од страна на Влада	Да, навремено.
Забелешки	Оперативно-стручните тела биле воспоставени навремено со оглед на раното прогласување на кризната состојба во март 2020 год. Планската документација за управување со кризи не ја елаборира посебно епидемијата на заразни болести и просторните сили исто така, не се со мандат за делување во случај на епидемија.

6.6 Општина Боговиње

Надлежен РЦУК	РЦУК Тетово
Надлежен ЦЈЗ	ЦЈЗ Тетово
Прв случај на COVID-19	
Општински штаб за справување со COVID-19	Да, воспоставен на 20.03.2020 год. Составен од 10 членови и раководен од градоначалникот на општината
Донесени мерки и активности на локално ниво	• Дезинфекција на јавни објекти, јавни површини, прометни површини и улици • Ажурирање на податоци за приватни здравствени установи и аптеки • Приеман објект за заболени • Опореден објект за карантин • Затворање на зелен пазар и сточен пазар
Комуникација со граѓани	• Јавни препораки • Информации на регионални медиуми
Документи од областа на управување со кризи	Процена на загрозеност на подрачјето на Општина Боговиње од сите ризици и опасности (2015) Процена на загрозеност на регионот на Боговиње од природни непогоди и други несреќи (2008) План за заштита и спасување на Општина Боговиње
Сили за заштита и спасување	/
Документи од областа на заштита од заразни болести	Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести за подрачјето на Општина Боговиње (2019) Програма за спроведување на општи мерки за заштита на населението од заразни болести за подрачјето на Општина Боговиње (2020) дезинсекција
Плански документи за справување со COVID-19	Оперативен план за справување со КОВИД-19 на територијата на Општина Боговиње (20.03.2020)

Спроведување на мерки и активности од страна на Влада	Да, навремено.
Забелешки	Оперативно-стручното тело воспоставено навремено. Планската документација за управување со кризи не ја елаборира посебно епидемијата на заразни болести. Оперативниот план за справување со пандемијата општ и генерален.

6.7 Извештај од претходно спроведена анкета со единиците на локалната самоуправа

Во рамките на проектните активности на УНДП, во периодот 24 април – 22 мај 2020 година, се реализирало анкетно истражување во врска со квантитативни и квалитативни податоци и информации од единиците на локалната самоуправа и да се истражи постоечката состојба по однос на капацитетот за локално управување и испорака на локалните услуги во услови на криза и прогласена вонредна состојба предизвикана од пандемијата со корона вирусот COVID – 19. Акцентот на прашалникот бил ставен на предизвиците, воочените проблеми и тесните грла со кои се соочуваат единиците на локалната самоуправа. Од вкупно 81 општина, во анкетата учествувале 49 општини, меѓу кои и петте кои се дел од процената на локално ниво: Куманово, Свети Николе, Прилеп, Центар Жупа и Боговиње. Нивните одговори на овој прашалник во сегментот на управувањето со кризи се посебно анализирани во поглед на постоечката анкета и разбирање на контекстот на локално ниво и верификација на резултатите од постоечката анкета.

➤ Задоволни се од ефикасноста и ефективноста на работата на општинските кризни штабови, состаноците биле редовни на определен рок, а заклучоците и одлуките биле објавувани преку различните канали на информирање и комуникација со граѓаните и јавноста. Во работата на штабовите се вклучиле претставници од сите релевантни субјекти на локално ниво. Во дел од општините се формирале и штабови на ниво на месни заедници.

➤ Единствено Куманово има забелешка на недоволното дефинирање на односите и линијата на командна одговорност помеѓу институциите на локално ниво и институциите под централно ниво.

➤ Освен Куманово, другите општини се задоволни или делумно задоволни од координацијата со Главниот координативен кризен штаб и координаторот за ЕЛС, додека во принцип се задоволни од соработката со националните институции од кои министерствата за економија и транспорт и врски се делумно задоволни. Боговиње не е задоволно и од МОН, ЦУК и ДЗС, а Куманово поради ситуацијата низ која помина, не е задоволно само од МВР, МО и ЦУК.

➤ Клучните мерки за зајакнување на вертикалната координација помеѓу ОКШ и Главниот координативен кризен штаб биле следниве: комуникација, логистичка и материјална поддршка, координација, несоодветна анализа на состојбите на терен, координирани медиумски настапи (Куманово); Главниот кризен штаб требал да има повеќе слух за барањата на граѓаните во врска со спроведување и дополнување на мерките на локално ниво (Свети Николе), почести состаноци, повеќе упатства и информации од главниот кризен штаб (Боговиње).

➤ Три од пет општини одговориле дека не започнале подготовка на план за опоравок и чекаат на Владата да донесе излезна стратегија и го започне процесот на подготовка на опоравокот.

7. АНКЕТНО ИСТРАЖУВАЊЕ ЗА ПРОЦЕНКА НА ОДГВОРОТ НА СУК НА ЛОКАЛНО НИВО

7.1 Кус осврт

Целта на анкетното истражување кое се реализираше со употреба на полуструктурирани прашалници беше да се соберат информации и податоци за областите од интерес и примена на терен во определените општини. Временската рамка на реализација беше 15 јуни, но со продолжен рок и ажурирање до 17 јули 2020 год.

Со оглед на мултисекторскиот профил на управувањето со кризи, комплексноста на здравствената криза како резултат на COVID-19 пандемијата, како и мултидисциплинарноста на проектната задача на УНДП за проценка на импактот на пандемијата врз единиците на локална самоуправа, беа изготвени неколку сетови на прашалници за различни области од локално значење. За оваа анализа како примарна алатка за собирање на податоци и информации беше употребен *Прашалникот за оценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата*, додека како секундарни алатки т.е. прашалници од кои определени делови се релевантни за областа на истражување се употребија прашалниците за *одговор на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата наменет за Центарот за јавно здравје, за здравствена заштита и за комунални дејности* (Прашалниците се дадени во **Прилог 4**). Клучни испитаници кои беа таргетирани во ова анкетно истражување во општините Куманово, Свети Николе, Прилеп, Центар Жупа и Боговиње беа:

- Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК и во ОШЗС;
- Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во Регионалниот штаб за управување со кризи и во Општинскиот штаб за заштита и спасување;
- Вработено/и лице/а во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето;
- Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје која ја покрива територијата на општината;
- Раководител или претставник на Регионален центар за управување со кризи;
- Раководител или претставник на ДЗС ПО во определената општина;
- Командир или претставник на Територијалната противпожарна единица;
- Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС.
- Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст.

Во првично дадената временска рамка, како во продолжената рамка до 17 јули 2020 год. беа примени одговори на дел од испитаниците во четири од пет единици на локална самоуправа (до продолжениот рок не беа доставени одговори од страна на субјектите на СУК на подрачјето на Општина Прилеп). Прегледот на споделени/дисеминирани и одговорени прашалници е даден во **Прилог 3**. Од вкупно 75 предвидени одговори на прашалниците, до рокот е добиен одговор од 32% од испитаниците т.е. 24 клучни испитаници одговорија на доставените прашалници и анализата на нивните одговори е претставена подолу.

7.2. Прашалници за одговор на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата

Акцентот на прашалникот е ставен на предизвиците, воочените проблеми и тесните грла со кои се соочуваат единиците на локалната самоуправа. Поради комплексноста на состојбите прашањата се структурирани во пет приоритетни поглавја:

➤ **УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ** – Овој дел содржи прашања во врска со поставеноста на РЦУК на локално ниво, употребата на процените на загрозеност од сите видови на ризици и опасности на подрачјето на општините, како и другите оперативни планови и СОП, ИКТ поддршката во управувањето со кризи како алатки за поддршка на справувањето и постапувањето во случај на други опасности.

➤ **СПРАВУВАЊЕ СО COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА НА ЛОКАЛНО НИВО** – Овој дел содржи прашања во поглед на рамката за одговор на локално ниво, постоечки празнини и недостатоци.

➤ **КОМУНИКАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА** – Во овој дел од прашалникот се дадени прашања во врска со мултисекторскиот пристап на локално ниво, комуникацијата со јавноста и граѓаните со посебни потреби, и улогите и одговорностите на субјектите.

➤ **РЕСУРСИ** – Осврт на расположливите човечки, материјално-технички и финансиски ресурси, како и потребите во случај на продолжена здравствена криза поради COVID-19 пандемијата.

➤ **МОНИТОРИНГ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ОПОРАВОК** – Мониторинг и контрола над имплементацијата на мерките активностите за справување, најдобри практики и научени лекции, како и краткорочни и среднорочни препораки за опоравок од здравствената криза.

Овој прашалник го одговорија клучните испитаници од сите општини, освен од Општина Прилеп.

1. УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ

➤ Клучните испитаниците имаат добро познавање на поставеноста и улогата на РЦУК на локално ниво, со нагласок на Центар Жупа со оглед дека во општината беше прогласена кризна состојба. РЦУК пружа комплетна административна, стручна и техничка поддршка на општината во услови на прогласена кризна состојба, како и вонредна состојба. Во услови на прогласена кризна состојба согласно ЗУК, преку РШУК, раководи, ја организира комуникацијата и координацијата и соработката со субјектите на СУК согласно стандардно оперативните процедури. Единствено претставникот на ДЗС ПО Куманово смета дека РЦУК нема никаква улога во справувањето со оваа криза, бидејќи истото се базира врз основа на Законот за заштита на населението од заразени болести. Во случајот на Свети Николе, РЦУК активно учествува во предлагањето и во донесувањето на одлуките за преземање на неопходните мерки и активности за превенција и справување со COVID – 19, како до Општинскиот кризен штаб, така и во рамките на работата на РШУК Свети Николе и до надлежените државни кризни тела.

➤ Процената на загрозеноста на подрачјата на општините од сите ризици и опасности се употребува во рамките на превенцијата и справувањето со пандемијата на локално ниво.

➤ Што се однесува до оперативните планови за справување со други опасности, вклучително и епидемија, во општините се донесени оперативни планови за други опасности (на пр. поплави, шумски пожари), како и планови за заштита и спасување, но не се донесени посебни планови за епидемијата како опасност. Одредени општини импровизирале во овој поглед, па така во Центар

Жупа се постапувало според планот за радиолошка, хемиска и биолошка заштита, со оглед на зададените активности на ДЗС ПО во справувањето со пандемијата, а во Куманово бил донесен т.н. микрооперативен план за справување со пандемијата на локално ниво. Од посебните субјекти, Општинската организација на ЦК во Свети Николе има донесено оперативен план за епидемија според насоките на Меѓународната федерација на Црвениот крст и Црвената полумесечина. Од сите испитаници, само претставникот на ДЗС ПО Куманово има издвоено мислење дека оперативните планови според нормативната рамка не постојат и дека не постои план за справување со епидемии како мерка.

➤ Во сите општини кои учествуваа во оваа анкета се извршуваат вежбовни активности (симулациски и тактичко-показни вежби) со сценарија за одговор на различни опасности, најчесто земјотрес и пожар, поретко поплава, но не и за епидемија. Исклучок се припадниците на ДЗС и ЦУК кои учествувале на меѓународни обуки и вежби за радиолошка, хемиска и биолошка заштита.

➤ Што се однесува до стандардно оперативните процедури, тие се донесени за функционирање на СУК во услови на прогласена кризна состојба, вклучувајќи и епидемија на заразни болести. Исто така се донесени соодветни протоколи за постапување во различни дејности од страна на Комисијата за заразни болести, но не се донесени протоколи за постапување на субјектите при справување со пандемија, како и со останатите опасности во случај на пандемија. Клучните испитаници нагласија дека постои потреба од донесување на специјализирани СОП за пандемија. За време на траењето на кризната состојба, за подрачјето на Општина Центар Жупа, РЦУК Дебар и другите субјекти од СУК дејствувале согласно Акциониот план за превенција и справување донесен од Главниот Штаб за управување со кризи.

➤ Досега не се случиле елементарни непогоди од поголем обем и субјектите не реагирале, но на подрачјето на Општина Куманово е прогласена кризна состојба поради мигрантската и бегалската криза и постои активен транзитен центар за мигранти и бегалци, така што во склоп на справувањето со пандемијата во предвид се земени и можното зголемување на нивниот број и прелевањето на пандемијата кај нив. Секако ќе се земат во предвид сите мерки за заштита од корона вирусот доколку во иднина се случат елементарни непогоди. ЦК Свети Николе обезбедил хуманитарна помош за граѓани погодени од пожар.

➤ Интерните постапки на вклучените субјекти на СУК за постапување и справување во текот на пандемијата се минимални на пр. забрана за посета од надворешни лица, редовна дезинфекција на објектот и ресурсите, како и одржување на зголемено ниво на лична хигиена на персоналот. Исто така се постапува и според протоколите од Комисијата за заразни болести за работа во затворен порстор. Има потреба од донесување на протоколи и правилници за постапување на силите за заштита и спасување во случај на Ковид 19 – корона вирус.

➤ Што се однесува до ИКТ технологијата, сите општини ги користат вообичаените ИКТ алатки, вклучувајќи ги и апликациите за состаноци од далечина. Најголемиот дел од субјектите на СУК имаат пристап до НИКС платформата, додека само РЦУК ја користат МКФФИС платформата и соодветните бази на податоци за инвенторизација на елементите на ризикот (критичната инфраструктура и населението), регистрите на ресурси, како и електронската процена. Општинските штабови ги користат и ГИС решенијата на ЦЈЗ за мапирање на кластерите. Сепак, ИКТ

технологијата многу малку се користела за време на справувањето со пандемијата на локално ниво. Општините не располагаат со ГИС решенија за вакви состојби и имаат ограничени знаења и ресурси.

2. СПРАВУВАЊЕ СО COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА НА ЛОКАЛНО НИВО

➤ Во општините е формиран општински кризен штаб со одлука на Советот на општината и во Куманово, Боговиње и Центар Жупа функционираше Општинските штабови за заштита и спасување, додека во Центар Жупа бил мобилизиран и Регионалниот штаб за управување со кризи, со оглед на фактот дека таму и во Дебар беше прогласена кризна состојба во траење од еден месец. Генерално мислење е дека општинските штабови биле ефикасни и координирани. Во Свети Николе е формиран ОШЗС за справување со пандемијата според член 109 од Законот за ЗИС. Називот Општински кризен штаб никаде не постои и како такво тело никаде не е наведено во нормативната рамка. Со оглед на територијалната надлежност на РЦУК и ДЗС По, во Свети Николе за време на пандемијата, на седниците и во одлучувањето на Општинскиот штаб за заштита и спасување на ЕЛС Свети Николе присуствувал и претставник од Општина Лозово, како и претставници од државни институции и организации и дел од нив се поканети да присуствуваат од страна на РЦУК, бидејќи општината нема надлежност да вклучува претставници од други општини или од државни институции. Со ова се смета дека за време на пандемијата истовремено се одржуваат и седници на РШУК Свети Николе и ОШЗС на ЕЛС Свети Николе.

➤ Во врска со воспоставениот систем за управување со здравствената криза, РЦУК Куманово смета дека начинот на кој се координирало справувањето со пандемијата во услови на вонредна состојба бил несоодветен. Имено, Владата со одлука формирала Главен координативен кризен штаб и со уредба со законска сила ги активирала и општинските кризни штабови. Со тоа се отежнала работата на субјектите и функционирањето на општините во справувањето, а истовремено се ограничиле и капацитетите и ресурсите за одговор. Исто така, со овој пристап се ограничиле и дел од надлежностите на соодветните институции и се создала конфузност во функционирањето. Дополнително, Главниот штаб во Владата немал сензибилитет во однос на одлуките, заклучоците и предлог мерките донесени од ОШЗС Куманово со што пак дополнително се придонесло за нефункционирање на системот на комуникација, координацијата и управување. ДЗС ПО Куманово смета дека општинскиот штаб во Куманово ги надминал своите овластувања со тоа што на локално ниво налагал извршување на мерки и активности и доставувал барања до државните органи. ЦК Свети Николе гледа пречки во делот на брифирање по сектори, размена на информации и донесување на одлуки. Неопходно е брзо информирање од страна на Центарот за јавно здравје за лицата заболени од КОВИД-19 со цел спроведување на навремена изолација на лицата што биле во контакт.

➤ Сите испитаници успешно ја оценуваат соработката во општинскиот штаб, без поголеми пречки во работата, особено со оглед на фактот дека ова е прв случај на пандемија со ваква магнитуда и интензитет. Се применувале сите неопходни мерки за заштита, како и ИКТ решенија за далечински состаноци. Помалите општини се соочуваат со недостаток на материјално-финансиски средства за работа на штабот.

➤ ДЗС смета дека имало преклопување на надлежностите на системот за управување со кризи и заштита и спасување, состојба која постои подолго време, но без да се укаже во кои специфични

сегменти е преклопувањето. Според нив потребна е реформа на системот за управување со намалувањето на ризикот од катастрофи, како и и терминологско усогласување.

➤ Локалниот одговор на пандемијата е оценет за добар.⁴⁶ Ова особено се однесува на Центар Жупа (вклучувајќи го и Дебар) со оглед на прогласената кризна состојба и посебниот режим на функционирање и вклучувањето на голем број на субјекти од СУК. Одреден недостаток претставува неможноста за снабдување со заштитна опрема на дел од населението, поради цената и достапноста на опремата. Неопходно е да се обезбеди достава на опрема на овие категории на граѓани. Исто така, потребна е поголема ажурности и мобилизација на подрачните органи на министерствата, на пр. државниот пазарен инспекторат. ДЗС ПО Куманово смета дека затворањето на зелените пазари било грешка и поради тоа луѓето морале да купуваат во маркетите на затворен простор. Кај сите општини на почетокот на пандемијата недостасувала заштитна опрема.

➤ Случајот на Општина Куманово е издвоен со оглед на состојбата со која се соочи општината во текот на април, при што се смета дека локалниот одговор преку надлежните субјекти и со расположливите ресурси бил задоволителен, додека координацијата, комуникацијата и соработката со Владата била недоволна.

3. КОМУНИКАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА.

➤ Комуникацијата во рамките на СУК е оценета како добра, навремена и ефективна од страна на сите испитаници. Исто така, за време на прогласената кризна состојба во Дебар и Центар Жупа, комуникацијата на субјектите во СУК била успешна, бидејќи со кризната состојба координирал ЦУК преку Главниот штаб за управување со кризи.⁴⁷ Одредена недефинираност на каналот на комуникација постоел во Дебар помеѓу РЦУК и Општинскиот штаб. Во случајот на Куманово, комуникацијата на локално ниво била задоволителна, но вертикалната и институционалната комуникација неопходно е да се анализира и ревидира и постои простор за постојано подобрување.

➤ Комуникацијата и информирањето на јавноста и граѓаните било од голема важност за сите општини. Истите се реализирале преку вообичаените начини, па така на пример, биле изработувани флаери и информативни прирачници, информациите се постирале на интернет страните на општините и социјалните медиуми, општинските штабови после секој состанок имале брифинг со претставниците на националните и регионалните медиуми, се споделувале известувања и соопштенија за јавноста и сл. Во врска со граѓаните со посебни потреби, комуникацијата се одвивала визуелно со флаери или видео-звучно преку регионалните телевизии. МЗ подготвило информативен материјал за лицата со посебни потреби. Во Куманово, РЦУК подготвувал дневни извештаи и информации за субјектите и дневни билтени за јавноста, а во Свети Николе флаери и прирачници се дистрибуирале преку мобилните екипи од волонтери за цел подобро информирање на граѓаните и била отворена телефонска линија.

➤ Координацијата помеѓу субјектите на СУК на локално ниво била ефикасна, со јасно определени надлежности и обврски. Состаноците биле редовни на дневна основа или на неколку дена и за комуникација и координација се користеле мобилните апликации за разговор, на пр.

⁴⁶ Напомена: Анализата на локалниот одговор на пандемијата се однесува за периодот од 26.02.2020 год. до средината на јуни.

⁴⁷ Види страна 9, пара. 1 – Главен штаб за управување со кризи.

WhatsApp, Viber. Во Куманово хоризонталната координација била извонредна, но вертикалната била скоро никаква и нејасна.

➤ Што се однесува до улогите и одговорностите на субјектите на СУК ДЗС (и во Дебар и во Куманово) има различно мислење од останатите испитаници и смета дека истите не се прецизно дефинирани, или во најдобар случај се делумно дефинирани. Како причина за тоа, во Куманово сметаат дека е непостоењето на основа за формирање на општински кризен штаб.

➤ Во сите општини учеснички во анкетата, освен во Центар Жупа и Куманово, соработката со надлежните институции од другите општини или надлежните државни институции во справувањето со пандемијата била на високо ниво, без идентификувани празнини или недостатоци. Улогите на институциите биле дефинирани според постоечката рамка, но потребно е да се дополнат и подобрат со оглед на стекнатото искуство од пандемијата. Во Куманово соработката со некои институции била одлична, но со некои не ни постоела и поради лични, персонални и субјективни причини, постои преклопување во надлежностите и неразбирање на надлежностите и обврските. Во Центар Жупа соработката била успешна освен со ДЗС ПО Дебар. Од друга страна, јасно е дефинирана улогата на сите субјекти вклучени во борбата со корона вирусот и сите тие придонесуваат за подобро функционирање на кризниот штаб. Потребна е поголема координација и размена на искуства на ниво на целата држава со цел подобро и поефикасно спроведување на мерките и активностите во секоја општина.

4. РЕСУРСИ

➤ Во најголем дел, субјектите од кои потекнуваат испитаниците располагаат со доволен број на човечки ресурси, кои покрај своите примарни надлежности биле вклучени и во справувањето со пандемијата на локално ниво (на пр. во Центар Жупа, припадниците од ТППЕ Дебар вршеле редовна дезинфекција на објекти и простории, во Свети Николе вработените во ЈКП Комуналец учествувале во дезинфекција на внатрешните и надворешните јавни површини, додека здравствените работници од Здравствениот дом учествувале во обука на волонтерите за помош на старите и изнемоштените лица, како и дистрибуција на храна и лекови за лицата во самоизолација и заболените лица). Исто така, ЦК Свети Николе има екипи за прва помош, тимови за дистрибуција на хуманитарната помош, тимови за набавка на храна, хигиена и лекови, и екипа за организирање на крводарителски акции. За разлика од останатите Општина Боговиње не располага со човечки и материјално-технички ресурси. Сепак за општините е неопходна обука на човечките ресурси за справување со епидемии и слични природни непогоди и други несреќи.

➤ Исто така, во голем дел од субјектите постојат основните материјално-технички ресурси кои се употребиле и во справувањето со пандемијата (на пр. високо потисни пумпи за дезинфекција, заштитни одела, пумпи за дезинфекција). Сепак тие ресурси се недоволни за справување со опасност од ваков обем и неопходна е набавка на дополнителна опрема, на пр. ДЗС ПО Дебар има потреба од теренско моторно возило со резервоар и пумпа за дезинфекција, потисни пумпи и заштитна опрема, а РЦУК Дебар има потреба од заштитна опрема и моторно возило.

➤ Голем дел од субјектите не поседуваат финансиски средства за справување со пандемијата во рамките на своите надлежности. Општина Куманово во два наврати дополнително алоцирала

средства за справување со пандемијата, а Свети Николе користеле средства од постојните алокации.

➤ Во случај на продолжено траење на пандемијата неопходно е редовно снабдување со заштитна опрема за сите вработени во субјектите на СУК на локално ниво (маски и ракавици, мантили и скафандери за лицата и здравствените работници, апарати за кислородна поддршка, гелови за раце, визири, зајакнување на човечките ресурси, обезбедување на финансиско-материјални ресурси за релизирање на активностите, обезбедување на физички и просторни услови за работа, како и набавка на дополнителна опрема, на пр. автоматски системи за дезинфекција на моторни возила на влезовите во градовите и поголемите села, пумпи за дезинфекција и сл.

5. МОНИТОРИНГ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ОТПОРЕН ОПОРАВOK

➤ Генерално недостасува сеопфатен систем на мониторинг и контрола на квалитетот, како на работата на општинските штабови, така и во самите субјекти. На индивидуално ниво, РЦУК Дебар секојдневно го информирал ГШ за преземените мерки и активности, и Општина Центар Жупа вршела мониторинг и контрола преку командантот на ОКШ и Градоначалникот и за секоја реализирана активност се водел дневник со активности, употребени човечки и материјално-технички ресурси и ефикасност. Во Свети Николе се формирала работна група која ги следела сите активности во врска со преземените мерки од страна на ЈКП Комуналец, ТППЕ Свети Николе, МВР Свети Николе и ОО на Црвен крст. Од друга страна, отсуството на мониторинг и контрола, во Куманово резултирало со непочитување на мерките. Со реферирање на споведените мерки од страна на надлежните институции.

➤ Како најдобри практики се наведени добрата меѓуинституционална соработка; кординацијата и интероперабилноста на субјектите на СУК; заедничката работа на терен на комуналните тимови; постојаната проценка на состојбата од штабот и надлежните субјекти и навремената реакција, како и примената на задолжителните практични мерки: социјалната дистанца носењето на заштитна опрема, самоизолацијата и активностите за дезинфекција на јавните објекти и јавните површини и улици, како и индивидуалните објекти и домови во определени случаи. Така на пример, Свети Николе е најнапредно во овој случај со тоа што набавиле 20 грбни пумпи со кои волонтерите извршија ледезинфекција на влезовите во колективните и индивидуалните згради, поставиле 3 пункта за дезинфекција на возилата за влез во градот, поставиле танкери за вода од 1,000 литри кои ги поставиле на видни места во сите села каде граѓаните можеле слободно да користат средства за дезинфекција, а од страна на ТППЕ Свети Николе и Доброволното противпожарно друштво еден месец спроведувале акција за бесплатна достава на средства за дезинфекција во индивидуалните куќи во градот. Екипи на ТППЕ, Доброволното противпожарно друштво и група на земјоделци волонтери со својата механизација два месеци во континуитет вршеле дезинфекција на улиците во градот и поголемите селски населби и формирале тим од волонтери кои вршеле дистрибуција на маски и ракавици, пропаганден материјал и достава на храна, лекови и дезинфекциони средства на лицата во самоизолација.

➤ Научените лекции се движат од грижата за јавното и сопственото здравје и преземање на превентивните мерки и постапки, учењето во од, за време на пандемијата, преземањето на

превентивни мерки и добра координација, почитувањето на мерките од надлежните органи, подобрување на јавната свест на граѓаните, навремено информирање, телефонски линии за граѓаните и сл.

➤ Препораките за отпорен опоравок на кус и среден рок не се однесуваат на опоравокот на општините во целост, туку испитаниците го нагласија значењето на индивидуалното ниво. Тие најчесто се поврзани со имплементацијата на превентивните мерки и постапки и почитувањето на мерките за лична и колективна заштита, самодисциплината на населението, подигнување на свеста и информираноста на населението, зајакнување на капацитетите на субјектите на системот, како и подобрување на здравствениот систем. Во овој контекст се и препораките за масовно тестирање и скрининг, и брз одговор за дефинирање на понатамошниот третман и лекување, подобрен мониторинг и контрола, имплементација на препораките и протоколите за работа во новите услови за работење поради пандемијата, продолжување на рестриктивните мерки, како и финансиско-материјална помош на населението.

➤ Испитаниците од ДЗС Дебар и Куманово упатија на реформа на системот преку воспоставување на единствен систем за заштита и спасување, усогласување на терминологијата, зголемување на ингеренциите на ОШЗС со цел за донесување на одлуки на локално ниво за мерки и активности за справување со заразни болести, обучување на општинската администрација за заштита и спасување, поголема законска обврска на членовите, како и зголемување на финансиските алокации за РЦУК и ДЗС на локално ниво.

➤ Од нормативно-институционален аспект, препораките се однесуваат на проверка и ажурирање на плановите за заштита и спасување и СОП и нивно ажурирање со справувањето со пандемијата, определување можност за формирање на соодветни сили/екипи, стандардизирање на СОП со цел за поголема интероперабилност, обезбедување на современи веб-базирани платформи за меѓуинституционално работење, обука на членовите на штабовите, донесување на законско решение за вонредна состојба.

7.3. Прашалник за одговор на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19 пандемијата наменет за Центарот за јавно здравје

Акцентот на прашалникот е ставен на предизвиците, воочените проблеми и тесните грла со кои се соочуваат единиците на локалната самоуправа. Поради комплексноста на состојбите прашањата се структурирани во пет приоритетни поглавја, кои се дадени подолу. Овој прашалник го одговори клучниот испитаник од ЦЗ од Општина Прилеп.

1. УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ

➤ ЦЗ има воспоставен систем за брза реакција во случај на епидемии и врз база на епидемиолошките истражувања врши процена на ризици и опасности. Не изработува стандардна процена според ЗУК.

➤ ЦЗ има оперативен план за постапување во случај на пандемија.

➤ Досега не се организирани вежбовни активности.

➤ За време на пандемијата не се случила природна непогода или друга несреќа.

➤ На ниво на институцијата се донесени СОП за пандемијата и истите се имплементираат и ажурираат.

➤ Се користи ИКТ технологија во одговорот, особено при анализа и визуелизација на резултатите.

2. СПРАВУВАЊЕ СО ПАНДЕМИЈАТА НА ЛОКАЛНО НИВО

➤ ЦЈЗ е застапен во општинскиот штаб и ја оценува работата на истиот како справувањето со пандемијата на локално ниво како задоволителни.

3. КОМУНИКАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА

➤ Комуникацијата е задоволителна, ефикасна и навремена. Првично е усна, со оглед на расположливите ресурси и обемот на работа, а потоа се испраќа електронски. Комуникацијата со граѓаните и иста како и од страна на општината, преку истите канали на комуникација.

➤ Координацијата и соработката на локално ниво со предметно надлежните субјекти на СУК е одлична.

4. РЕСУРСИ

➤ ЦЈЗ располага со доволен обучен кадар за справување и нема потреба од дополнително ангажирање на општинската администрација.

➤ Моментално располага со доволни материјално-технички ресурси за спроведување на активностите од нивната надлежност. Количините на заштитна опрема се задоволителни.

➤ Не поседува сопствени финансиски средства, па затоа МЗ алоцира дополнителни средства за справување со пандемијата и со кризи состојби.

➤ Доколку состојбата со пандемијата продолжи, неопходно ќе биде да се набават дополнителни количини на заштитна опрема, материјално-технички средства и алоцирање на дополнителни финансиски средства.

5. МОНИТОРИНГ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ОТПОРЕН ОПОРАВОК

➤ Постои интересен систем за мониторинг, на дневна база, како известување за реализираните задачи.

➤ Најдобри практики: формирање и ротација на тимовите кои се 24/7 спремни и следењето на препораките од МЗ.

➤ За спроведување на обуки од страна на ЦЈЗ во моментот се потребни многу ресурси.

➤ Научени лекции: навремено реагирање, континуирано имплементирање на задачите и обврските, координацијата со останатите субјекти.

➤ Препораки: почитување на мерките и заштита до одјавувањето на епидемијата.

7.4. Прашалник од областа на здравствената заштита

Акцентот на прашалникот е ставен на предизвиците, воочените проблеми и тесните грла со кои се соочуваат единиците на локалната самоуправа. Поради комплексноста на состојбите прашањата се структурирани во пет приоритетни поглавја, но релевантните одговори за ова истражување се дадени подолу. Овој прашалник го одговорија клучните испитаници од општините Центар Жупа и Прилеп (вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита).

1. ПРЕДИЗВИЦИ И КООРДИНАЦИЈА НА АКТИВНОСТИ НА ХОРИЗОНТАЛНО НИВО

- Вработените во општинската администрација кои ја покриваат здравствената заштита се дел од општинскиот штаб и истиот функционира задоволително.
- Мерките за здравствена заштита се реализираат со другите субјекти (општински штаб, администрација, месни заедници, граѓани и др., како и националните институции) и соработката е добра.

2. ПРЕДИЗВИЦИ И КООРДИНАЦИЈА НА АКТИВНОСТИ НА ВЕРТИКАЛНО НИВО

- Општина Центар Жупа има донесено Оперативен план за превенција и справување со појавата и ширењето на КОВИД 19 во општина Центар Жупа од 20.03.2020 година и општинската администрација постапува според истиот. Општина Прилеп има донесено План за справување со појава на заразни билести (COVID-19) кај луѓето на територијата на Општина Прилеп.
- Извештаите до другите субјекти е на дневна основа.
- Соработката со надлежниот ЦЈЗ е одлична.

3. ПОВРЗАНО СО ПРОГРАМИРАЊЕ И ИСПОРАКА НА УСЛУГИ ВО УСЛОВИ НА КРИЗА, ВОНРЕДНА СОСТОЈБА, НА КРАТОК И НА СРЕДЕН РОК, СО УВИД ВО ПРИОРИТЕНИТЕ ПОТРЕБИ

- Со оглед на фактот дека ова е прв случај на пандемија кај нас, имало несигурност и отстапки во функционирањето на институциите во почетниот период, кој брзо се надминале. Сепак потребна е обука за инволвираните чинители.
- Граѓаните корисници на социјална помош имале потреба од дополнителна финансиска помош, при што со координација на штабот, општината и донатори, им биле доставени пакети со прехранбени продукти и заштитна опрема и средства. Исто така, на лицата во самоизолација редовно им била доставувана храна и лекови.
- Капацитетот на ЦЈЗ е доволен и општинската администрација не е стручна и обучена да понуди помош во зголемување на тестирање.

7.5 Прашалник од областа на комуналните дејности

Акцентот на прашалникот е ставен на предизвиците, воочените проблеми и тесните грла со кои се соочуваат единиците на локалната самоуправа. Поради комплексноста на состојбите прашањата се структурирани во пет приоритетни поглавја, но релевантните одговори за ова истражување се дадени подолу. Овој прашалник го одговорија клучните испитаници од петте општини.

1. ПРЕДИЗВИЦИ И КООРДИНАЦИЈА НА АКТИВНОСТИ НА ХОРИЗОНТАЛНО НИВО

- Јавните комунални претпријатија се застапени во општинските штабови и нивните претставници активно учествуваат во работата на штабовите. ЈКП и претставуваат главни локални ресурси за справување со природни непогоди и други несреќи на локално ниво.
- Општинските штабови функционираат задоволително.
- Претставникот од Општина Прилеп наведе дека иако кризниот штаб функционира одлично не само во оваа криза на пандемија, туку и за време на други опасности, сепак е потребна едукација на сите негови членови, зашто управувањето со кризи бара знаење и брзо реагирање од доменот

на репутациониот менаџмент и управувањето со кризи. Обуките би биле и во сегментот на управувањето со кризи, но и во комуникациските стратегии.

➤ Дел од мерките ЈКП „Комуналец“, - Прилеп ги извршува самоиницијативно и самостојно, но дел во директна соработка или по налог со локалната самоуправа и општинскиот кризен штаб. Мерките и активностите поврзани со комуналните дејности се извршуваат во координација со општинската власт и со координаторот на штабот, како и со месните зедници и граѓани кои се вклучени во активностите на терен.

➤ Соработката со другите чинители е добра и се остварува преку заедничко планирање, организирање и реализација на превземените активности. Се учествува и во виртуелните состаноци на штабот и на другите субјекти. Исто така, во Прилеп соработуваат и со АДКОМ како струкова организација на водоводните и комуналните претпријатија, а во Куманово и со АРМ и со ТППЕ со оглед на состојбата која што беше.

2. ПРЕДИЗВИЦИ И КООРДИНАЦИЈА НА АКТИВНОСТИ НА ВЕРТИКАЛНО НИВО

➤ Дел од институциите кои вршат комунални дејности немаат донесено процени на ризици и опасности и планови за заштита и спасување. Од друга страна, во Свети Николе ЈКП има донесено План за заштита и спасување. ЈКП „Комуналец“, Прилеп, има изработено Елаборат за проценка на ризици и опасности од соодветна агенција, како и План за заштита и спасување. ЈКП „Вик“ Прилеп има извршено Проценка на ризик и опасности согласно Законот за безбедност и здравје при работа, од овластена организација, со спроведена Изјава за безбедност на секое работно место. Во Куманово се донесени процена на ризици и опасности и план за заштита и спасување.

➤ Не постои рамка за оперативен план по кој се постапува за давање на комунални услуги во услови на здравствена криза, освен препораките од Главниот координативен кризен штаб. Општина Центар Жупа има општ оперативен план по кој постапува и јавното комунално претпријатие од 20.03.2020 година. ЈКП „Комуналец“, Прилеп, согласно Програмата за работа од оперативна природа има предвидено и работа во посебни услови. Со почетокот на пандемијата ЈКП направил Оперативен план за справување на организацијата со пандемијата, со акционен план за реагирање за време на здравствената криза, којшто бил предаден на Градоначалникот на Општина Прилеп. Пред тоа имале Оперативен план за справување со криза - недостаток на вода за пиење. Во Куманово не постои посебен оперативен план, туку услугите во услови на здравствена криза се даваат според насоките на ОКШ.

➤ Соработката со општината и другите субјекти е одлична и информирањето е редовно.

➤ Во моментот располагаат со доволна количина на заштитна опрема.

3. ПОВРЗАНО СО ПРОГРАМИРАЊЕ И ИСПОРАКА НА УСЛУГИ ВО УСЛОВИ НА КРИЗА, ВОНРЕДНА СОСТОЈБА, НА КРАТОК И НА СРЕДЕН РОК, СО УВИД ВО ПРИОРИТЕНИТЕ ПОТРЕБИ

➤ Во општините се реализирале најразлични задачи од кои некои се карактеристични за сите: дезинфекција на јавни објекти и јавни површини, паркови, верски објекти и прометни површини, како и достава на прехранбени пакети (Боговиње).

➤ Најдобра практика: неколкукратната масовна дезинфекција на јавните површини во соработка со граѓани – волонтери со механизација атомизери и прскалки; дезинфекција на индивидуални објекти – колективно домување, како и на контејнери и садови за отпад и возила и во Куманово дезинфекција на болничкиот круг и објектите.

8. НАОДИ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ

8.1. Наоди од проценката на одговорот на СУК на локално ниво на COVID-19 пандемијата

8.1.1 Управување со кризи

➤ Управување со кризи на национално ниво и одговорот на COVID-19 пандемијата

Системот за управување со кризи досега успешно се справувал со неколку случаи на кризи и катастрофи, како и прогласени кризни состојби, од прво прогласената во летото 2008 година поради големиот број и интензитетот на шумските пожари на скоро целата територија на државата, преку кризните состојби на дел од територијата (август 2016 год. на дел од тетовското и скопското подрачје, од 2015 година до денес, на дел од јужната и северната граница поради мигрантската и бегалската криза), па се до кризната состојба поради пандемијата на подрачјето на општините Дебар и Центар Жупа. Така и од самиот почеток на здравствената криза, од февруари, па се до прогласувањето на вонредната состојба, координацијата на национално ниво беше имплементирана преку СУК и под раководство на УК. Но, како и во случај на неколку претходни катастрофални настани, така и сега се воспоставија привремени ад-хок координативни тела врз основа на одлуки на Владата, а кои не се препознаени во соодветните нормативни рамки на управувањето со кризи и заштита и спасување т.е. управувањето со намалувањето на ризикот од катастрофи во поширок контекст, а ниту во нормативните акти и плански документи за подготвеност и одговор на здравствениот сектор при справување со итни, кризни состојби и катастрофи. Така на пример, во јануари 2015 година е воспоставено Координативно тело за превенција од поплави⁴⁸, во август 2005 година во врска со поројната поплава во Шипковица и Тетово се формираше Координативно тело за справување со состојбите и штетите од поплавите во тетовскиот регион⁴⁹, во август 2016 година се формираа три министерски координативни групи за координација на раниот опоравок од поплавата во с. Стајковци.⁵⁰

Последователно, во март 2020 година се формираше *Главна координативно кризно тело*⁵¹ за обезбедување целосна координација на органите на државната управа, на правните лица основани од државата, како и на единиците на локалната самоуправа, во врска со спречување, внесување и ширење на Коронавирусот COVID-19. Истото е составено од членови на владата, министри, и директорите на ЦУК и ДЗС. Во голем дел надлежностите особено во делот на координација се поклопуваат со УК на СУК, а и составот е сличен. Формирањето на ад-хок тела отиде еден чекор понатаму и се воспостави *Координативно тело за координирање на штабовите на единиците на локална самоуправа*⁵² на чело со главен координатор и членови на штабот – државни секретари во МВР и МО и пет инспектори од редот на инспекторите на ДЗС.

Ваквиот пристап има недостатоци кои може да се согледаат во непостоење на поширока нормативна рамка за нивно формирање (освен одлука на Влада), дуплирање на надлежностите,

⁴⁸ <https://a1on.mk/macedonia/sostanok-na-koordinativnoto-telo-za-prevencija-od-prirodni-nepogodi/>

Пристапено на 15 јуни 2020 година.

⁴⁹ <https://tinyurl.com/ygfbxs9> Пристапено на 15 јуни 2020 година.

⁵⁰ UN, WB, EU. Post Disaster Needs Assessment August 2016 Floods (draft version). 2016. p. 71.

⁵¹ <https://koronavirus.gov.mk/glave-koord-shtab> Пристапено на 14 јуни 2020 година

⁵² <https://tinyurl.com/y4t347yx> Пристапено на 14 јуни 2020 година.

непознавање на проблематиката на управување со кризи од страна на поголемиот дел од членовите (на пр. државните секретари во координативното тело), недоволна искористеност на експертското знаење и вештини од надлежните институции за справување со кризи и ризици, можното преовладување на политиката над експертската област, дуплирање на каналите за комуникација и координација и сл. Впрочем една од препораките на *Извештајот за проценка на потребите после катастрофата од поројната поплава во август 2016 година*⁵³ е да се одделат политичарите и градоначалниците од водечката улога во оперативните команди/тела, но да бидат на располагање на оперативниот командант со справувањето со кризата. Од друга страна, претходната анкета на УНДП со ЕЛС забележа дека од 49те анкетирани општини 88% или 43 општини се задоволни од соработката со Главниот кризен штаб и координативното тело за координација со ЕЛС⁵⁴. Овој наод упатува на потенцијална функционалност на координацијата по вертикала во справувањето со пандемијата. Сепак, со оглед на фактот дека не е спроведена анализа при претходните случаи, не може да се земе како правило, туку повеќе како исклучок. Затоа е неопходно да се направи функционална анализа на постоењето и работата на овие тела со оглед на постоечката рамка на управувањето со кризи и тековните иницијативи за трансформација на системот за управување со намалувањето на ризикот од катастрофи.

➤ **Управување со кризи на локално ниво и одговорот на COVID-19 пандемијата**

Во врска со поставеноста на управувањето со кризи на регионално/локално ниво и надлежноста на РЦУК во општините, клучните испитаници во анкетното истражување имаат добро познавање на СУК и на основните надлежности и обврски на РЦУК во превенција, рано предупредување и справување со кризи состојби. Исто така, се запознаени со РШУК како оперативно-стручно тело на регионално ниво и мерките и активностите кои се преземаат во пред, за време и по кризна состојба. Како резултат на постојните недоразбирања помеѓу ЦУК и ДЗС, како на национално, така и на локално ниво, во поглед на надлежностите, областите на делување и слично, може да се разбере и произнесувањето на клучниот испитаник од ДЗС ПО Куманово, а во однос на непостоењето на улога на РЦУК Куманово во справувањето со оваа криза, со оглед на тоа што во Куманово не била прогласена кризна состојба. Ова е продолжување на т.н. ривалитет помеѓу двете институции и ставот на ДЗС дека ЦУК е надлежен само за време на криза. Сепак, постоечката рамка јасно ја дефинира улога на ЦУК и неговите органи во превенцијата, раното предупредување и справување со криза и кризна состојба и ова е потврдено во претходните настани и кризи состојби.

Позитивен исчекор е примената на процената на загрозеноста на подрачјата на општините од сите ризици и опасности во рамките на превенцијата и справувањето со пандемијата на локално ниво. Процената се користи како алатка за анализа и евалуација на ризикот, разбирање на изложеноста и ранливоста на населението и инфраструктурата, како и способноста и капацитетот на системот на локално ниво за превенција и справување. Токму процената на загрозеност е основниот документ кој треба да обезбеди дека потребите и интересите на сите граѓани, вклучувајќи ги и најранливите се земени во предвид и соодветно адресирани, како и дека никој нема да биде оставен позади т.е.

⁵³ UN, WB, EU. Post Disaster Needs Assessment August 2016 Floods (draft version). 2016. p. 74.

⁵⁴ УНДП. *Извештај од спроведената анкета со единиците на локалната самоуправа - Постоечка состојба по однос на капацитетот за локално управување и испорака на локалните услуги во услови на криза и прогласена вонредна состојба предизвикана од пандемијата со корона вирусот Ковид – 19*. 2020. стр. 16

целосно ќе се примени начелото *“leave no one behind”*.⁵⁵ Како недостаток во постечката рамка на проценување е недостатокот на инклузивност на општините во процесот на проценување. Имено, РЦУК ја изработува процената, а Советот на општината ја донесува, при што истата се чува во РЦУК, а на општините по потреба може да им се даде како извод или во целост. Токму овој момент влијае врз т.н. сопственост на процената, бидејќи општините не ја чувствуваат за своја и не ја користат доволно за градење на отпорни и развојни локални стратегии и политики. Друг аспект е недефинирањето на електронската верзија на процената која се користи од страна на ЦУК и РЦУК, а не е стипулирана во предметната уредба.

Постоењето на оперативните планови за справување со други опасности (на пр. поплави, шумски пожари, топлотни и студени бранови и др.), како и плановите за заштита и спасување во општините и субјектите на локално ниво, претставуваат друго ниво на алатки за креирање на мерките и активностите преку расположливите ресурси на општините. Ова е особено важно од аспект не само на превенција и одговор на пандемијата, туку и на подготвеноста за справување со други потенцијални опасности за време на пандемијата и можноста од каскадни ефекти на ризикот т.е. прелевање од една опасност кон друга. За среќа, до сега не се случиле поголеми настани, но пред почетокот на сезоната на пожари на отворено и шумски пожари ова е од особена важност. Во контекст на пандемијата, одредени општини подготвиле оперативни планови за одговор, но истите се генерални и не се засноваат на претходно утврдена рамка. Затоа е неопходно во најскоро можно време да се утврди рамката за подготовка на оперативни планови за одговор на пандемијата имајќи го во предвид мулти-ризик, мулти-хазард и мулти-секторскиот пристап, во кои општините не се само први кои одговараат (first responders), туку први кои заштитуваат (first preventers), како и да се ажурираат постојните со пандемијата во профилот на опасности.

Општините редовно ги извршуваат своите законски надлежности во поглед на реализацијата на вежбовните активности, било да се симулациски или тактичко-показни, но на национално или локално ниво не се применуваат сценарија кои вклучуваат и епидемија на заразни болести. Ова е од особена важност да се имплементира имајќи ја во предвид можноста за настанување на катастрофа за време на пандемијата, како што тоа беше случај со земјотресот во време на пандемија во Загреб (Република Хрватска) на 22 март 2020 година.⁵⁶

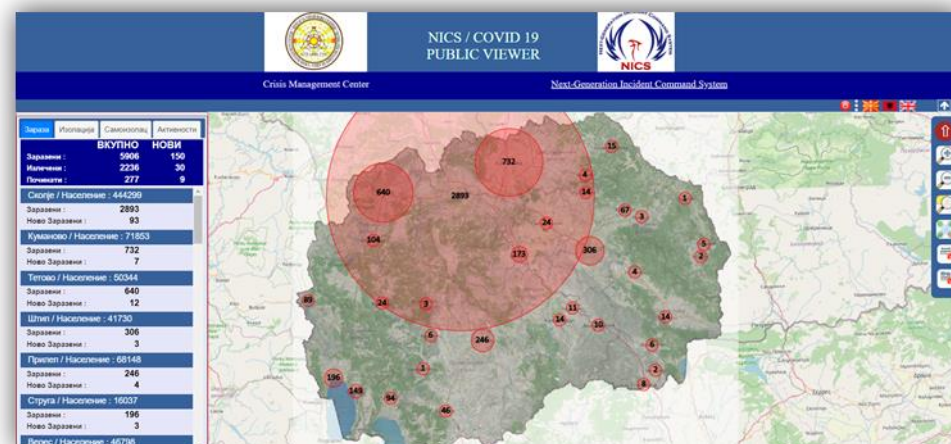
Во СУК постојат СОП за постапување во кризна состојба, додека во системот на заштита и спасување има донесено СОП во врска со мерките за заштита и спасување. Она што недостасува е ажурирање на постојните и донесување на нови СОП за дејствување во случај на пандемија со цел да се обезбеди функционалност на системот на национално и локално ниво, како и интероперабилност на поединечните субјекти во истиот, вклучувајќи и интерни процедури и постапки за силите за заштита и спасување.

Еден од фундаментите на ефикасен и ефективен одговор на COVID-19 пандемијата е користењето на информатичката технологија со цел за навремен, сеопфатен, ефикасен и ефективен одговор и опоравок. Во овој контекст, општините ги користат основните ИКТ алатки, брзо и успешно се префрлиле на користење на апликации за состаноци од далечина, ЦЗЗ има основно ГИС решение,

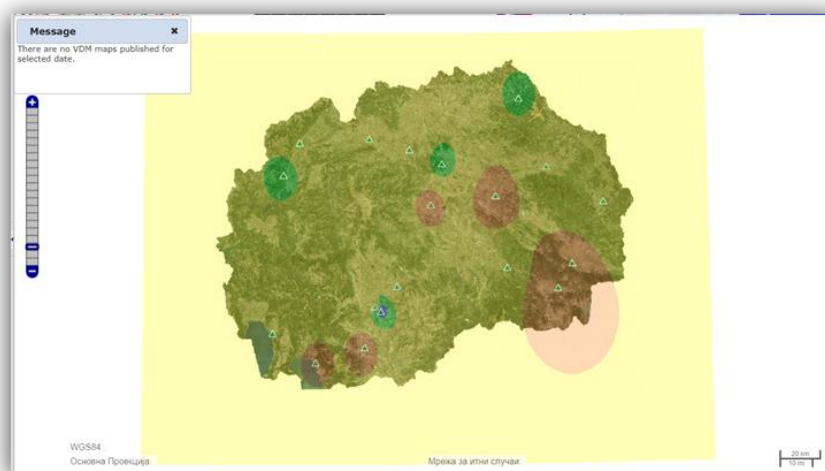
⁵⁵ <https://www.undp.org/content/undp/en/home/librarypage/poverty-reduction/what-does-it-mean-to-leave-no-one-behind-.html> Пристапено на 15 јуни 2020 година.

⁵⁶ <https://www.undrr.org/news/earthquake-zagreb-amid-covid-19-pandemic-opinion> Пристапено на 15 јуни 2020 година.

најголем дел од субјектите ја користат НИКС платформата, а ЦУК ја користи и МКФФИС платформата. Со ова, тие се издвојуваат од истите агенции во регионот како технолошки понапредни.

Слика – Веб страница на платформата за COVID-19 пандемијата (НИКС)⁵⁷

Слика – Веб страница на системот за рано предупредување и превенција од шумски пожари - МКФФИС⁵⁸

Меѓутоа она што во моментот недостасува е целосното и вистинско поврзување на сите субјекти на СУК во една платформа, при што значително ќе се подобри и олесни работата на општините и општинските штабови, бидејќи тие не користат ГИС технологија во својата работа и имаат ограничени човечки и технички ресурси. Добра основа е користењето на Националната инфраструктура на податоци⁵⁹, како и вклучувањето на општините преку РЦУК во ИКТ платформата на ЦУК. Впрочем, воспоставувањето на единствен информатички систем за управување со

⁵⁷ <http://nicspublic.cuk.gov.mk/index.php/pocetna?lang=mk> Пристапено на 15 јуни 2020 год.

⁵⁸ <http://mkffis.cuk.gov.mk/> Пристапено на 15 јуни 2020 год.

⁵⁹ <http://nipp.katastar.gov.mk/> Пристапено на 14 јуни 2020 година.

намалувањето на ризикот од катастрофи е дел од препораките на Мисијата на ЕУ во 2018 година и од предлог Извештајот за проценка на потребите после катастрофата од 2016 година.

8.1.2 Справување со COVID-19 пандемијата на локално ниво

Координацијата на локалното справување со пандемијата се одвивала преку општинските кризни штабови. Исто како и координативните тела на национално ниво, така и на локално ниво, тие не се предвидени со постоечката рамка за управување со кризи, заштита и спасување и подготвеност и одговор на здравствениот систем при справување со итни, кризни состојби и катастрофи, ниту како предвидено тело, ниту термилошки. Всушност, општините ги активирале своите општински штабови за заштита и спасување и одговорот на пандемијата се координирал преку нив, при што најголемиот дел од нив го користат името Општински кризен штаб. Во Центар Жупа се активирал и РШУК Дебар поради прогласената кризна состојба, а во Свети Николе преку РШУК била вклучена и Општина Лозово како дел од месната надлежност за управување со кризи. Некои од општините ги вклучувале и претставниците од месните заедници, а Прилеп во својата работа вклучил и претставници од невладиниот и приватниот сектор.

Генерално мислење на општините е дека општинските штабови биле ефикасни, ефективни, добро координирани, со одржување на редовни состаноци, широка дисеминација на одлуките, како и добра соработка со останатите локални субјекти. Ова е значајно, бидејќи за прв пат станува збор за справување со пандемијата предизвикана од корона вирусот т.н. невидлив непријател. Во отсуство на претходно искуство, прецизни рамки, планови и препораки за постапување, уште еднаш се потврди правилото дека импровизацијата и креативноста се значајни фактори за успешно управување со итните состојби (Kendra, Wachtendorf: 2007).⁶⁰ Од аспект на воспоставената пракса, се применувале сите процедури и постапки, и во поглед на работата, и во поглед на заштитата. Издвоено е мислењето од Куманово во врска со начинот на координирање на справувањето со пандемијата, преку формирањето на Главниот координативен кризен штаб и отежнатата работа на субјектите, функционалноста во справувањето и ограниченоста на ресурсите, како и недостатокот на кооперативност од страна на главниот штаб во врска со барањата и потребите на општината. Ова се потврдува и со претходното анкетно истражување, во кое Општина Куманово имало забелешка на недоволното дефинирање на односите и линијата на командна одговорност помеѓу институции и институциите под централно ниво.

Во поглед на потенцијалното преклопување на надлежностите, повторно главната забелешка е од ДЗС при што смета дека има преклопување на надлежностите на системот за управување со кризи и заштита и спасување, состојба која постои подолго време. Според нив потребна е реформа на системот за управување со намалувањето на ризикот од катастрофи, како и термилошко усогласување. Неколку иницијативи за реформа на системот беа започнати со доставување на неколку предлози за трансформација на институциите. Сепак, во дадениот контекст е неопходно да се анализира нивната улога како во справувањето со пандемијата, така и во поглед на ефикасното извршување на задачите, ефикасноста на ресурсите и преклопувањето на надлежностите.⁶¹

Како моментални недостатоци можат да се идентификуваат недефинираните ограничувања на надлежностите на штабовите т.е. дали тие можат да бараат извршување на мерки и активности,

⁶⁰ <https://tinyurl.com/yv8qthx> Пристапено на 15 јуни 2020 година.

⁶¹ European Union Civil Protection. Peer Review – Report North Macedonia 2018. p. 59.

како што кумановскиот штаб барал од главниот штаб и државните органи, понатаму немањето на целосна оперативност на штабовите и важност на нивните одлуки (особено РШУК), брифирањето по сектори и размената на информации, и недостатокот на финансиски средства за работа на штабовите во помалите општини, различното ниво на знаење за управувањето со кризи кај членовите на штабовите, и примената и нивото на знаење на ИКТ алатките и технологиите. Од друга страна, вертикалната координација со постоечкиот Главен координативен кризен штаб би требала да се зајакне преку подобрена комуникација и координација, материјална и логистичка помош и поддршка, подготовка на редовни анализи на состојбите со препораки, двонасочна комуникација на штабовите со граѓаните.

Последен аспект од справувањето со пандемијата на локално ниво е имплементирањето на опоравокот од истата, кој започнува во од, со намалувањето на бројот на заболени т.е. со ставањето на пандемијата под контрола. Генерално фазата на опоравокот од катастрофи не е доволно препознаена во општата легислативна рамка за управување со намалувањето на ризикот од катастрофи, туку делумно во фазата на одговорот⁶² и се сведува или со донесување на програма за ревитализација по елиминирањето на кризата⁶³ или со асанација на терен според Законот за заштита и спасување. Од друга страна, во согласност со постоечките трендови за отпорен опоравок (Приоритет 4 од Рамката за намалување на ризици од катастрофи од Сендаи 2015 – 2030 год.), како и глобалните трендови за одржлив развој и т.н. зелен опоравок од пандемијата⁶⁴, неопходно е воспоставување на локална рамка за отпорен опоравок, како преку донесување на буџет на општината за опоравок, така и преку донесување на стратешки и програмски документи и имплементирање на одржливи мерки. Со оглед на фактот дека не постои национална дефинирана рамка за опоравок, општините се во предност преку пристапот *од долу нагоре*, да иницираат донесување на ваква рамка и да пилотираат соодветен пристап на општинско ниво и во согласност со постоечката нормативна рамка.

Всушност со оваа анализа, се валидираат и резултатите од претходното анкетно истражување во поглед на почетниот одговор на општините на пандемијата и во голем дел се поклопуваат и резултатите од анкетните истражувања, така и препораките кои се предлагаат со цел за постигнување на одржлив напредок во справувањето и опоравокот на локално ниво.

8.1.3 Комуникација, координација и соработка

Комуникацијата на локално ниво е оценета како навремена, ефикасна и ефективна, со одредени времено заглавени канали, на пр. Центар Жупа (РЦУК – Општински штаб) или Куманово (вертикалната институционална комуникација). Во рамките на комуникацијата со јавноста и граѓаните се користеле вообичаените канали и алатки за комуникација, со тоа што некои од општините отишле чекор напред и активно ги користеле и социјалните медиуми или отвориле телефонски линии за непосреден контакт со граѓаните. Во комуникацијата со граѓаните со посебни потреби, првенствено лицата со оштетен вид и слух, ги користеле алатките на МЗ или развиле сопствени видео-звучни пораки. Исто така, се вршеле чести координации и информативни средби

⁶² <https://www.cadri.net/sites/default/files/FYR-Macedonia-DRR-Capacity-Assessment-Report-2011.pdf>

Пристапено на 14 јуни 2020 година.

⁶³ Закон за управување со кризи (29/05). 2005. Член 5, ст.2, точка 3.

⁶⁴ <https://www.weforum.org/agenda/2020/06/five-ways-to-kickstart-a-green-recovery/> Пристапено на 15 јуни 2020 година.

со урбаните и месните заедници, граѓанските организации и верските организации во врска со превенцијата и справувањето со пандемијата. Сепак за да биде комуникацијата успешна, потребно е пораките кои се испраќаат да бидат прилагодени кон примателите т.е. различните категории на граѓани, потоа таа треба да биде двонасочна, со можност и граѓаните да поставуваат прашања и бараат објаснувања.

Соработката со останатите субјекти и координацијата на локално ниво била задоволителна, со одредени т.е. шумови помеѓу определни институции (РЦУК – ДЗС), по вертикална линија (Куманово – национални институции) или недоволна дефинираност на надлежностите (Центар Жупа). Затоа е потребно, како што беше и погоре кажано, целосна ревизија на поставеноста на системот и последователно ажурирање на нормативната рамка и поединечните законски и подзаконски акти и стандардно оперативни процедури.

8.1.4 Ресурси за справување со COVID-19 пандемијата

Најголемиот дел од субјектите на локално ниво располагаат со доволно човечки ресурси за справување со пандемијата кои имаат различно ниво на познавања од потребните области. Она што е потребно од оваа временска дистанца, како и имајќи во предвид дека пандемијата ќе трае неопределено, е потребата од изготвување на образовен курикулум за персоналот на субјектите. Истиот треба да биде прилагоден на учење од далечина, како и да содржи неколку нивоа во зависност од типот на субјекти (почетно, основно, напредно). Преку нив, различните категории на лица ќе можат да стекнат соодветно знаење од областите од интерес за справување со пандемијата и комплексните ризици.

Субјектите на СУК на локално ниво кои се вклучени во справувањето со пандемијата моментално располагаат со задоволителен број на материјално-технички ресурси, кои сепак е неопходно да се заменат поради амортизацијата. Исто така, постои потреба од набавка на нови, современи ресурси кои ќе обезбедат поефикасен и ефективен одговор. Од аспект на финансии, локалните субјекти не располагаат со доволно финансиски средства, ниту пак имаат алоцирано средства за оваа намена. Затоа е потребно утврдување на потребите од финансирање и изнаоѓање на дополнителни финансиски средства, како со пренамена од постоечките ставки, така и преку други механизми, на пр. државен буџет, донатори и сл.

Во случај на продолжено траење на пандемијата потребен е план за континуитет во испораката на услугите, како и дополнителни и стабилни набавки на заштитна опрема и средства.

8.1.5 Мониторинг, научени лекции и препораки за опоравок

Само доколку има воспоставен систем на мониторинг, контрола на квалитети и евалуација со научени лекции може да стане збор за трансформативен одговор и отпорни заедници. Истражувањето на петте општини утврди дека не постои дефиниран и сеопфатен систем на мониторинг и контрола на квалитетот над донесените одлуки и преземените мерки и активности, како кај општинските штабови, така и кај останатите субјекти. Постојат само индивидуални случаи на интересен мониторинг, поднесување извештаи или активности на работни групи. Карактеристичен е случајот во Куманово, каде поради отсуството на мониторинг над спроведувањето на мерките, истите не се почитувале.

Најдобрите практики кои беа идентификувани во анкетното истражување се однесуваат на неколку нивоа:

- добра и ефикасна меѓуинституционална соработка и координација и интероперабилност на субјектите на СУК;
- заедничка координација и активност на теренските тимови;
- волонтерски практики за поддршка на дистрибуцијата на храна, лекови и заштитни средства на лицата кои имаат потреба, како и за дезинфекција на објектите и површините;
- примена на мерките на превенција и заштита од страна на членовите на штабовите, како и на субјектите на СУК на локално ниво;
- активностите за поддршка на справувањето со пандемијата од страна на Доброволното противпожарно друштво од Свети Николе, и сл.

Препораките за отпорен опоровок на кус и среден рок не се однесуваат на опоравокот на општините во целост, туку на индивидуално ниво. При тоа, најголемиот дел од нив се поврзани со имплементацијата на превентивните и заштитните мерки, подигнувањето на јавната свест на населението и информирањето, зајакнување на капацитетите на локално ниво, зголемување на ингеренциите на локални тела и финансирањето на истите, а особено на РЦУК и на ДЗС, како и имплементација на мерки и активности за подобрување на системот, особено на здравствениот.

8.1.2 Центар за јавно здравје

Поставеноста на ЦЈЗ е доста специфична и иако е во рамките на здравствениот сектор на институционално и регионално ниво, сепак и единиците на локална самоуправа учествуваат во финансирањето на активностите. Како субјект на СУК во поширок контекст, има изградено сопствен систем на проценување на здравствени ризици т.е. епидемии на заразни болести со последователни оперативни планови и СОП, како и користење на ИКТ технологија (делумно и ГИС) која не е вклучена во платформата на ЦУК или во Националната инфраструктура на просторни податоци. Сепак, со оглед на видот, бројноста и значењето на податоците и анализите, постои голема можност за вмрежување со другите институции, како и за започнување на анализа на т.н. големи податоци (англ. *big data*) со цел за поголема отпорност кон кризи и катастрофи преку креирање на модели и изработка на сценарија за оперативно постапување.

На локално ниво, ЦЈЗ е дел од структурите и една од основните алки на одговорот на пандемијата. Комуникацијата и соработката со субјектите на СУК е на задоволително ниво и се користат општинските канали за информирање на јавноста и граѓаните. Ресурсите на ЦЈЗ се стручни и во моментот задоволителни. Не располага со доволно финансиски средства и МЗ ги покрива потребите. Постои интересен систем за мониторинг и контрола на квалитетот.

8.1.3 Здравствена заштита на локално ниво

Со оглед на ограничените надлежности на општините во сегментот на здравствената заштита, мерките се реализираат во координација со другите субјекти со кои соработката е задоволителна. Генерално сите општини ги исполнуваат критериумите за програмска и планска документација. Сепак, плановите немаат исто ниво на квалитет и сеопфатност. Од друга страна здравствените аспекти не се доволно вклучени во управувањето со кризи на локално ниво, како и во капацитетите

на општинската администрација. Со оглед дека ова е прва здравствена криза во државата, неопходно е јакнење на капацитетите на одговорните лица на општинско ниво.

8.1.4 Комунални дејности

ЈКП се едни од главните ресурси на општините и нивната улога и подготвеност е од огромно значење. Тие се исто така застапени во општинските штабови и се едни од главните лостови во соработката со другите субјекти и месното население, при што и дел од предвидените активности се реализираат во рамките на нивната редовна работа. Сепак, неопходна е дополнителна обука на клучните ресурси во поглед на управувањето со кризи и комуникациите. Соработката со другите чинители е добра и се остварува преку заедничко планирање, организирање и реализација на превземените активности. Исто така, соработуваат и со АДКОМ како струкова организација на водоводните и комуналните претпријатија. Во поглед на планската документација, имаат потреба од донесување на специјализирани оперативни планови за епидемии на заразни болести кај луѓето.

8.2 Научени лекции

- Во случај на кризи од ваков тип, кои се малку веројатни, а со голем импакт врз општеството и заедниците, учењето во од е еден од начините за справување со пандемијата.
- Личната заштита е клуч на превенцијата – нема кластери на позитивни лица на корона вирус, има кластери на неодговорни и недисциплинирани поединци.
- Во справувањето со кризи и кризни состојби не смее да се дозволи да има погрешни луѓе на погрешни места, во погрешно време.
- Кординацијата и комуникацијата помеѓу институциите, како и спроведувањето на здравствените мерки се клучниот успех.
- Секое непочитување на мерките, како и премногу рестриктивните мерки го зголемуваат бројот на заболени.
- Секогаш е потребно да се имаат залихи на храна, хигиенски средства, лекови и средства за заштита и дезинфекција.
- Отворениот телефонски број за контакт за сите потреби на граѓаните во време на пандемија за време на забрана на движење е репер како една општина може да се справи со една ваква пандемија.
- Криерањето на мобилни волонтерски тимови придонесе лицата на кои им е потребна помош, како и лицата во самоизолација да не останат без неопходните прехранбени продукти и лекови.

8.3 Препораки за отпорен опораков

➤ Управување со кризи

- Проценка на постоењето и функционалноста на ад-хок координативните тела за справување со природни и од човек предизвикани катастрофи.
- Сеопфатна анализа на поставеноста на системот за управување со намалувањето на ризиците од катастрофи и препораки за трансформација со акционен план.
- Ревизија на нормативната рамка за управување со намалувањето на катастрофи во контекст на Рамката за намалувањето на ризикот од катастрофи од Сендаи.

- Ажурирање на Уредбата за Методологијата за изработка на процената на загрозеноста на безбедноста на Република Македонија од сите ризици и опасности, нејзината содржина и структура, начинот на чување и ажурирање, како и определувањето на субјектите во системот за управување со кризи на кои им се доставува целосна или извод од процената (13/11) со цел за внесување на електронската процена и споделувањето.
- Ажурирање на Процената на загрозеност на подрачјата на општините од сите ризици и опасности со COVID-19 пандемијата од страна на надлежните РЦУК и со целосна вклученост на општините во процесот на собирање на податоци, анализа и употреба.
- Подготовка на рамка и насоки за подготовка на усогласени оперативни планови за справување со пандемијата за сите општини.
- Ажурирање на постојните оперативни планови за одговор на други опасности во време на COVID-19 пандемија.
- Ажурирање на рамката за вежбовни активности за справување со опасности во време на COVID-19 пандемијата, како и за епидемија на заразни болести.
- Донесување на СОП за дејствување во случај на пандемија и ажурирање на постојните СОП врз основа на досегашното искуство во справувањето со пандемијата на глобално и национално ниво.
- Донесување и на протоколи и правилници за постапување на силите за заштита и спасување во случај на COVID-19 пандемијата.
- Проценка на ИКТ капацитетите, ресурсите и податоците на општините во сегментот на управување со кризи.
- Овозможување на општините (вклучително и ТППЕ) да имаат функционален пристап до ИКТ решенијата на ЦУК со набавка на потребни средства и обука на постоечкиот кадар.
- Воведување на ИКТ решенија за поддршка на работата на општинските кризни штабови и основна обука за членовите и замениците.
- Воведување на дигитална платформа за соработка помеѓу локалните и националните оперативно-стручни тела.

➤ ***Справување со COVID-19 пандемијата на локално ниво***

- Усогласување на терминологијата во поглед на општинските штабови за справување со кризни состојби.
- Пост факто анализа на случувањата во Куманово т.е. односот помеѓу општинскиот и главниот штаб и превземените или непревземените мерки и активности за подобро разбирање на контекстот и кодификување на научени лекции за подобрување на системот.
- Јакнење на капацитетите на општинските штабови преку дополнителни обуки за управување со кризи, ИКТ вештини, комуникација, лидерство и сл.
- Јакнење на капацитетите на членовите на општинските совети, администрацијата и локалните субјекти преку дополнителни обуки за управување со кризи, ИКТ вештини, комуникација, лидерство и сл.
- Анализа на рамката за постапување на штабовите со можност за зајканување на нивните извршни функции и можност да управуваат се ресурси со оглед на начелото за first responders/first preventers.
- Дефинирање на команден систем за инциденти во здравствени кризи со определување на вертикална и хоризонтална хиерархија.

- Анализа на изворите на финансирање на општинските штабови и дефинирање на стабилни буџетски алокации за нивно основно функционирање.
- Дефинирање на функционалната поврзаност на штабовите со националните институции и локланите субјекти.
- Донесување на нормативна рамка за работата на општинските штабови со дефинирани надлежности, ресурси и извори на финансирање.
- Зголемување на транспарентноста на работата на штабовите со пренесување на седниците на регионалните телевизии, социјалните медиуми, отварање на социјални платформи и налози за комуникација со јавноста и граѓаните.
- Подготовка на интегрирани планови за одговор на здравствените кризи, со пандемијата како првичен тип на кризи.
- Изработка на информатички апликации и мобилни апликации за олеснување на работата и координацијата, комуникацијата и соработката на општинските штабови со другите субјекти на локално и национално ниво.
- Мапирање на постоечките материјално-технички и други ресурси на локално ниво со цел за подобрување на координацијата и справувањето на локално ниво.
- Имплементација на вежбовни активности (симулации и теренски вежби) со цел за јакнење на капацитетите на членовите на општинските штабови за справување во вистински состојби.
- Сензибилизирање на клучните чинители на локално ниво на начелото за отпорен опоравок.
- Воведување на начелото на отпорен опоравок на локално ниво, преку дефинирање на буџет за опоравок и имплементација на пилот мерки и активности.

➤ **Комуникација, координација и соработка**

- Покрај постојните, традиционални канали на комуникација, добро е да се користат новите алатки за комуникација и социјални медиуми.
- Обука на лицата задолжени за комуникација за новите канали за комуникација и технологија.
- Изедначување на комуникациските пораки кои се праќаат до јавноста и до граѓаните.
- Целосна ревизија на поставеноста на системот и последователно ажурирање на нормативната рамка и поединечните законски и подзаконски акти и стандардно оперативни процедури.

➤ **Ресурси за справување со COVID-19 пандемијата**

- Изработка на дигитален регистар на расположливи човечки ресурси со определни вештини и знаења, како и материјално-технички ресурси.
- Изработка на тренинг модул за управување со кризи на локално ниво, лидерство и комуникации за време на криза.
- Изработка на образовен курикулум за справување со епидемии на заразни болести и комплексни кризни состојби и катастрофи со 3 нивоа (почетно, основно и напредно).
- Обука на лицата од субјектите за справување со епидемии на заразни болести и комплексни кризни состојби и катастрофи.
- Утврдување на приоритетни листи за потреба од набавка на материјално-технички ресурси на субјектите на СУК инволвирани во справувањето со пандемијата.
- Дефинирање на приоритетните области за финансирање и изнаоѓање на средства за реализација на мерките и активностите.

- Изработка на План за континуитет и продолжено извршување на услугите.
- Изнаоѓање на сигурен и прифатлив канал за снабдување со дополнителна заштитна опрема и средства.

➤ **Мониторинг, научени лекции и препораки**

- Воведување на систем на мониторинг и контрола на квалитет, како во работата на оперативно-стручните тела на локално ниво (ОШЗС и РШУК), така и во субјектите од СУК.
- Редовна евалуација на презмените мерки и активности.
- Систематизирање и објавување на научените лекции.
- Проверка и ажурирање на плановите за заштита и спасување и СОП и нивно ажурирање за справувањето со пандемијата.
- Редовно масовно тестирање и скрининг на населението, со цел за подобро справување со пандемијата во рана фаза.

➤ **Центар за јавно здравје**

- Потребно е вклучување на ЦЈЗ во локалната рамка на управувањето со кризи, како во поглед на надлежностите, така и во поглед на податоците, а со цел за подобра проценка, превенција и подготвеност за здравствени и комплексни кризи.
- Општините преку своите служби и базите на податоци на локално ниво можат да помогнат на ЦЈЗ во следењето и мапирањето на контактите на заболените лица.
- ЦЈЗ во соработка со МЗ и општините може да спроведе масовно тестирање и скрининг, при што би се искористиле различни модели, а општините би можеле да отстапат ресурси, како и јавни површини за тестирање, на пр. јавни паркинзи.
- Анализа на можноста за искористување на големи податоци од ЦЈЗ и креирање на пилот проекти со цел за подобрена превенција, подготвеност и справување со епидемии на заразни болести.

➤ **Здравствена заштита на локално ниво**

- Инкорпорирање на заштитата од заразни болести на населението во нормативната рамка за управување со кризи.
- Анализа на можноста за искористување на големи податоци од МЗ и креирање на пилот проекти со цел за подобрена превенција, подготвеност и справување со здравствени ризици.
- Проценка на ризикот од идни епидемии.

➤ **Комунални дејности**

- Дополнителна обука на клучните ресурси од ЈКП во поглед на управувањето со кризи и комуникациите.
- Воспоставување на соработка со АДКОМ како струкова организација на водоводните и комуналните претпријатија, како во поглед на справувањето со пандемијата, така и во поглед со кризите во водоснабдувањето, пристапот до вода за пиење.
- Дефинирање на рамката за донесување на специјализирани планови за епидемии на заразни болести кај луѓето.

- Донесување на План за континуитет во работата на ЈКП во случај на пандемија и други опасности.

9. ЗАКЛУЧОЦИ И ОПШТИ ПРЕПОРАКИ

Проценката на одговорот на COVID-19 пандемијата од страна на системот за управување со кризи на локално ниво во единиците на локална самоуправа во Куманово, Свети Николе, Прилеп, Центар Жупа и Боговиње има за цел да придонесе за нивен отпорен опоравок и подобрување на подготвеноста на системот за управување со кризи на национално и локално ниво за превенција и справување со слични кризи, како и обезбедување на препораки за подобрување на истиот.

Во таа насока, овој извештај за проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво пандемијата содржи идентификација на општинските профили на опасности, преглед на развојот на состојбата со пандемијата, проценка на импактот на кризата врз надлежностите за управување со кризи во определените општини, анализа на одговорот на системот за управување со кризи на пандемијата на локално ниво со вклучени ранливости, празнини, преклопување на надлежности, научени лекции за време на кризата, како и дефинирање на приоритети за опоравок и препораки за подобрување на надлежностите и обврските кои произлегуваат од управувањето со кризи.

Општинските профили на опасности на петте општини се вклопуваат во националниот и поширокиот регионален профил на опасности во кои доминираат поплавите, шумските пожари, екстремните временски појави и земјотресите и останатите геофизички опасности. Имајќи ги во предвид климатските промени и деградацијата на животната средина, се очекува истите да се дуплираат. Од друга страна, националниот и локалниот систем за управување со кризи се почесто се среќаваат со ризици кои досега биле нетипични за подрачјето, но имаат голем импакт врз отпорноста на општеството и заедниците, како на пример, бегалската и мигрантската криза, пандемијата и сл. Се очекува дека овие ризици во наредниот период ќе бидат високо како на глобалниот, така и на регионалниот профил на ризици. Затоа е неопходно градење на систем на управување со кризи кој ќе биде во можност да ги детектира, превенира и успешно да се справи со нив.

Пандемијата на COVID-19 претставува акутен шок за државите и заедниците на глобално ниво. Од нејзиното појавување во државата, па до денес, нормалноста на животот се промени за 180 степени, драстично менувајќи го секојдневието. Во тој контекст е влијанието и на општините кои се наоѓаат на барикадите на превенцијата и справувањето во услови на прогласен кризна состојба на дел од територијата на државата и за прв пат прогласена вонредна состојба во траење од 96 денови.

Импактот на здравствената криза врз надлежностите за управување со кризи на локално ниво беше значителен, но системот навремено го абсорбирал првичниот удар и продолжи да функционира на повеќе или помалку нормален начин. Ова особено е видно во периодот до прогласувањето на вонредната состојба и формирањето на ад-хок координативните тела, како и во текот на кризната состојба од 30 денови на подрачјето на општините Дебар и Центар Жупа. Оперативно-стручните тела беа навремено активирани и функционални, додека субјектите на локално ниво беа подготвени за одговор, иако епидемијата на заразни болести кај луѓето не е интегрирана во планските документи и вежбовните активности. Ваквата состојба влијаеше позитивно врз системот

од аспект на вклучување на начелото на учење во од и креативната импровизација во донесувањето на мерките и активностите, во услови на справување со непозната здравствена криза.

Постоечките недостатоци на управувањето со намалувањето на ризикот од катастрофи се пресликуваат и во оваа состојба, особено во делот на односите помеѓу посебните системи за управување со кризи и заштита и спасување и аспектите на преклопувањето на определените надлежности, правната празнина која постои во контекст на недоуредувањето на рамката за функционирање на општинските штабови и ограничените оперативни надлежности, ранливостите на изложеното население и ограничената економска отпорност на субјектите на системот, како и непостоењето на рамка за отпорен опоравок од природни и од човек предизвикани несреќи и катастрофи. Тесните грла беа создадени во вертикалната хиерархиска комуникација, особено во случајот на Куманово и односите помеѓу општинскиот и националниот кризен штаб.

Од аспект на оценка на одговорот на општините на пандемијата, може да се заклучи дека истиот е задоволителен со оглед на новонастанатата здравствена криза, акутниот шок кој го предизвика за системите на национално и локално ниво, притисокот врз ограничените капацитети и ресурси, како и потенцијалната долготрајност на траењето на кризата. Доколку го разделиме системот за управување со кризи од граѓаните како локални заедници и индивидуалци, можеме да заклучиме дека истиот беше на висината на задачата, и покрај сите ограничувања. Во текот на справувањето со пандемијата на локално ниво се собрани научени лекции и најдобри практики кои можат да се искористат во ажурирањето и донесувањето на нови оперативно-плански и стратешки документи во справувањето за здравствените кризи и останатите ризици. Од друга страна, паралелно со наодот од проценката на локалниот одговор, се систематизираа специфични препораки кои треба да помогнат во унапредувањето на системот за управување со кризи на национално и локално ниво преку мулти-ризик, мулти-хазард и мулти-секторски пристап.

Како финален заклучок, неопходно е да се нагласи дека овој документ може да послужи како клучен документ за проценка на справувањето со пандемијата и на национално ниво, но и како алатка на УНДП и заинтересираните страни за понатамошно зајакнување на отпорноста на општеството и заедниците.

➤ Општи препораки

- Со оглед дека станува збор за централизирани или споделени надлежности (управување со кризи/здравствена заштита), неопходно е понатамошна децентрализација на централните надлежности, како и воспоставување на нови надлежности во овие области, со цел општините да ги имаат целосните механизми и ресурси за превенција, одговор и отпорен опоравок.

- Неопходна е децентрализација на управувањето со кризи како област, како и понатамошна децентрализација на заштитата и спасувањето, доколку сакаме општините да бидат вистински first responders/first preventers.

- Прецизно определување на директната и јасна одговорност за управувањето со кризи на политичкото ниво, во рамките на општинските и националните структури и/или агенции.

- Општините потребно е да бидат целосно вклучени во раното предупредување и проценката на ризиците и опасностите со јасно дефинирани обврски и одговорности, со цел за креирање на стратегии и политики за локален отпорен развој.
- На генерално ниво, отсуствува централна стратегија која на стратешко ниво ќе ги постави основите на системот за управување со кризи и намалување на ризици од катастрофи, имајќи ги во предвид новите и нетипичните ризици и закани.
- Дефинирање на рамка за отпорен опоравок од природни и од човек предизвикани катастрофи како додадена вредност на управувањето со кризи и како можност општините да се трансформираат и развиваат после случените кризи и катастрофи.
- Зголемување на финансиските ресурси, особено во поглед на имплементацијата на мерки и активности за превенција и ублажување, подготвеност и отпорен опоравок.
- Дополнително уредување на сегментот на меѓуопштинска соработка во контекст на природните и од човек предизвикани катастрофи со цел за градење на мрежи на отпорни општини преку заеднички политики и планови, синхронизирани активности за проценка, рано предупредување и справување со заеднички ресурси, како и отпорен опоравок.
- Подобрување на оперативната и стратешката координација помеѓу локалните субјекти, на пр. РЦУК, полицијата, ТППЕ, општинските сили за заштита и спасување, медицинските сили и други, преку дополнителни стандардно оперативни процедури и протоколи, како и вежбовни активности за подготвеност за одговор и ран опоравок.

Проценка на одговорот на системот за управување со кризи на локално ниво на COVID-19
пандемијата

ПРИЛОГ 1 -

#	РЕГИОН	ГРЦУК	РЦУК	Општина	#	РЕГИОН	ГРЦУК	РЦУК	Општина				
1	СКОПСКИ	СКОПЈЕ	СКОПЈЕ	Град Скопје	5	ЛУГОЗАПАДЕН	ОХРИД	ОХРИД	Охрид				
			ГАЗИ БАБА	Гази Баба				СТРУГА	Дебарца				
				Арачиново					Струга				
				Илинден				ДЕБАР	Вевчани				
				Петровец					Дебар				
			КАРПОШ	Карпош				КИЧЕВО	Центар Жупа				
				Ѓорче Петров					Кичево				
				Сарај					Зајас				
			КИСЕЛА ВОДА	Кисела Вода					Осломеј	МАКЕДОНСКИ БРОД	Македонски Брод		
				Аеродром					Вранештица		Пласница		
				Сопшите									
				Студеничани									
				Зелениково									
			ЦЕНТАР	Центар	6	ЛУГОИСТОЧЕН	СТРУМИЦА	СТРУМИЦА	Струмица				
			ЧАИР	Чаир					Босилово				
				Бутел					Василево				
				Чучер Сандево				Ново Село					
2	ПЕЛАГОНИСКИ	БИТОЛА	БИТОЛА	Шуто Оризари				ВАЛАНДОВО	Валандово				
				Битола					Гевгелија				
				Могила				РАДОВИШ	Богданци				
				Новаци					Дојран				
			ПРИЛЕП	Прилеп				7	ПОЛОШКИ	ТЕТОВО	ТЕТОВО	Радовиш	
				Кривогаштани	Конче								
			Долнени	Тетово									
			Крушево	Брвеница									
			ДЕМИР ХИСАР	Боговиње									
			РЕСЕН	Демир Хисар	Јегуновце								
	Ресен	Желино											
3	ВАРДАРСКИ	ВЕЛЕС	ВЕЛЕС	Велес	ГОСТИВАР	Теарце							
				Градско		Гостивар							
				Чашка		Враниште							
			НЕГОТИНО	Неготино		Маврово Ростуше							
				Демир Капија	8	ИСТОЧЕН	ШТИП	ШТИП					
			КАВАДАРЦИ	Кавадарци				БЕРОВО	Карбинци				
Росоман	Берово												
4	СЕВЕРОИСТОЧЕН	КУМАНОВО		ДЕЛЧЕВО				Пехчево					
		КУМАНОВО	Куманово					Делчево					
			Липково	ВИНИЦ				Македонска Каменица					
			Старо Нагоричане					Виница					
		КРИВА ПАЛАНКА	Крива Паланка	КОЧАНИ				Кочани					
			Ранковце					Зрновци					
		КРАТОВО	Кратово					Чешиново Облешево					
		Преглед на територијална надлежност и покривање на единици на локална самоуправа на ГРЦУК, РЦУК								ПРОБИШТИП	Пробиштип		
										СВЕТИ НИКОЛЕ	Свети Николе		

ПРИЛОГ 2 – НАДЛЕЖНОСТИ НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА ВО ЗАШТИТАТА И СПАСУВАЊЕТО⁶⁵

Надлежност на ЕЛС	Надлежност на Совет на ЕЛС/Град Скопје	Надлежност на Градоначалник
Формираат Просторни сили за заштита и спасување	Одлучува за воспоставување на потребна организација за заштита и спасување и за спроведување на мерките за ЗИС.	Го предлага Планот за заштита и спасување.
Изработка на Процена на загроеност од природни непогоди и други несреќи и План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи	Донесува Годишна програма за заштита и спасување	Ја следи состојбата во врска со реализацијата на донесените одлуки од Советот на ЕЛС за спречување на настанувањето и за отстранувањето на последиците од природните непогоди и други несреќи.
Вградување на предвидените и планираните мерки за заштита и спасување во редовното планирање и работа	Донесува Процена на загроеност од природни непогоди и други несреќи на општината/Град Скопје	Одговорен е за подготвеноста на силите за заштита и спасување кои единиците на локалната самоуправа ги формираа.
Уредување на просторот и изградба на објекти, во функција на заштита и спасување	Донесува План за заштита и спасување од природни непогоди и други несреќи	Одлучува за ангажирање на силите за заштита и спасување кои единици на локална самоуправа ги формираа.
Воспоставување организација и систем потребни за заштита и спасување	Донесува одлука за формирање на просторни сили за заштита и спасување.	Раководи и ги координира активностите за заштита и спасување што ги спроведува единиците на локалната самоуправа до активирање на подрачните штабови.
Обезбедување материјална база, персонал и други ресурси потребни за извршување на планираната организација	Заради отстранување на последиците од настанатите природни непогоди и други несреќи, ги утврдува обврските на јавните претпријатија, установи и служби од локален карактер кои тие ги основале во: гаснење на пожари и спасување на луѓе и имот при сообраќајни, техничко-технолошки и други несреќи; расчистување на локални патишта, улиците и другите инфраструктурни објекти во случај на непроодност поради врнежи од снег, наноси од снег, голомразица, наноси од земја предизвикани од силни врнежи, одрони, лигање на земјиштето и друго; укажување на прва медицинска помош во случај на појава на зголемен број на заболени и повредени и спречување на ширењето на заразни болести; заштита на животните и растенијата во случај на појава на болести, штетници и други природни непогоди.	Го следи остварувањето на акциите за расчистување на локални патишта, улиците и другите инфраструктурни објекти во случај на настанување на природни непогоди или и други несреќи на подрачјето на единиците на локалната самоуправа
Преземање на активности и мерки за заштита и спасување кои задолжително се преземаат во случај на непосредна опасност (прибирање податоци за можна опасност; известување на субјектите преку системот за врски; зголемена готовност и активирање на надлежните субјекти и силите за заштита и спасување; обезбедување на јавен ред и мир во загроеното подрачје; преземање други мерки за заштита и спасување)	Ја следи подготвеноста на единиците на локалната самоуправа за заштита и спасување	Бара помош во ангажирање на просторните сили за заштита и спасување, формирани кај правните лица од подрачјето на единиците на локалната самоуправа
Преземање активности и мерки кои задолжително се спроведуваат за отстранување на последиците (процена на штети и последици; санација на подрачјето за фатено со несреќата; обезбедување и давање на неопходна помош на населението; спроведување на здравствени и епидемиолошко хигиенски мерки; спроведување на мерки за заштита на растенијата и производите од нив; организирање на снабдувањето и на комуналните услуги заради брзо нормализирање на животот).	Одлучува за висината на средствата потребни за заштита и спасување од буџетот на единиците на локалната самоуправа	Во услови кога со силите за заштита и спасување од точката 4 на овој член ако не можат да се отстранат последиците од природните непогоди, епидемии, епизоотии, епифитотии и други несреќи, бара ангажирање на републиканите сили за заштита и спасување
Изградба на јавни засолништа за задоволување на потребните капацитети за засолнување на луѓето, материјалните добра и културното наследство од своето подрачје.	Одлучува за висината на средствата од буџетот на единиците на локалната самоуправа за надомест на штета од природни непогоди и други несреќи	Назначува одговорно лице за заштита и спасување или формира одделение
Градот Скопје како посебна единица на локалната самоуправа ги координира активностите во областа на заштитата и спасувањето на своето подрачје и во заштитата и спасувањето на општините од Градот Скопје кои се должни да соработуваат и постапуваат по насоките од Градот Скопје. За остварување на оваа надлежност Градот Скопје формира Градски штаб за заштита и спасување	Одлучува за распределба на хуманитарна помош наменета за настраданото население во единиците на локалната самоуправа.	
Обезбедува финансиски средства за единиците на локалната самоуправа за потребите на заштитата и спасувањето од сопствените средства во согласност со закон		

⁶⁵ Надлежностите на ЕЛС се општи обврските кои произлегуваат од од Законот за заштита и спасување (пречистен текст), додека надлежностите на Советот на општината и градоначалникот се дефинирани со членовите 34, 35 и 36 од Законот за заштита и спасување (пречистен текст).

ПРИЛОГ 3 – ПРЕГЛЕД НА ДИСЕМИНИРАНИ И ОДГОВОРЕНИ ПРАШАЛНИЦИ

#	ОПШТИНА	ЛИЦЕ ЗА ИНТЕРВЈУ	Прашалник за управување со кризи	Прашалник за јавно здравје	Прашалник за здравствена заштита	Прашалник за комунални дејности
1	Свети Николе	Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК ⁶⁶ и во ОШЗС ⁶⁷	Да			
		Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во РШУК и во ОШЗС	Да			
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето	Да			
		Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје	Х	Х	Х	
		Раководител или претставник на РЦУК	Да			
		Раководител или претставник на ДЗС - ПО ⁶⁸	Х			
		Командир или претставник на ТППЕ ⁶⁹	Х			
		Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС	Да			Да
		Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст	Да			
		Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита			Х	
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита			Х	
		Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на Советот, но надвор од редот на општинската администрација			Х	
2	Центар Жупа	Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК и во ОШЗС	Х			
		Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во РШУК и во ОШЗС	Да			
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето	Х			
		Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје	Х	Х	Х	
		Раководител или претставник на РЦУК	Да			
		Раководител или претставник на ДЗС - ПО	Да			
		Командир или претставник на ТППЕ	Да			

⁶⁶ РШУК – Регионален штаб за управување со кризи

⁶⁷ ОШЗС – Општински штаб за заштита и спасување

⁶⁸ ДЗС-ПО – Дирекција за заштита и спасување – подрачно одделение

⁶⁹ ТППЕ – Територијална противпожарна единица

		Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС	Х			Да
		Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст	Х			
		Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита			Х	
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита			Да	
		Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на Советот, но надвор од редот на општинската администрација			Х	
3	Боговиње	Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК и во ОШЗС	Х			
		Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во РШУК и во ОШЗС	Х			
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето	Да			
		Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје	Х	Х	Х	
		Раководител или претставник на РЦУК	Х			
		Раководител или претставник на ДЗС - ПО	Х			
		Командир или претставник на ТППЕ	Х			
		Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС	Х			Да
		Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст	Х			
		Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита			Х	
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита			Х	
		Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на Советот, но надвор од редот на општинската администрација			Х	
4	Куманово	Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК и во ОШЗС	Х			
		Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во РШУК и во ОШЗС	Да			
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето	Х			
		Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје	Х	Х	Х	
		Раководител или претставник на РЦУК	Да			
		Раководител или претставник на ДЗС - ПО	Да			
		Командир или претставник на ТППЕ	Да			
		Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС	Х			Да
		Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст	Да			
		Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита			Х	

		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита			X	
		Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на Советот, но надвор од редот на општинската администрација			X	
5	Прилеп	Градоначалник или претставник на градоначалникот во РШУК и во ОШЗС	X			
		Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во РШУК и во ОШЗС	X			
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето	X			
		Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје	X	Да	X	
		Раководител или претставник на РЦУК	X			
		Раководител или претставник на ДЗС - ПО	X			
		Командир или претставник на ТППЕ	X			
		Претставник на јавното комунално претпријатие во РШУК и во ОШЗС	X			Да
		Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст	X			
		Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита			X	
		Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита			Да	
		Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на Советот, но надвор од редот на општинската администрација			X	

ПРИЛОГ 4 – ПРАШАЛНИЦИ

ПРАШАЛНИК ЗА ОЦЕНКА НА ОДГОВОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ НА ЛОКАЛНО НИВО НА COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА

ЦЕЛНА ГРУПА:

- Градоначалник или претставник на градоначалникот во Регионалниот штаб за управување со кризи и во Општинскиот штаб за заштита и спасување;
- Претседател на Советот на општината или претставник на Советот на општината во Регионалниот штаб за управување со кризи и во Општинскиот штаб за заштита и спасување;
- Вработено/и лице/а во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со управувањето со кризи и заштитата и спасувањето;
- Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје која ја покрива територијата на општината;
- Раководител или претставник на Регионален центар за управување со кризи;
- Раководител или претставник на Подрачното одделение на Дирекцијата за заштита и спасување;
- Командир или претставник на Територијалната противпожарна единица;
- Претставник на јавното комунално претпријатие во Регионалниот штаб за управување со кризи и во Општинскиот штаб за заштита и спасување.
- Секретар или претставник на Општинската организација на Црвен крст.

Општина:

Интервјуирано лице (институција/чинител):

Податоци за контакт:

тел:

мејл:

Датум на интервју:

УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ

1. Која е улогата на Регионалниот центар за управување со кризи во справувањето со COVID-19 пандемијата?

2. Дали во текот на справувањето со пандемијата ја користите Процената на загрозеност на вашата општина од сите видови на ризици и опасности?

3. Дали институцијата на која и припаѓате и општината имаат донесено оперативни планови за справување со опасности, вклучително и епидемија?

4. Дали институцијата на која и припаѓате и општината имаат организирано симулациски или тактичко-показни вежби за проверка на локалниот систем за справување со кризи со различни опасности, вклучително и епидемија?

5. Дали се донесени неопходните стандардни оперативни процедури за справување со пандемијата? Доколку се донесени, дали има потреба од нивно ажурирање?

6. Дали институцијата на која и припаѓате и/или општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување користат ИКТ⁷⁰ и ГИС⁷¹ алатки во својата работа во склоп на справувањето со пандемијата?

7. Дали институцијата на која и припаѓате и општинскиот штаб за заштита и спасување/општинскиот кризен штаб ја користат Next Generation Incident Command System (NICS)⁷² или МКФФИС⁷³ веб базираните платформи на Центарот за управување со кризи како алатки за поддршка во справувањето со пандемијата?

8. Дали во текот на периодот на справување со пандемијата, на подрачјето на вашата општина се случила елементарна непогода? Дали вашата институција била надлежна за одговор и опоравок?

9. Дали се применети ажурирани постапки во одговорот на елементарната непогода во согласност со потребата од заштита од корона вирусот?

10. Дали вашата институција и општината ги ажурира интерните постапки за превенција и справување со кризни состојби во поглед на потребата од заштита од корона вирусот? Ако одговорот е ДА, ве молам наведете практични примери.

СПРАВУВАЊЕ СО COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА НА ЛОКАЛНО НИВО

11. Дали на подрачјето на вашата општина има формирано општински кризен штаб за справување со пандемијата или истото се реализира преку општинскиот штаб за заштита и спасување? Доколку е формиран општински кризен штаб, ве молам наведете го нормативниот акт според кој истиот е формиран.

12. Како ја оценувате досегашната работа на општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување? Далие можете да идентификувате одредени пречки во работата и како би можела истата да се подобри?

13. Како го оценувате локалниот одговор на пандемијата? Дали може да идентификувате празнини или недостатоци во досегашниот одговор или преклопување на надлежности на определени субјекти? Како може локалниот одговор да се подобри доколку е потребно?

⁷⁰ ИКТ – Информациско комуникациска технологија

⁷¹ ГИС – Географски информациона системи

⁷² <http://nicspublic.cuk.gov.mk/index.php/pocetna?lang=mk>

⁷³ <http://mkffis.cuk.gov.mk/>

I. КОМУНИКАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА

14. Како ја оценувате комуникацијата помеѓу инволвираните субјекти во справувањето со пандемијата? Дали истата е навремена и ефективна? Дали постојат ситуации каде што комуникацијата е недоволна или прекината?

15. Дали вашата институција и општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување навремено и целосно ја информира јавноста околу моменталната состојба со пандемијата, мерките и активностите за справување со истата, како и плановите кои се преземаат? Кои се каналите за споделување на информациите и дали во вашата институција и во општината има одговорно/и лице/а за комуникација?

16. Како се одвива комуникацијата со граѓаните со посебни потреби во врска со заштитата и самозаштитата од корона вирусот? Дали се развиени некои прирачници, помагала или техники?

17. Дали координацијата на функциите за време на справувањето со пандемијата ја оценувате за навремена и ефикасна?

18. Дали улогите и одговорностите на вклучените субјекти во справувањето со пандемијата се јасно дефинирани во постоечката рамка?

19. Како ја оценувате соработката со надлежните институции од другите општини или надлежните државни институции во справувањето со пандемијата? Дали може да идентификувате празнини или недостатоци во досегашниот одговор или преклопување на надлежности на определени субјекти?

РЕСУРСИ

20. Дали вашата организација поседува човечки ресурси за справување со пандемијата во рамките на вашите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ги вештините и знаењата кои ги поседуваат.

21. Дали вашата институција поседува материјално-технички ресурси за справување со пандемијата во рамките на своите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ги ресурсите кои ги поседува. Ако одговорот е НЕ, наведете ги ресурсите кои се неопходни.

22. Дали вашата институција поседува финансиски средства за справување со пандемијата во рамките на своите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ја основата и износот на средства.

23. Во случај на продолжено траење на пандемијата, кои ресурси се најнеопходни да се обезбедат со цел вашата институција ефикасно и ефективно учествува во справувањето со истата во рамките на својата надлежност?

МОНИТОРИНГ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ОТПОРЕН ОПОРАВOK

24. Дали во текот на имплементацијата на мерките и активностите за справување со пандемијата имате воспоставено мониторинг над нивното навремено и квалитетно реализирање? Ако одговорот е ДА, накусо објаснете го.

25. Дали во текот на справувањето со пандемијата можете одредена мерка или активност да ја издвоите како најдобра практика?

26. Дали од досегашното справување со пандемијата можете да издвоите некоја научена лекција?

27. Според вас, кои препораки се неопходни за отпорен опоравок на кус и среден рок?

**ПРАШАЛНИК ЗА ОЦЕНКА НА ОДГОВОРОТ НА СИСТЕМОТ ЗА УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ НА
ЛОКАЛНО НИВО НА COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА**

ЦЕЛНА ГРУПА:

- Раководител или претставник на Центарот за јавно здравје која ја покрива територијата на општината;

Општина:

Интервјуирано лице (институција/чинител):

Податоци за контакт:

Тел/мејл:

Датум на интервју:

УПРАВУВАЊЕ СО КРИЗИ

1. Дали ЦЈЗ има донесено проценка на ризици и опасности? Дали во текот на справувањето со пандемијата ја користите Процената на загрозеност на вашата општина од сите видови на ризици и опасности или проценка на ризици од друг орган?

2. Дали постои оперативен план или некој друг оперативен документ во кој се содржани мерките и активностите на Центарот на јавно здравје со временска рамка?

3. Дали ЦЈЗ и општината имаат организирано симулациски или тактичко-показни вежби за проверка на локалниот систем за справување со кризи со различни опасности, вклучително и епидемија?

4. Дали се донесени неопходните стандардни оперативни процедури за справување со пандемијата? Доколку се донесени, дали има потреба од нивно ажурирање?

5. Дали ЦЈЗ и/или општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување користат ИКТ⁷⁴ и ГИС⁷⁵ алатки во својата работа во склоп на справувањето со пандемијата?

6. Дали во текот на периодот на справување со пандемијата, на подрачјето под ваша надлежност се случила елементарна непогода? Дали ЦЈЗ во рамките на своите надлежности учествувал во одговор?

СПРАВУВАЊЕ СО COVID-19 ПАНДЕМИЈАТА НА ЛОКАЛНО НИВО

7. Дали на подрачјето на вашата општина има формирано општински кризен штаб за справување со пандемијата или истото се реализира преку општинскиот штаб за заштита и спасување? Дали сте член на штабот?

⁷⁴ ИКТ – Информациско комуникациска технологија

⁷⁵ ГИС – Географски информации системи

8. Како ја оценувате досегашната работа на општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување? Далие можете да идентификувате одредени пречки во работата и како би можела истата да се подобри?

9. Како го оценувате локалниот одговор на пандемијата? Дали може да идентификувате празнини или недостатоци во досегашниот одговор или преклопување на надлежности на определени субјекти? Како може локалниот одговор да се подобри доколку е потребно?

КОМУНИКАЦИЈА, КООРДИНАЦИЈА И СОРАБОТКА

10. Како ја оценувате комуникацијата помеѓу инволвираните субјекти во справувањето со пандемијата? Дали истата е навремена и ефективна? Дали постојат ситуации каде што комуникацијата е недоволна или прекината?

11. Дали ЦЈЗ и општинскиот кризен штаб/општинскиот штаб за заштита и спасување навремено и целосно ја информираат јавноста околу моменталната состојба со пандемијата, мерките и активностите за справување со истата, како и плановите кои се преземаат? Кои се каналите за споделување на информациите и дали во ЦЈЗ и во општината има одговорно/и лице/а за комуникација?

12. Опишете го начинот на известување по однос на спроведувањето на Оперативен План на Центарот на јавно здравје или предложените мерки? Со која динамика се подготвуваат Извештаи и дали се доставуваат до општината и други засегнати страни?

13. Како се одвива комуникацијата со граѓаните со посебни потреби во врска со заштитата и самозаштитата од корона вирусот? Дали се развиени некои прирачници, помагала или техники?

14. Дали координацијата на функциите за време на справувањето со пандемијата ја оценувате за навремена и ефикасна?

15. Дали улогите и одговорностите на вклучените субјекти во справувањето со пандемијата се јасно дефинирани во постоечката рамка?

16. Како ја оценувате вашата соработка со општинската администрација, локалните установи и ЈКП како и со Советот за јавно здравје ?

17. Како ја оценувате соработката со надлежните институции од другите општини или надлежните државни институции во справувањето со пандемијата? Дали може да идентификувате празнини или недостатоци во досегашниот одговор или преклопување на надлежности на определени субјекти?

РЕСУРСИ

18. Дали вашата организација поседува човечки ресурси за справување со пандемијата во рамките на вашите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ги вештините и знаењата кои ги поседуваат.

19. Дали сметате дека општинската администрација може да се вклучи во организирање на активностите за следење на контакти на инфицираните лица или е доволен капацитетот на Центарот за јавно здравје?

20. Дали вашата институција поседува материјално-технички ресурси за справување со пандемијата во рамките на своите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ги ресурсите кои ги поседува. Ако одговорот е НЕ, наведете ги ресурсите кои се неопходни.

21. Како ја оценувате количината на заштитна опрема која е на располагање за вработените во Центарот за јавно здравје?

22. Дали вашата институција поседува финансиски средства за справување со пандемијата во рамките на своите надлежности? Ако одговорот е ДА, наведете ја основата и износот на средства.

23. Во случај на продолжено траење на пандемијата, кои ресурси се најнеопходни да се обезбедат со цел вашата институција ефикасно и ефективно учествува во справувањето со истата во рамките на својата надлежност?

МОНИТОРИНГ, НАУЧЕНИ ЛЕКЦИИ И ПРЕПОРАКИ ЗА ОТПОРЕН ОПОРАВOK

24. Дали во текот на имплементацијата на мерките и активностите за справување со пандемијата имате воспоставено мониторинг над нивното навремено и квалитетно реализирање? Ако одговорот е ДА, накусо објаснете го.

25. Дали во текот на справувањето со пандемијата можете одредена мерка или активност да ја издвоите како најдобра практика?

26. Дали е Центарот за јавно здравје е подготвен со сопствени човечки ресурси да подготви и испорача едукативни предавања за членовите на Општинскиот кризен штаб и вработените во сите установи (поврзано со пропишани протоколи за функционирање во услови на здравствена криза) а особено за наставниот кадар во училишта кој потоа ќе го пренесе ова знаење и вештини на учениците? Кои предуслови би требало да бидат исполнети за да Центарот ги реализира тие обуки?

27. Дали од досегашното справување со пандемијата можете да издвоите некоја научена лекција?

28. Според вас, кои препораки се неопходни за отпорен опоравок на кус и среден рок?

ПОЛУСТРУКТУИРАН ПРАШАЛНИК ЗА ИНТЕРВЈУ И ФОКУСНА ГРУПА

ОБЛАСТ: ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

ЦЕЛНА ГРУПА:

- Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која ја покрива здравствената заштита;
- Вработено лице во општинската администрација со опис на работни задачи поврзани со здравствената заштита;
- Претседател на Совет за јавно здравје на општината или во негово отсуство друг член на советот но надвор од редот на општинската администрација;
- Вработено лице во ЈКП кое било задолжено за управување со мерките за дезинфекција.

Општина:

Интервјуирано лице (институција/чинител):

Податоци за контакт:

Тел/мејл:

ПРАШАЊА И ТЕМИ ЗА ДИСКУСИЈА

Поврзано со предизвици и координација на активности на хоризонтално ниво во рамки на единицата на локалната самоуправа со увид во приоритетни потреби:

Дали сте член (ка) на Општинскиот кризен штаб?

Како ја оценувате вашата соработка со останатите членови на Општинскиот кризен штаб?

Поврзано само со општинскиот делокруг на надлежности за здравствена заштита, дали имате предлог за подобрување на некои аспекти од работата на Општинскиот кризен штаб и хоризонталната координација во рамки на општината?

Дали мерките и активностите поврзани со здравствената заштита ги исполнувате самостојно или низ директна соработка со други чинители и кои чинители?

Какво е вашето искуство во соработката со другите чинители? Дадете примери:

Поврзано со предизвици и координација на активности на вертикално ниво со органот на државната управа во чиј делокруг е областа на услуги, со увид во приоритетните потреби:

Дали постои Оперативен План или некој друг оперативен документ во кој се содржани мерки на Центарот на јавно здравје со валидно времетраење?

Дали општинската администрација спроведува мерки и активности од овој Оперативен план?

Опишете го начинот на известување по однос на спроведувањето на Оперативен План на Центарот на јавно здравје или предложените мерки? Со која динамика се подготвуваат Извештаи и дали се доставуваат до општината и други засегнати страни?

Како ја оценувате вашата соработка со Центарот за јавно здравје ? *(Прашање за другите чинители)*

Дали имате доставено барања до Центарот за јавно здравје за информации за состојбата со Ковид 19 на подрачјето на општината? Колку барања имате доставено, дали навреме ги имате добиено бараните информации и дали сте задоволни од квалитетот на информациите? *(Прашање за претставникот на општинската администрација)*

Дали Советот за јавно здравје во општината учествува во набљудувањето на спроведувањето на мерките (Оперативниот план) на Центарот за јавно здравје?

Поврзано со програмирање и испорака на услуги во услови на криза, вонредна состојба, на краток и на среден рок, со увид во приоритетните потреби:

Како го оценувате капацитетот на институциите за управување *(планирање, организирање, набавки, дистрибуција, следење и сл.)* со процесот на спроведување на приоритетните мерки за заштита на здравјето на населението во општината?

Дали спроведените мерки и активности поврзани со здравствената заштита се однесуваат на целото население или на различни категории на граѓани корисници на социјална помош и други ранливи групи а особено лица под здравствен ризик поради коморбитети? Дадете неколку примери:

Дали бројот на лица со хронични болести на територијата на општината е пресметан или постои официјална проекција *(проекција во ЕУ е 2.5 – 3% од население во просек)?*

Дали имате сознание за бројот на возрасни лица над 60 години во општината *(околу 20% од популацијата во ЕУ во просек)?*

Дали спроведувате политика и мерки за ризичните групи а поврзано со ограничувања но паралелно и со создавање витална инфраструктура за нив на пример:

- „Златен час“ за користење на парковите и јавниот рекреативен простор само за највозрасните (сите други остануваат дома) или нешто слично?
- Едукативна кампања со цел ризичните групи да го прилагодат однесувањето ?

Дали би се сложиле со констатацијата дека покрај на двете ранливи групи наведени погоре од аспект на здравствена состојба и возраст особено внимание треба да се посвети и на нивните најблиски со кои се во редовен контакт *(дополнителни 20% од популацијата во ЕУ)?*

Кои мерки и активности би ги спровеле за овие три специфични групи од аспект на заштита на здравјето (на пример поредовно тестирање и/или нешто друго) ?

Дали би се согласиле со констатацијата дека за остатокот од населението на територијата на вашата општина (*цирка 57% од населението*) доволни се умерени мерки за себезаштита (лична хигиена, носење маска на пропишани места и социјално дистанцирање)?

Дали сметате дека кон групата на ранливи треба да се приклучат и ризичните професии: здравствените работници, вработени во економски дејности и јавна администрација и услуги со интензивен контакт со странки и клиенти и други? Наведете ги другите ризични професии (*ако цените дека има*) кои се карактеристични за вашата општина и наведете приближно кој е тој број како процент од населението?

Дали сметате дека општинската администрација може да се вклучи во организирање на активностите за следење на контакти на инфицираните лица или е доволен капацитетот на Центарот за јавно здравје?

Дали сметате дека општинската администрација може и/или треба да му помогне на Центарот за јавно здравје во спроведување на оптимален опсег на тестирање и на кој начин?

Дали на територијата на Вашата општина се применува протокол за работа во примарната здравствена заштита – амбулантите, а поврзано со потребата од закажување на преглед а се со цел да се избегне преполнување на чекалните?

Дали сте задоволни од интензитетот на надзор спроведуван од страна на санитарните инспектори?

Дали на територијата на Вашата општина се даваат услуги од волонтер доктор интернист во семејните домови на ранливите групи? Ако не, дали сметате дека една ваква активност е потребна и целесходна?

Дали на територијата на Вашата општина се дава психосоцијална поддршка преку медицинско стручно лице, според барањата на граѓаните? Ако не, дали сметате дека една ваква активност е потребна и целесходна?

Поврзано со предизвици во управувањето со јавните финансии од страна на установата или ЈКП во услови на криза, вонредна состојба, на краток и на среден рок, со увид во приоритетните потреби.

Дали алоцираните финансиски средства за здравствена заштита во буџетот на општината или во установата во која сте вработени се доволни за ефективен локален одговор на здравствената криза? Ако не, за кој процент би ги зголемиле тие средства?

ПОЛУСТРУКТУИРАН ПРАШАЛНИК ЗА ИНТЕРВЈУ И ФОКУСНА ГРУПА

ОБЛАСТ: КОМУНАЛНИ ДЕЈНОСТИ

ЦЕЛНА ГРУПА:

- Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која покрива комунални услуги;
- Раководител (ка) на организациска единица во општинската администрација која покрива јавен превоз на патници;
- Директор на ЈКП;
- Вработено лице во ЈКП одговорно за водни услуги;
- Вработено лице во ЈКП одговорно за управување со отпад;
- Вработено лице во ЈКП одговорно за одржување на јавна хигиена (и дезинфекција)

Општина:

Интервјуирано лице (институција/чинител):

Податоци за контакт:

Тел/мејл:

ПРАШАЊА И ТЕМИ ЗА ДИСКУСИЈА

Поврзано со предизвици и координација на активности на хоризонтално ниво во рамки на единицата на локалната самоуправа со увид во приоритетни потреби:

Дали сте член (ка) на Општинскиот кризен штаб? Како ја оценувате вашата (органizaциската единица или ЈКП) соработка со останатите членови на Општинскиот кризен штаб?

Поврзано само со општинскиот делокруг на надлежности за комунални дејности, дали имате предлог за подобрување на некои аспекти од работата на Општинскиот кризен штаб и хоризонталната координација во рамки на општината?

Дали мерките и активностите поврзани со комуналните дејности како одговор на здравствената криза ги исполнувате самостојно или низ директна соработка со други чинители и кои чинители?

Какво е вашето искуство во соработката со другите чинители? Дадете примери:

Поврзано со предизвици и координација на активности на вертикално ниво со органот на државната управа во чиј делокруг е областа на услуги, со увид во приоритетните потреби:

Дали вашата институција има донесено проценка на ризици и опасности и план за заштита и спасување?

Дали постои Оперативен План или друг сличен план по кој постапувате а поврзано со давање на комуналните услуги во услови на здравствена криза?

Опишете го начинот на известување по однос на спроведувањето на мерките? Со која динамика се подготвуваат Извештаи и дали се доставуваат до општината и други засегнати страни?

Како ја оценувате вашата соработка со општината (одговара претставник на ЈКП) и со ЈКП (одговара претставник на општината)?

Како ја оценувате количината на заштитна опрема која е на располагање за вработените во ЈКП?

Поврзано со програмирање и испорака на услуги во услови на криза, вонредна состојба, на краток и на среден рок, со увид во приоритетните потреби:

Како го оценувате капацитетот на општината/ЈКП за управување (*планирање, организирање, набавки, дистрибуција, следење и сл.*) со процесот на спроведување на приоритетните мерки поврзани со комуналните дејности/услуги?

Дали во услови на здравствена криза испорачувате посебни комунални услуги за граѓани корисници на социјална помош и други ранливи групи а особено лица под здравствен ризик поради коморбитети? Дадете неколку примери:

Дали имате формулирано мерки со кои ќе го адресирате ризикот од сообраќаен метеж поради згуснување на сообраќајот и избегнување на јавниот превоз од страна на патниците? (*одговара само претставник на општината*)

Дали како општина имате воведено некакви ограничувања поврзани со користење на јавниот превоз на возрасните и пензионирани лица и хронично болните лица а со цел да се превенира нивно изложување на ризици? (*одговара само претставник на општината*)

Дали имате воведено мерки за ограничување на бројот на патници и организирање поголема фреквенција на автобуси или други возила со кои се врши превоз на повеќе од 5 патници(*одговара само претставник на општината*)

Кој орган врши надзор на спроведувањето на мерката за задолжително носење маски на возачот и патниците, капацитет до 50% и редовна дезинфекција?(*одговара само претставник на општината*)

Дали за време на здравствената криза го динамизиравте чистењето на контејнерите и корпите за отпадоци? Опишете ја разликата во динамика? (*одговара само претставник на ЈКП*)

Дали за време на здравствената криза организиравте засебна услуга за собирање на комунален отпад од семејства со заболени (и) од Ковид – 19 и од центрите во кои се згрижени граѓаните што

во земјата допатувале од странство (карантин) доколку постојат на територијата на вашата општина?*(одговара само претставник на ЈКП)*

На кој начин се постапува во вашата општина по однос на управувањето со инфективен отпад во здравствените установи(отпад од заштитна опрема, фармацевтски отпад, отпад од лабораториски анализи и слично)? Дали медицинскиот отпад кој се создава во медицинските установи се селектира, складира, транспортира и отстранува согласно со Правилникот за начинот на постапување со медицински отпад, како и начинот на пакување и обележување на медицинскиот отпад („Сл. весник на РМ“бр. 146/07)?

Дали спроведувате мерки со кои на неформалните собирачи на отпад им се ограничува пристап до контејнерите и депониите, и се забранува согорување на отпадот на отворено? Дали на неформалните собирачи на отпад им создавате можност за алтернативен приход во времетраење на здравствената криза (време - сезонско вработување и сл.)? (прашање за претставниците на општината и на ЈКП)

Дали имате подготвено и дистрибуирано материјали за информирање на граѓаните за начинот на постапување со комуналниот отпад во нивните домови како и за центрите –карантини во услови на здравствена криза?

Дали вашето ЈКП има подготвено и спроведува план за вонредна состојба а со цел да обезбеди континуитетот на услугата за собирање на отпадот (алтернативни рути и камиони во услови на намален број на персонал и исклучени камиони и сл.)?

Дали за време на здравствената криза ја интензивиравте дезинфекцијата на јавниот отворен простор и површини и јавните објекти? Опишете ја разликата во динамика? *(одговара само претставник на ЈКП)*

Дали за време на здравствената криза вршите дезинфекција на заеднички простории и опрема (лифтови) во објекти за колективно домување и домаќинства со или без учество на повеќе институции, волонтери? *(одговара само претставник на ЈКП)*

Дали за време на здравствената криза воспоставивте пунктови за дезинфекција на возила на влез во општинатаи на колку места?

Дали обезбедувате течност за дезинфекција на дворните површини за сите заинтересирани граѓани?

Дали во текот на справувањето со пандемијата можете одредена мерка или активност да ја издвоите како најдобра практика?

Според вас, кои препораки се неопходни за отпорен опоравок на кус и среден рок?

Поврзано со предизвици во управувањето со јавните финансии во услови на криза, вонредна состојба, на краток и на среден рок, со увид во приоритетните потреби.

Дали алоцираните финансиски средства за комунални дејности и услуги во буџетот на општината се доволни за ефективен локален одговор на здравствената криза? Ако не, за кој процент би ги зголемиле тие средства?

Колкави се расходите на ЈКП за набавка на средства за дезинфекција и дезинфекција на јавниот простор заклучно крај на втор квартал на 2020 година споредено со 2019 година?

Колкави се расходите на ЈКП за набавка на заштитни средства и опрема за вработените заклучно крај на втор квартал на 2020 година споредено со 2019 година?

Дали ЈКП спроведе мерки за намалување на расходите, и воздржување од помалку суштинските расходи? На пример:

- Не се спроведуваат постапки од јавни набавки кои кои не се од особена важност;
- Забрана за исплата на дневници за службено патување во земјата;
- Кратење на средствата за проекти;
- Намалување на снабдувањето, горива, хотелски услуги и сè што може да се заштеди;
- Намалени трошоци за репрезентација;
- Забрана и/или намалени средства за исплата на регрес за годишен одмор;
- Намалени расходи за: патување во странство, семинари и конференции и др.;
- Намалени средства за адвокатски трошоци;
- Побарано одлагање за исплата на кредитни обврски.

Дали ЈКП спроведе финансиски мерки за олеснување на последиците од кризата со Ковид -19 врз населението и приватниот сектор? На пример:

- Ослободување од плаќање за комунален отпад за социјално загрозените лица и самохраните родители;
- Одлагање на процес на отужување на настанати долгови за испорачани комунални услуги (неплатени сметки);
- Одложено плаќање или плаќање на зголемен број рати на надоместокот за испорачани комунални услуги.

Колкави се приходите на ЈКП по основ на наплатени фактури и сметки за испорачани комунални услуги заклучно крај на втор квартал на 2020 година споредено со 2019 година?

Дали ЈКП има добиено донација во финансиски средства или материјали и опрема во првата половина на 2020 г.? Колку изнесува донацијата или наведете накратко количина на материјали и опрема?

**ПРИЛОГ 5 – МЕРКИ ПРЕВЗЕМЕНИ ОД СТРАНА НА ВЛАДАТА НА РЕПУБЛИКА СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА
КОИ СЕ ОДНЕСУВААТ НА ЕДИНИЦИТЕ НА ЛОКАЛНА САМОУПРАВА**

25.02.2020

➤ Одлука за задолжување на сите основни и средни училишта, како и сите универзитети да ги одложат сите предвидени патувања и екскурзии во Италија, како и да организира едукативни часови за превенција од корона вирусот, во соработка со локалната самоуправа и центрите за јавно здравје.

➤ Препорака до установите за згрижување на деца од предучилишна возраст да преземат мерки за соодветен третман за дезинфекција на обуките при влегување во градинките.

28.02.2020

➤ Препорака на Владата за откажување на сите јавни собири, особено на поголеми јавни собири (карневали и сл.) до 06.03.2020 год.

10.03.2020

➤ Заклучок за прекин на воспитно-образовниот процес во детските градинки, основното, средното и високото образование, забрана за масовни јавни настани и забрана за организираните патувања во високо ризичните земји.

11.03.2020

➤ Прекин на работата на библиотеките, студентските и ученичките домови.

➤ Задолжение за Министерството за здравство, преку центрите за јавно здравје и во соработка со единиците на локалната самоуправа за дезинфекција на сите детски градинки и училишта на територијата на Република Северна Македонија.

18.03.2020

➤ Одлука за прогласување на кризна состојба на подрачјето на општините Дебар и Центар Жупа во траење од 30 денови.

➤ Одлука за забрана и посебен режим на движење на подрачјето на општините Дебар и Центар Жупа.

ПРИЛОГ 6 – КОРИСТЕНА ЛИТЕРАТУРА